

รายงานวิจัย

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ในการจัดการปัญหายาเสพติด : พื้นที่ตำบลป่าหวานนั่ง จังหวัดขอนแก่น

โดย

สถาบันการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

นางครีศักดิ์	ไทยอารี	หัวหน้าโครงการ
นางบงกช	วงศ์คำเมี่ย	นักวิจัย
นางสาวสิริลักษณ์	ไพบูลย์	ผู้ช่วยนักวิจัย
นายบรรค์ชัย	วงศ์คำเมี่ย	หัวหน้าผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด
นายมัธกร	ไกยแสง	ผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทนำ

โครงการวิจัยฯ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและดำเนินการในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการตั้งแต่ วันที่ 15 สิงหาคม 2544- วันที่ 15 สิงหาคม 2546 โดยมีกำหนดการทำงานดังนี้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สถานการณ์ความรุนแรงยาเสพติดในเยาวชนของชุมชนชนบท 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดในเยาวชนชนบท 3. กลไกการแก้ปัญหายาเสพติดในในระดับชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน งานวิจัยขึ้นนี้เป็นประสบการณ์การทำงานกับเยาวชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชน ในประเด็นเรื่องยาเสพติด ทัศนะของการทำงาน มุ่งเน้นศึกษาสถานการณ์จากชุมชน หนุนเสริมการมีส่วนร่วมในการเสนอรูปแบบวิธีการแก้ปัญหา เน้นกระบวนการสร้างความเข้าใจ การให้ความรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของคนในชุมชน

เน้นการแก้ไขปัญหาจากภายใน ด้วยเยาวชน กลุ่มเยาวชน เป็นผู้ร่วมมือแก้ไข

อาศัยกลไกที่มีอยู่ในชุมชน วิธีการธรรมชาติ ให้ชุมชนมีบทบาทร่วมกันแก้ไขปัญหา ให้หน่วยงานภายนอกมีบทบาทในการสนับสนุนโดยให้ข้อมูล ความรู้ โดยมีกระบวนการการทำงานที่หลากหลายและประเด็นที่มีความสำคัญมากประเด็นหนึ่งคือรูปแบบวิธีการที่แก้ไขปัญหาจากภายใน เช่น กลุ่มเยาวชนเขามีวิธีการของเขายาวนานจะมาร่วมสะท้อนปัญหาและรวมกลุ่ม หารือในการหนุนช่วยกันในการทำความเข้าใจในกลุ่มเยาวชนเอง ทางท่างร่วมมือกันแก้ปัญหา สิ่งที่สำคัญคือเยาวชนหรือกลุ่มเยาวชนเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยการหนุนเสริมและสนับสนุนจากผู้ปกครอง ครอบครัว เครือญาติ ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้นำ ครู รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมเยาวชนในทุกด้าน

งานวิจัยเรื่องนี้จะนำเสนอเนื้อหา 5 บท และบทสรุปข้อเสนอแนะของโครงการวิจัยฯ

บทที่ 1 กล่าวถึงภูมิหลังของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และระเบียบวิธีการศึกษาที่ใช้ในโครงการ และเป็นการนำเสนอถึง สถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่เป้าหมาย

บทที่ 2 เยาวชนและเครือข่ายเยาวชนเพื่อการพัฒนาตำบล การใช้กลไกเครือข่ายเยาวชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

บทที่ 3- 5 กล่าวถึงกลไกในชุมชนที่เป็นบริบทแวดล้อมตัวเยาวชนที่สนับสนุนการทำงานของเยาวชน รวม 3 กลไก คือ 1) กลไกระดับชุมชนนี้องจากเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ 2) กลไกระดับกลุ่ม โดยทดลองกับกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดที่เป็นกลไกที่หน่วยงานภาครัฐจัดตั้งขึ้นเป็นการกิจเฉพาะ 3) กลไกระดับคุ้ม บนฐานความสัมพันธ์ของเครือญาติที่พอมีอยู่ในชุมชนเนื่องจากกลไก

ระดับอื่นๆ ในชุมชน ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ พื้นที่ที่ทดลองกลไกทั้ง 3 กลไกจะมีบริบทแวดล้อมของเยาวชนและชุมชนที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามกลไกดังกล่าวจะเป็นกลไกที่ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนในการทำงานพัฒนาภัยเยาวชนในชุมชน

สภาพค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ขอแสดงความขอบพระคุณต่อ พศ.ดร.ดุษฎี อายุวัฒน์ ที่ได้กรุณาเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ช่วยพัฒนาคณานักวิจัยและอาสาสมัครโครงการ ตลอดโครงการ ตลอดทั้งช่วงปรับแก้รายงานวิจัยชิ้นนี้ และที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือขอแสดงความขอบพระคุณต่อพื้นท้องเยาวชน เครือข่ายเยาวชนดินปอง พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และผู้นำทุกท่านในพื้นที่ที่ได้ร่วมทำงานกับโครงการวิจัยฯ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาตลอด

สารบัญ

หน้า

บทนำ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ภูมิหลังโครงการ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีที่ใช้ 1

1.2 สถานการณ์ของยาเสพติดในจังหวัดขอนแก่น/อำเภอบ้านฝาง/ตำบลป่าหวานนั่ง

บทที่ 2 การใช้เครื่อข่ายเยาวชนตำบลในการแก้ปัญหายาเสพติด 16

2.1 ภาพรวมของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบล

2.2 ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด

- เยาวชนในภาคเกษตรกรรมกับยาเสพติด

- เยาวชนในโรงงานกับยาเสพติด

- เยาวชนในสถานศึกษากับยาเสพติด

2.3 บทบาทของเครือข่ายเยาวชน

- การรวมกลุ่มของเยาวชนในพื้นที่

- พัฒนาการของเครือข่ายเยาวชน/ความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา

- กระบวนการทำงานเพื่อแก้ปัญหายาเสพติด /ผลการทำงาน

2.4 เงื่อนไขที่มีผลต่อการทำงานของเยาวชน

2.5 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง

บทที่ 3 การแก้ปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน : กลไกมาตรการชุมชน 32

3.1 บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านโสกแต่

3.2 บทบาทของกลไกหมู่บ้านมาตรฐานการชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติด

- การก่อเกิดของกลไกมาตรการชุมชน

- การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง/บทบาทหน้าที่

- กระบวนการทำงานของกลไก/ผลการทำงานกลไกมาตรการชุมชน

- ทัศนะของชุมชนต่อกลไกมาตรการชุมชน

3.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการทำงานของกลไกมาตรการชุมชน

3.4 แนวทางในการพัฒนากลไกมาตรการชุมชน

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 การแก้ปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน : กลไกสมัชชาต้านยาเสพติด	48
4.1 บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านสว่าง	
4.2 บทบาทของสมัชชาต้านยาเสพติดในการแก้ปัญหายาเสพติด	
- การก่อเกิดสมัชชาต้านยาเสพติด	
- การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง/บทบาทหน้าที่	
- กระบวนการทำงานของสมัชชาฯ/ผลการทำงาน	
- ทัศนะของชุมชนต่อสมัชชาฯ	
4.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการทำงานของสมัชชาฯ	
4.4 แนวทางในการพัฒนาสมัชชาฯให้เข้มแข็ง	
บทที่ 5 การแก้ปัญหายาเสพติดในระดับครอบครัว : กลไกคุ้ม	66
5.1 บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโนนสะอาด	
5.2 บทบาทของกลไกคุ้มในการแก้ปัญหายาเสพติด	
- การก่อเกิดกลไกคุ้ม	
- โครงสร้าง/องค์ประกอบ/บทบาทหน้าที่ของกรรมการคุ้ม	
- กระบวนการทำงานของคุ้ม /ผลการทำงาน	
- การพัฒนาเครือข่ายระหว่างคุ้ม	
5.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการทำงานของกลไกคุ้ม	
5.4 แนวทางในการพัฒนากลไกคุ้ม ให้เข้มแข็ง	
บทที่ 6 สรุปบทเรียนและข้อเสนอแนะ	82
6.1 แนวคิดและทัศนะของการทำงาน	
6.2 บริบทแวดล้อมของพื้นที่	
6.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในเรื่องกลไกแต่ละอย่างเพื่อใช้ในการพัฒนาต่อไป	
6.4 บทเรียนจากภาคสนาม/ทิศทางการทำงานเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน/ในกลุ่มเยาวชน	

6.5	บทเรียนเกี่ยวกับวิธีการทำงานของทีมวิจัย(ทำงานกับเรื่องมีด/ทำงานกับคนที่ลูก มองว่าอยู่ในมีด/ทำงานกับกลุ่มเยาวชนที่มีข้อจำกัดในการรวมตัว)	
ภาคผนวก	ภาคผนวกที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ภาคผนวกที่ 2 แผนกิจกรรมแต่ละชุมชน	100
	แนวทางในการพัฒนาகଡ ໄກຄຸ້ມໃຫ້ເຂັ້ມແຂງ	38-40

บทที่ 1

ในบทนี้มุ่งนำเสนอเป็น 2 ส่วน กือ ส่วนที่ 1 เป็นการกล่าวถึงภูมิหลังของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และระเบียบวิธีการศึกษา ที่ใช้ในโครงการ และ ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอถึง สถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่เป้าหมาย ดังมีรายละเอียดด่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของโครงการ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งนำพาประเทศไทยไปสู่ระบบการผลิตแบบทุนนิยม เน้นการผลิตเพื่อการค้า ผลของระบบทุนนิยมดังกล่าวทำให้ครอบครัว ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะครอบครัวในชนบททำให้ต้องลงทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตอยู่กับการผลิตพืชเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ทำให้ครอบครัวได้เงินสดเข้ามาเพื่อการใช้จ่าย ครอบครัวซึ่งทำหน้าที่และมีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ลดความสำคัญลง เพราะมีสถาบันคือโรงเรียน ทำหน้าที่พื้นฐานแทน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ครอบครัวต้องทำหน้าที่หาเลี้ยงสมາชิกมากขึ้น บางครอบครัวต้องส่งสมາชิกออกไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหารายได้เพิ่ม สภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้บทบาทของครอบครัวในฐานะสถาบันเปลี่ยนแปลงไป การอบรมสั่งสอนขัดแย้งทางสังคมกับสมາชิกทำได้ค่อนข้างลำบาก เพราะเวลาส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการผลิต ในขณะเดียวกันสังคมระดับชุมชนหมู่บ้านก็มีสภาพความสัมพันธ์ของคนเปลี่ยนแปลงไป เน้นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติลดลงจากในอดีต เพราะวิถีชีวิตเปลี่ยนไป นอกจากนี้ระบบการผลิตแบบทุนนิยม ขึ้นนำมาซึ่งลักษณะริโโคนิยม ประกอบกับอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ต่างๆที่เน้นใช้กลไกการตลาดในการขายสินค้า ทำให้ครัวเรือนมีการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาระยะหลัง ก็ได้เน้นให้ความสำคัญกับคนมากขึ้น หลายครอบครัวให้ลูกหลานเรียนสูงขึ้น เพราะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงานนอกภาคเกษตร ประกอบกับค่านิยมด้านการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เด็กในชนบทเข้าสู่การศึกษาในเขตเมืองมากขึ้น หรือก็คืออยู่ห่างจากพ่อแม่มากขึ้น มีความเป็นอิสระมากขึ้น จนบางส่วนของเยาวชนมีค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องเพศ และมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น จนทำให้กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการแก้ปัญหายาเสพติด เพราะเยาวชนเองก็มีพฤติกรรมที่ชอบทดลองและเลียนแบบ เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนในชนบท เนื่องจากยังเชื่อว่ากลไกของสังคมในชุมชนชนบทน่าจะนำมาสู่การแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชนได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอให้เห็นความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดในกลุ่มของเยาวชนในชนบท และศึกษาปัจจัยด้าน

เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาฯสภาพด้านเยาวชน ตลอดจนศึกษาถึงกลไกการแก้ปัญหาฯสภาพด้านชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาฯสภาพด้านชุมชนอื่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย ใน การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สถานการณ์ความรุนแรงยาเสพติดในเยาวชนของชุมชนชนบท
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาฯสภาพด้านเยาวชนชนบท
3. กลไกการแก้ปัญหาฯสภาพด้านชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.3 แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เป็นวิธีการวิจัยที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการมีส่วนร่วมของคนในสังคมนั้นๆ ดังนี้ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองขององค์กร และชุมชน โดยองค์กรหรือชุมชนจะต้องวิเคราะห์และทำความรู้จักตนเองและร่วมมือกับนักวิจัยในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิจัย

Maguire (1987) ได้กล่าวถึงการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมว่าเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม(Social Investigation) การให้การศึกษา(Education) และการกระทำ(Action) เพื่อจะให้กลุ่มผู้ถูกกดดันหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ของสังคม ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ส่วนของการสร้างความรู้นี้ ไม่ได้เป็นเพียงแต่กระบวนการการชุดใหม่ของวิธีการวิจัยเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางที่จะเปลี่ยนรูปของนักคิดและสังคมอย่างเป็นระบบ โดยที่การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการพัฒนาความสำนึกร่วมกันมีวิจารณญาณของชาวบ้าน ในอันที่จะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของเขา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานและความสัมพันธ์ในสังคมด้วย

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยึดหลักการสำคัญดังนี้ (Tandon, 1988 อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา ,2544)

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้และกำเนิดความรู้ และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการยังเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่ชาวบ้าน คนยากจน เพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา
2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริม ยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวของเขาเอง ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำอาชักขภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์แทนที่จะเมินเฉย ละเลยหรือ เหยียดหยามว่าเป็นสิ่งไร้คุณค่า
3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับสังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. สนใจในปรัชญาของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็น

คำาณที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน เช่น การลูกกีดกันหรือแปลงแยก (Alienated) จากผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ การต้องคืนรัตน์อสูรกับแรงบันดาลใจจากผู้มีอิทธิพล ซึ่งถึงหล่าเป็นคำาณที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่ไคร์นึกถึง และไม่เคยเป็นจุดเน้นในการค้นหาความรู้มาก่อน

5. ปลดปล่อยความคิด การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรี ในการมองภาพเหตุการณ์และปัญหาของตนของสามารถยืนหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอก หรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มีอำนาจ

ลักษณะเด่น 10 ประการ ของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) (Tandon, 1988 อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา, 2544)

1. เป็นการสร้างความรู้ (Produce Knowledge) โดยการผสมผสานระหว่างความรู้จากนักวิชาการกับความรู้พื้นบ้าน อุปมาดั่งแม่น้ำ 2 สาย ไหลมาบรรจบกันเป็นสายเดียวกันที่บรรจบกันจะเกิดฟองซึ่งเป็นดั่งความรู้ใหม่ เป็นการเรียนรู้ร่วม (Co-generative learning) ซึ่งค่อยๆ ขับขยายจากการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนจนเป็นการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย และสร้างความรู้ร่วมกัน ผสมผสานทฤษฎีกับการปฏิบัติให้เกิดความรู้ใหม่

2. รูปแบบของความรู้ที่ได้จาก PAR เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และสาขาวิชาการ (Interdisciplinary) ซึ่งเป็นวิธีชีวิต เป็นปริทัศน์ทางจิตที่รวมเอาความอยากรู้อยากเห็นเข้ากับการเปิดใจกว้าง การผสมผสาน เข้ากับการค้นพบสิ่งใหม่ เป็นความต้องการที่จะเสริมความรู้แก่ตนเอง โดยวิธีการใหม่ เป็นความนุ่มนวลน่าการค้นพบสิ่งใหม่หมายถึงการเปิดหูทางใหม่ การเป็นสาขาวิชาการ (Interdisciplinary) ไม่ใช่จากการเรียน แต่จากการปฏิบัติเป็นผลของการฝึกอย่างต่อเนื่อง และทำงานอย่างเป็นระบบที่นำไปสู่รูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ดังนั้น สาขาวิชาการ (Interdisciplinary) จึงเป็นการฝึกปฏิบัติทั้งโดยส่วนตัวและร่วมกับผู้อื่น เป็นวิธีการที่ฝึกฝนให้เกิดทักษะที่จะพัฒนาจิตมหากว่าจดจำทฤษฎี ยิ่งไปกว่านั้น PAR ไม่เป็นเพียงแค่สาขาวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นการเรียนรู้ข้ามสาขาวิชา (Trans disciplinary) (McNiff, 1988) คือเป็นความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจที่ข้ามพื้นเขตแดนของวิชาชีพ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงออกไปสู่ความหลากหลายกว้างขวาง

3. แต่ความเข้าใจกันเท่านั้นยังไม่พอ PAR ยังคงมีกระบวนการเพื่อปรับเปลี่ยนสถานการณ์ หรือเพื่อแก้ปัญหา ที่เป็นรูปธรรม เป็นความจริง (Act to transform reality) ดังนั้น กระบวนการของ PAR จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการสะท้อนความคิด ลงมือปฏิบัติ (Reflection-Action -Reflection Action) จึงเท่ากับเป็นการทบทวนความคิดหรือสะท้อนความคิดของตนเอง แล้วนำไปลงมือปฏิบัติ (Direct act) ประสบการณ์เช่นนี้จะเป็นการประเมินตนเองตลอดเวลาที่ทำให้บุคคลตระหนักรถึงการที่ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตนหรือตนซึ่งนำตนเอง

4. การลงมือปฏิบัติความรู้หรือใช้ความรู้สู่การปฏิบัติ(Practical) เป็นลักษณะเด่นของ PAR อีกประการหนึ่งที่เน้นการซุปประเด็นปัญหาที่สำคัญและเป็นจริงของท้องถิ่น ซึ่งเท่ากับเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยวิธีการเรียนที่ไม่เน้นความรู้ทางทฤษฎี และเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งเป็นลักษณะที่แบ่งแยกคนแยกความแตกต่างของเพศ เช่นที่กล่าวกันว่าการเรียนรู้ทางทฤษฎีหรือการวิเคราะห์เห็นบทบาทของเพศชาย ในขณะที่ลักษณะบทบาทเพศหญิงจะเน้นสัญชาตญาณ(intuitive) มากกว่าความรู้ทางทฤษฎีหรือวิทยาศาสตร์และจะมีลักษณะ

ของการคิดค้นและลงมือปฏิบัติได้จริงกว่า ซึ่งเกี่ยวกับความคิดนี้ Wignaraja (1991) ได้ชี้ให้เห็นว่าขณะที่เป็นทางการเริ่มอ่อนด้อยและลดความสำคัญลง และโครงสร้างของคนชั้นสูงได้สูญเสียหรือตัดขาดความเกี่ยวข้องกับคนยากจนส่วนใหญ่ไปนั้น PAR จะเป็นองค์กรขั้นพื้นฐานระดับติดดิน (grass root) ที่ให้โอกาสแก่คนชายขอบของกระบวนการพัฒนา ได้สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประ

5. PAR เป็นกระบวนการเบ็ดเสร็จ (Inclusive) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการนำความรู้จากวิธีการและความรู้ที่มีอยู่ โดยไม่พยายามแยกหรือจำกัดขอบเขตสิ่งใด ทุกความคิดเห็นจะได้รับการรับฟังและยอมรับเป็นการให้โอกาสทุกคนได้เรียนรู้ (Learning for all) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของ PAR

6. กระบวนการทาง PAR เป็นสิ่งมีตัวตนมีชีวิตมีรูปร่าง (Organic) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้าไม่สามารถทำนายผลล่วงหน้าได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตามกระแสที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน และเดือนไปตามความที่สนใจของสถานการณ์ โดยไม่มีถูกปฏิเสธตัว ในมีกิจกรรมทั้งวิทยาศาสตร์ หรืออุดมการณ์เป็นกรอบกำหนด

การให้ผลขึ้นลงตามกระแสนี้ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Authentic) ซึ่ง Authentic Participation นี้ หันรากลึกในแนวคิดของวัฒนธรรมประเพณีของคนทั่วไป นับแต่ในประวัติศาสตร์ของชาติ ที่มีความสำนึกรักของความรักลั่น รักชาติ ความร่วมมือ และการรวมกลุ่มที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สิ่งนี้เป็นแกนของคุณค่าของชุมชนที่คงอยู่ ดำรงอยู่ นับตั้งแต่ดั้งเดิมเรื่อยมา แม้ว่าจะถูกผลกระทบทางทำลายจากสงคราม จากการรุกรานและความกดดันจากภายนอกอย่างไรก็ตาม คุณค่าที่คงทนและทนทานนั้นเกิดจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การคุ้มครองกัน ระหว่างกัน การเอื้อเฟื้อชุมชนเจือแก่นและการแบ่งปันของชาวบ้าน ของวงศากาลญาต และของเพื่อนร่วมชาติ ตลอดจนประเพณีปฏิบัติทางสังคมที่ถ่ายทอดกันมา อันเป็นรากเหง้าของ “การมีส่วนร่วม” การที่มีความรู้เรื่องประเพณีปฏิบัติพื้นบ้านเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่นำทางการพัฒนาของเราการรู้ถึงพื้นของเราร่วมใจให้เราสามารถแก้ไขปัญหาปัจจุบันได้ถูกทิศทาง ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับสำนึกที่ฝังรากลึกในตัวเราทุกคน (Thring, 1990)

PAR เป็นการนำเสนอเปลี่ยนจุดเน้น จากข้อสรุปและผลของการวิจัยมาเป็นการเน้นที่กระบวนการและบริบทแทน นักวิจัยภายนอกจำกัดเป็นต้องมีความรู้และมีความผูกพันต่อกลุ่มชาวบ้าน รวมทั้งความสนใจของชาติ หายไม่แล้วจะไม่สามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้ใน PAR นักวิจัยภายนอกจึงเป็นแค่ผู้บริการ ผู้ช่วยเหลือ (facilitator) มากกว่าเป็นผู้ควบคุมหรือผู้กำหนดโครงการวิจัย (Forester & Ward, 1992)

7. สร้างความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) หมายถึงการเข้าใจตนเอง การยอมรับตนเองทั้งข้อดี และข้อด้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Fals Borda, 1991) กระบวนการ PAR จะช่วยให้คนได้สะท้อนความคิด ประเมินตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง พัฒนาอัตตโนทัศน์ในเชิงบวก (Positive self-concept) แม้คนที่ยากจนก็สามารถมีสิทธิมีสิ่งได้ McGuire (1987) เน้นเป้าหมายของ PAR ที่จะปรับปรุงความเป็นมนุษย์ของคน (Rehumanizing) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคืนพบอิสรภาพภายในของตนเอง เรียนรู้ที่จะฟังและแลกเปลี่ยนความคิด เรียนรู้ที่จะปลดปล่อยจากข้อสรุปที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และปลดปล่อยจากกฎเกณฑ์ข้อตัดสินพิพากษาล่วงหน้าต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เพียงเสรีภาพเท่านั้นที่จะเกิดขึ้น แต่ยังจะ

สามารถช่วยให้คนมีพลังที่จะให้ความชุ่มชื่นแก่ชีวิตของตนเองและผู้อื่น พลังนี้จะทำทุกคนที่ต่อสู้ดันรนเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ประสบความสำเร็จ หากประชาชนเรียนรู้ที่จะตีตราคุณค่าประสบการณ์ของตนมองแล้ว เขาจะมีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะให้คุณค่าประสบการณ์ของตนเองแล้ว เขายังมีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะให้คุณค่าแก่ประสบการณ์แก่ผู้อื่น การให้เกียรตินับถือซึ่งกันและกันจะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการร่วมมือ ผ่านความใส่ใจที่มีให้แก่กัน และผ่านความรัก ความอาหระ (Reason, 1988) ดังนั้น นักวิจัย PAR จึงต้องเลิกพะวงถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่จะให้ได้มาซึ่งคำตอบเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงการสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นในประชาชนที่เราทำงานด้วย ให้เขาสามารถรู้สึกตัวเอง สะท้อนตัวเองออกมาน โดยการยอมรับการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา เพื่อการที่เราค้นหาตัวเองพบ จะทำให้เราสามารถยอมรับผู้อื่นได้ ทำแล้วคิดสิ่งต่างๆในลักษณะของกลุ่ม ของพวกรามากกว่าตัวเองคนเดียวันนั้น กีอนุคคลและกลุ่มจะเกือบหนุนกันในการเรียนรู้ และการร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงสังคมฯ

8. สังคมนิเวศน์ (Ecological Society) ชุมชน (Community) เป็นแหล่งที่สำคัญที่สุด ที่บุคคลจะสามารถอยู่ดีปัจจุบันและอนาคตเข้าไว้ด้วยกันในการวางแผนที่จะควบคุมเป้าหมายชีวิตของตน โดย PAR จะช่วยสร้างสังคมนิเวศน์ (Ecological society) ที่คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน ล้มเลิกระบบเจ้านาย สร้างความสมมารถกันกลุ่มกึ่งระหว่างมนุษยชาติภัยธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์ให้เกิดขึ้น ได้จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกสังคม ในลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยที่เท่าเทียมกันเท่านั้น

9. PAR เป็นการมองอนาคต (Future Oriented) ดังนั้น นักวิจัย PAR จะต้องรู้วิธีการสร้างจากสำหรับการเรียนรู้ในชุมชน การจัดการในลักษณะที่ไม่มีการจัดทำโปรแกรมล่วงหน้าสำหรับวิธีการทำงาน ทำการทำให้เกิดการช่วยตนเองของชุมชน การสร้างแนวทางสำหรับการกระทำแนวทางปฏิบัติที่ไม่เคยมีอยู่ก่อน การทบทวนการปรับเปลี่ยนระบบที่เขาเป็นสมาชิกอยู่การพัฒนาตัวอย่างโครงสร้าง หรือภาพลักษณ์ที่จะประดิษฐ์ต่อให้เกิดอนาคตที่ต้องการเหล่านี้เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถที่จะฝันของบุคคลเป็นสิ่งที่นำเป็นสำหรับการพัฒนาซึ่ง McNiff (1991) บอกว่า การพัฒนานักคิดกีดีการพื้นฟูความสามารถที่จะฝันของเขาก

10. PAR มองโลกในแง่ดี (Optimistic) ตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดปลดปล่อยที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถที่จะจัดการเรื่องต่างๆในสังคมของเขากลับ PAR เป็นวิธีการที่จะส่งเสริมศักยภาพด้านนี้ของบุคคล

PAR เชื่อว่า อิสรภาพของมนุษย์มีความสำคัญที่สุด และมนุษย์มีสิทธิและอำนาจที่แสวงหา อิสรภาพแก่ตนเองด้วยการปลดปล่อยตนเอง (Self - emancipation) ที่แท้จริง ได้มาจากการที่ทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปถึงการสร้างสังคมใหม่ที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้กระทำ โดยอาศัยความรู้สึกที่เขาสร้างขึ้นเอง

จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สามารถช่วยรากลึกลงไปถึงประสบการณ์ทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เชน มีความมุ่งหมายที่จะเอาชนะหรือแก้ปัญหาที่ชาวบ้านมีความกับข้องใจอยู่ โดยความพยายามด้วยวิธีของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะทำให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการที่จะแก้ปัญหาของเขากลาง ซึ่งจะบ่งบอกถึงสภาพสังคมที่ขัดแย้งกัน ระหว่างความต้องการกับวิธีการสนับสนุนความต้องการ และเปิดเผยให้เห็นกลไกที่ควบคุมกระบวนการกรกดข้อความประยนอญด้วย นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยังจะช่วยเชื่อมโยงกิจกรรมที่สามารถจะแทรกแซง และเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางสังคมที่เป็นอุปสรรคขัดขวางได้

การวิจัยปฎิบัติการอย่างมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการค้นหาความรู้พื้นบ้าน ที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลาย ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม และสร้างคุณภาพพระระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการ กับความรู้พื้นบ้านให้เป็นที่ยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของสภावะสังคมเศรษฐกิจ จากแนวคิดการวิจัยปฎิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ทราบว่าการวิจัยลักษณะนี้ต้องการที่มีวิจัย ที่ประกอบด้วย สมาชิกอบต. พนักงานของอบต. คือปลัดอบต. และเจ้าหน้าที่สาธารณะสุข ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนของภาครัฐ

นอกจากนี้แนวคิดการวิจัยปฎิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยังทำให้นักวิจัยทราบว่า ตนเองต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้สนับสนุน(Facilitator) ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเท่านั้น และกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว เกิดขึ้นตามความต้องการและสถานการณ์ของปัญหา จึงต้องมีความชัดยุ่งสูง ไม่สามารถกำหนดรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงได้

1.4 ระเบียบวิธีในการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1. การศึกษาชุมชน ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2545

ใช้การศึกษาชุมชนใน 9 หมู่บ้านของตำบลป่าหวานนั่ง อำเภอป่าบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งขัดเป็นพื้นที่ที่ยังมีการระบาดของยาเสพติดอยู่ในระดับรุนแรง และมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดดังแต่การค้า การล้าเลี้ยง การเสพ (จากข้อมูลเกณฑ์ของสำนักงาน ป.ป.ส.) คงจะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาชุมชนในแต่ละหมู่บ้านตามแนวทางของวิธีการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA= Participatory Rural Appraisal) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ ที่คงจะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับประเด็น 1) บริบทสังคม-วัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด และ 2) สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด (ภาคผนวก ก) การศึกษาชุมชนระดับตำบลใช้การสัมภาษณ์ผู้รู้(Key Informants) ได้แก่ ผู้นำกลุ่มต่างๆ ครู-อาจารย์ของโรงเรียน พระสงฆ์ เยาวชน ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดของเยาวชน เช่น พ่อแม่ที่ลูกเคยเสพยา ในประเด็นที่กำหนด และใช้การประชุมกลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ครูอาจารย์ที่อยู่ในชุมชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบล เจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบพื้นที่อำเภอป่าบ้านฝาง ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบโครงการเรื่องยาเสพติดในพื้นที่ สมาชิกอบต. และผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดค่ายเยาวชนในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตลอดจนทัศนะของเยาวชนต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ และการจัดลำดับแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ การจัดค่ายดำเนินการ 2 ครั้ง จะเห็นได้ว่าการศึกษาชุมชนในระดับตำบล เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละหมู่บ้านได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้เข้าใจถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความตระหนักรู้กับผู้เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังศึกษาชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยใช้การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ครู ชาวบ้านที่เป็นประธานหมู่บ้าน และตัวแทนสมัชชาต้านยาเสพติดของหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนสะท้อนสถานการณ์ปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านตนเอง ทัศนะของชาวบ้านต่อการแก้ไขปัญหา และเสนอแนะแก้ไข

หรือแนวทางการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ของชุมชน หลังจากนั้นทีมวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ กับผู้ที่เคยเสพยาเสพติด และอดีตผู้ค้ายาเสพติด และใช้การสังเกตแบบนี้ ส่วนร่วมสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาชุมชนทั้งระดับตำบลและระดับหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการวิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ประเมินผลและวิเคราะห์ที่ได้ และการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับตำบลในการแก้ปัญหาฯลฯ โดยดำเนินการ 3 ครั้งๆละ 3 หมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้นำไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโส ประชากมคุ้ม เยาวชน ครู สมชิกกอนต. ในขั้นตอนนี้ที่มีวิจัย ได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนของข้อมูล ทำให้ผู้เข้าร่วมเห็นสภาพของปัญหา และเกิดการยอมรับสถานการณ์ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน และผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวกำหนดแผนงานกิจกรรมโครงการเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ยาเสพติดของหมู่บ้าน

งานนี้จึงกำหนดการคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย สำหรับการปฏิบัติการเป็น 3 ชุมชน ตามระดับความรุนแรงของปัญหา ได้แก่ หมู่บ้านสว่าง หมู่ที่ 3 หมู่บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ 6 และหมู่บ้านโภสกัเต็ หมู่ที่ 7 และ 8

ระยะที่ 2 การปฏิบัติการโครงการตามแผน ที่ได้จากยุทธศาสตร์ ดำเนินการระหว่างวันที่ 16เดือน พฤษภาคม 2545 ถึง วันที่ 15 สิงหาคม 2546 มีวิธีการทำงานดังนี้

- ก่อนการปฏิบัติการที่มีวิจัยได้นำแผนและโครงการที่ได้จากการประชุมร่วม 3 หน่วยงานมาประชุมร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อร่วมกันพิจารณาแผนงาน โครงการ ว่ามีความเหมาะสม และเป็นไปได้ที่จะร่วมปฏิบัติการ ซึ่งในขั้นตอนนี้บางหมู่บ้านก็ได้ปรับแผนงานโครงการเพิ่มเติมเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แล้วทีมวิจัยได้นำแผนงานโครงการมาวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาฯสภาพดองคำบล
  - หลังจากแต่ละพื้นที่เป้าหมายมีแผนงาน โครงการชัดเจนแล้ว ทีมวิจัยได้ศึกษาชุมชนถึงความเป็นไปได้ในการทำงานแผนงานโครงการ กลุ่มที่จะเข้ามามีบทบาทโดยเฉพาะมุ่งค้นหาว่ามีกลไกอะไรบ้างที่จะนำมายังในการทำงานแผนงาน โครงการ ซึ่งพบว่ากลไกที่น่าจะเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการแก้ปัญหา ได้แก่ กลไกระดับหมู่บ้านของบ้านโสกเด้อ กลไกระดับคุ้มของบ้านโนนสะอาด และกลไกระดับกลุ่ม คือกลุ่มน้ำชา ของบ้านสว่างอย่างไรก็ตามการทำงานของแต่ละกลไก ก็จะเชื่อมโยงกับครอบครัวของเยาวชนในหมู่บ้าน อนึ่งทั้ง 3 หมู่บ้านเป้าหมายยังเป็นพื้นที่ที่ก่อคู่มิตรภาพกันมาก่อนแล้ว ไม่ว่าจะทำงานกับเยาวชนในหมู่บ้าน
  - แต่ละพื้นที่ดำเนินการตามแผนกิจกรรม โครงการที่แต่ละกลไกกำหนดขึ้น และติดตามผลของการดำเนินการ ตลอดจนทำความเข้าใจกับกระบวนการของการดำเนินงานแต่ละกลไก

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่ศึกษา

ในส่วนนี้ มุ่งนำเสนอให้เข้าใจถึงสถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่ ซึ่งพิจารณาจากสถานการณ์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/บ้านฝาง ระดับตำบลป่าหวานนั่ง เพื่อให้เข้าใจบริบทของพื้นที่ และนำเสนอถึงสถานการณ์ความรุนแรงในหมู่บ้านเป้าหมาย ทั้งนี้ได้จากข้อมูลมีอสองของหน่วยงานและข้อมูลจากการศึกษาชุมชนระดับตำบล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.5 สถานการณ์ยาเสพติดของจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น นับว่าเป็นศูนย์กลางในการค้ากัญชา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การคุณภาพชีวิตสูง สาธารณสุขและวัฒนธรรมของภาคอีสาน ประกอบด้วย 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เพาะปลูกพืชไร่ต่างๆ เลี้ยงไก่ และทำปศุสัตว์ เนื่องจากเป็นเมืองขนาดใหญ่ ทำให้สังคมของจังหวัดนี้มีความหลากหลายและลักษณะชัดเจน ข้อมูลจากศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดขอนแก่น สรุปว่าลักษณะของจังหวัดเอื้อต่อการแพร่กระจายของยาเสพติด เพราะเป็นตะเข็บอยต่อ และมีเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียงถึง 9 จังหวัด ซึ่งมีเส้นทางการขนย้ายผ่านเข้า-ออก ทำให้มีเส้นทางลำเลียงเข้าสู่จังหวัดขอนแก่นได้หลายสายเป็นจุดผ่านและจุดพักสินค้า ประกอบกับ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีชุมชนหนาแน่นประกอบด้วย โรงแรม สถานบริการและสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก เป็นบ่อเกิดแห่งปัญหายาเสพติดในกลุ่มัยรุ่นทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

สำหรับสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดพบว่า ระดับความรุนแรงของสถานการณ์อยู่ในระดับ “เบาบาง” และจังหวัดสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ส่วนกลุ่มผู้เสพติดตั้งแต่แรกคือ กลุ่มเยาวชนวัยรุ่นและนักเรียนนักศึกษา รองลงมาคือกลุ่มผู้ใช้แรงงาน สำหรับประเภทของยาเสพติด ที่แพร่ระบาดมากที่สุดในจังหวัดปี พ.ศ.2544 ได้แก่ ยาบ้า รองลงมาคือสารระเหยและกัญชา ตามลำดับ

กล่าว之/กลุ่มที่ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับจังหวัดคือ

1. หมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชนทั้งจังหวัดต้องปลดยาเสพติด
2. โรงพยาบาล โรงพยาบาลและโรงพยาบาลบริการสถานบันเทิงต้องปลดยาเสพติดทั้งหมด

หรือ “3ร.ปลดยาเสพติด”

3. การปราบปราม เร่งรัดการปราบปรามผู้ค้าทั้งรายใหญ่และรายย่อยให้หมดคลีนไป รวมทั้งการจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัด เส้นทางลำเลียงยา และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด
4. การนำบัตรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยถือว่าผู้เสพติดคือผู้ป่วยจะต้องได้รับการนำบัตรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ และการเข้ารับการนำบัตรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยนั้นจะต้องสมัครใจเอง

1.6 สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ของอำเภอบ้านฝาง

เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทของพื้นที่ศึกษาชั้นนี้ จึงขอนำเสนอให้เห็นถึงสภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะพื้นฐานของพื้นที่ คืออำเภอบ้านฝาง

- 1) สภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอบ้านฝาง

เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2518 บ้านฝางได้ยกฐานะเป็นกิจกรรมบ้านฝางและเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2522 ได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ปัจจุบันมีเขตการปกครอง 7 ตำบล อำเภอบ้านฝางตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น โดยมีระยะทางจากจังหวัดขอนแก่นประมาณ 22 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอไก่ลี้เคียง คือทิศเหนือติดต่อกับอำเภออุบลรัตน์ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพระยืนและอำเภอแม่สาย ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ส่วนด้านการปกครองในอำเภอบ้านฝาง มีองค์กรบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง

ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ 2 แห่งในอำเภอแต่ก็มิใช่แหล่งงานของชาวบ้านเป็นอย่างพื้นที่วิจัย มีการทำการค้ากรรมในครัวเรือนในช่วงว่างเว้นจากการเกษตรซึ่งถือเป็นอาชีพเสริม มีทั้งที่พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ และชาวบ้านจัดไปจำหน่ายเอง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถาบันหรือองค์กร ศาสนา ด้านสาธารณสุข มีสถานบริการด้านสาธารณสุข คือโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง 1 แห่ง และสถานอนามัยดำเนินด้อยในทุกด้านล ส่วนการคมนาคมระหว่างอำเภอและจังหวัด ค่อนข้างสะดวก เพราะมีเส้นทางติดต่อ ได้หลายทาง นอกจากนี้ประชากรมีประชากรหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำกินน้ำใช้บ่อยๆ ตลาด ป่าอนุรักษ์ ลังเก็บน้ำ และโถ่งน้ำ

2) สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ของอำเภอ banfang

อำเภอบ้านฝาง นับว่ามีปัญหาการแพร่ระบาดในระดับรุนแรง ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากได้แก่ ยาบ้า กัญชา สารระเหย โดยเฉพาะยาบ้าพบว่ามีการใช้ยาบ้ากันมากในกลุ่มผู้ขับรถบรรทุก รถโดยสาร ผู้ใช้แรงงาน กรรมกร ชาวนา ชาวไร่ และกลุ่มวัยรุ่นทั้งนักเดินทางและในสถานการศึกษา แหล่งจำหน่ายมีอยู่ทั่วไป ตามร้านอาหาร ร้านขายของชำ สถานเริงรมย์ และสถานศึกษานานาแห่ง ส่วนกัญชา เป็นยาเสพติดพื้นบ้านที่ยังนิยมใช้กันในกลุ่มคนว่างงาน ผู้ทำการเกษตร และกลุ่มวัยรุ่น ขณะที่สารระเหย เป็นยาเสพติดที่มีการระบาดอยู่กลุ่มเยาวชนนอกสถานการศึกษา ในพื้นที่อำเภอบ้านฝาง ไม่ปรากฏว่ามีการปลูกกัญชา แต่มีบุคคลนำมายาให้กิน สำหรับสารระเหยทั่วไป แหล่งจำหน่ายมีอยู่ทั่วไป ตามร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านปาะยาง ร้านซ่อมรถและในสถานศึกษานานาแห่ง

อำเภอบ้านฝาง มี 7 ตำบล ได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านเคลินพระเกียรติปolderดานสพดิค 67 หมู่บ้าน เหลือ 7 หมู่บ้านที่ยังไม่ปolderดานสพดิคในจำนวนนี้ มีตำบลป่าหวานนั่ง อายุ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 หนองเตียงชัย หมู่ที่ 6 โนนสะอาด และหมู่ที่ 7 โสกแต่ ซึ่งหมู่ที่ 6 และ 7 เป็นพื้นที่วิจัย

ไขปัญหาฯสภาพดีกับงานพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และจัดทำรายงานตามแบบรายงานชุดปฏิบัติการประจำตำบล ทุกเดือน โดยใน ตำบลป่าหวานนั่ง ชุดปฏิบัติการมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการสนับสนุน ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้วยกิจกรรมต่างๆ โดยให้ร่วมกันดำเนินการในหมู่บ้านเป้าหมายที่ยังไม่ปลดยาเสพติด 12 หมู่บ้าน

กิจกรรมที่ทำ ในปี 2542-2544 ได้แก่ การเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การจัดนิทรรศการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด อบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด การจัดการแสดงข้อพิพาต้านยาเสพติด การประกาศ หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลดยาเสพติด การคืนน้ำสาบานจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การจัดกิจกรรมโรงเรียนสีขาว อบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติดโดยชุดปฏิบัติการประจำตำบล อบรมคณะกรรมการสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะ 9 หมู่ ที่ยังไม่ปลดยาเสพติด นอกจากนี้ สถานีตำรวจนครบาลอำเภอป่าบ้านฝาง ได้จัดทำโครงการสนับสนุนประชาชน จัดตั้งสมัชชาต่อต้านยาเสพติดขึ้น โดยมีแกนนำระดับหมู่บ้าน ในปีงบประมาณ 2544 ได้จัดทำโครงการฝึกอบรม คณะกรรมการสมัชชาต่อต้านยาเสพติด โดยได้ใช้งบประมาณจากองค์กรบริหารส่วนตำบล รวม 7 ตำบล โดยจะมีสมาชิกระดับแกนนำหมู่บ้านเข้าร่วมอบรม

3) สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ของตำบลป่าหวานนั่ง

3.1) สภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตำบลป่าหวานนั่ง

ในอดีตบริเวณพื้นที่ตำบลป่าหวานนั่ง มีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมที่จะตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ บริเวณบ้านโสกແட္ ผู้มาตั้งบ้านเรือนกลุ่มแรก ได้แก่ นายทุนศรี และนายต่อง เชื้อสาวดี อพยพกลุ่มคนหลาภูมิครอบครัวจากบ้านเจี้ว ตำบลสาวดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากบ้านเดิมเกิดโรคไข้ทรพิษระบาด นายต่องหรือพราวน์ต้องออกมาร่ำลาสัตว์ เนื่องจากบ้านเดิมเกิดโรคไข้ทรพิษระบาด นาอยู่ในพื้นที่นี้ ตั้งแต่ปี 2539 เหตุที่ได้เชื้อว่าบ้านโสกແट္ เนื่องจากบริเวณที่มีดินแต่เป็นจำนวนมาก ในระยะต่อมาประชากรส่วนหนึ่ง อพยพมาจาก อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอรือloit จังหวัดมหาสารคาม ตำบลป่าหวานนั่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 32 กิโลเมตร ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ ทิศใต้ติดต่อกับ ตำบลโคกงาม อำเภอป่าบ้านฝาง ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลบ้านค้อ ตำบลสาวดี อำเภอเมือง และ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เทือกเขาภูพาน

ตำบลป่าหวานนั่งประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าหวานนั่ง หมู่ที่ 1, 2 บ้านสว่าง หมู่ที่ 3 บ้านหนองเชียงชัย หมู่ที่ 4, 5 และ 9 บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ 6 และบ้านโสกແट္ หมู่ที่ 7, 8 ดังนี้ข้อมูลสำคัญในแต่ละหมู่บ้านของตำบลป่าหวานนั่ง แสดงไว้ในตารางที่ 1

ประชาชนในตำบลส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่อ้อย ทำนา ทำสวน เช่น มะเขือเทศ แตงกวา ปลูกหม่อนเลี้ยงไห่ม เลี้ยงโโค กระนือ รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างแรงงาน แรงงานในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคนไปจนถึงคนชรา อาชีพรับจ้างนี้ส่วนมากเป็นการรับจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรม เช่น โรงงานแเหลوان โรงงานทำร่องเท้า โรงงานเย็บผ้า โรงงานกระดาษ โรงงานน้ำตาล ทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัด รวมถึงกรุงเทพมหานคร ส่วนอาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรม เช่น รับจ้าง ปักคำ เก็บเกี่ยวข้าว รับจ้างตัดอ้อยทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น กัน ส่วนอาชีพอื่นๆ ได้แก่ ค้าขาย อาชีพงานบริการ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม ช่างอิเล็กทรอนิก ช่างเครื่องยนต์ และ รับราชการ อาชีพเสริมสำคัญ ได้แก่ ทำหัตถกรรม ทอผ้า จักสาน แรงงานเป็นกลุ่มเดียวกับคนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมักจะทำอาชีพเสริมหลังจากว่างเว้นจากฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น จึงจะต้องมีการพิจารณาและดำเนินการต่อไป

អង្គភាព	ផ្សេងៗកម្មពន្លេ (បីរិត)	ចំណាំអាណាព្យារ នៃខេត្ត	តុលាការ/ តាត់វិទ្យា	ពីនាកេតិយ៍	ឯកសារតិចនៃ គ្រោះរោង	ពាណាព្យារ	ពាណាព្យារ	តាមរយៈ ឯកសារតិចនៃ គ្រោះរោង	រំលែកចំណាំ នៅក្នុងតិច/ គ្រោះរោង	បានការងារ
1	2,075	141	1,200/	11-20 ឯក	6	130	130	2	5	35
2	2,700	142	1,000/	11-20 ឯក	27	130/1	130/5	2	4	35
3	3,200	167	1,200/	21-50 ឯក	17	160	160	1	6	30
4	2,158	128	615/	6-10 ឯក	7	116	116	-	-	12
5	2,600	194	1,000/	6-10 ឯក	6	130/4	130/4	-	-	15
6	900	155	600/	6-10 ឯក	5	63	63	1	90	13
7	2,577	141	1,070/	6-10 ឯក	0	40	137	-	4	10
8	2,100	161	800/	6-10 ឯក	5	150	150	1	10	15

การที่ในชุมชนมีคนเข้ามาร่วมกันไปทำงานต่างถิ่น จึงทำให้มีช่องทางนำยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าเข้าออกในชุมชน คือหลังที่กลับมาจากไปตัดอ้อย หรือทำงานโรงงานในต่างจังหวัด กรุงเทพมหานครมักจะนำยาเสพติดกลับมาด้วย ซึ่งเป็นการนำเข้ามาโดยตรง ขณะเดียวกันพ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่น ทำให้มีรายได้ส่งกลับให้กับลูกหลานใช้จ่าย แต่เนื่องจากลูกหลานไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดทำให้เด็กนำเงินไปใช้ในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย รวมทั้งซื้อยาเสพติดมาเสพด้วย

จากการศึกษาโครงสร้างและประวัติการดำเนินงานแห่งผู้ใหญ่บ้าน พบร่วมระบบเครือญาติเข้ามาเกี่ยวข้อง บางหมู่บ้านมีผู้นำแบบสืบต่อภักดิ์กันมา ตระกูลเดียวกันซึ่งผู้นำแบบนี้จะได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน เช่น บ้านโสกแต่ มีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี 2443 เป็นต้นมา นามสกุล “วิลัยปาน” ถึง 5 คนด้วยกัน ในปัจจุบันคนที่นำมายกตั้งแต่ปี 2443 เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน

กลุ่มที่พบในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนนโยบายรัฐ หลายกลุ่มที่ทางราชการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น เช่น กลุ่มกองทุน กบจ. กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มกองทุนปุ๋ย กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยชาวบ้านเอง ได้แก่ กลุ่มสตรีกลุ่มเยาวชน กลุ่มชาวป่านกิจ เป็นต้น สำหรับด้านการศึกษา ปัจจุบันการศึกษาถูกให้ความสำคัญมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองมีความต้องการให้ลูกได้รับการศึกษาสูง พยายามหาเงินส่งลูกเรียน และยังมีค่านิยมส่งลูกเข้ามาเรียนในเมือง มีเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับบางส่วนเท่านั้น ได้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา และบางส่วนนิยมเข้าไปเรียนต่อในตัวเมืองขอนแก่น จึงเป็นช่องทางหนึ่งให้เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดด้วย

โดยรวมแล้วหมู่บ้านในตำบลป่าหวานนั้น มีปัญหาสำคัญดังนี้

1) ปัญหาทะเลวิวาท โดยเฉพาะช่วงที่มีเทศบาลงานบุญประเพณี ผู้คนมักจะดื่มเหล้าแล้วก่อ基因หาเรื่องทะเลวิวาทกัน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น เพราจะงานบุญปีดโอกาสให้วยรุ่นได้ท่องเที่ยวและแสดงความเป็นกลุ่มเป็นพวกของตน ผู้นำสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยการทำประเพณีและก่อตัวตักเตือน หรือบางหมู่บ้านตั้งกฎข้อบังคับว่า ถ้าหากลูกหลานใครก่อเรื่องทะเลวิวาทด้วยคำจากรุนแรงก็ต้องจ่ายค่าจ้างหมื่นบาทที่มาแสดงในงานบุญนั้น เป็นต้น

2) ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา สืบเนื่องจากสภาพภysicalของพื้นที่ ที่อยู่ระหว่างรอยต่อของอำเภอเมือง กับอำเภอบ้านฝาง จึงเสนอเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก ประกอบกับบางหมู่บ้านก็ยังมีผู้ค้าสู่เสพอยู่ ซึ่งนำเข้ายาเสพติด จำหน่ายบ้านจากกลุ่มแรงงานที่ทำงานนอกชุมชนแล้วเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน

3) ปัญหาขับรถเสี่ยงดัง วัยรุ่นในหมู่บ้านมักจะชอบความเร็ว ดัดแปลงแต่งรถมอเตอร์ไซด์ ทำให้เสี่ยงดัง สร้างความรำคาญให้คนในหมู่บ้าน และนำมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม

4) ปัญหาความยากจน รายได้น้อยแต่ความต้องการใช้จ่ายมีมาก ทำให้ชาวบ้านมีหนี้สินกับธนาคาร กองทุนต่างๆในหมู่บ้าน รวมทั้งนายทุน ปัญหาความยากจนส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีพื้นที่ทำกินจำนวนน้อย เพราะพื้นที่ถือครองส่วนหนึ่งของบางหมู่บ้านถูกประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากนี้บางส่วนยากจน เพราะการผลิตพืชเศรษฐกิจ เช่นอ้อย มันสำปะหลัง ที่มีปัญหารือเรื่องราคาดผลผลิต ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง

5) ปัญหาเล่นการพนัน ในบางหมู่บ้านมักจะมีการจับกลุ่มเล่นการพนันกัน หลังจากที่ว่างเว้นจากการทำงานในกลุ่มที่ว่างงาน

สำหรับปัญหายาเสพติดในเยาวชน ผู้นำและเยาวชนมีทัศนะว่า ครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่ ต้องเข้าใจปัญหาและมีส่วนในการห้ามปราบเยาวชนอย่างเข้าใจ ดูแลเอาใจใส่เยาวชนอย่างเข้าใจ พัฒนาการของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ผู้นำชุมชนรวมถึงสถาบันทางสังคม เช่นวัด และโรงเรียน ยังต้องทำหน้าที่ดึงให้เยาวชนเข้าใจปัญหายาเสพติด บางหมู่บ้านพบว่า มีคนหนุ่มที่กลุ่มเยาวชนให้ความนับถือ ในฐานะผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ที่มีบทบาทในการป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน เพราะเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหา เข้าใจเยาวชน และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้เยาวชนได้

3.2) ใช้กลไกภายนอกชุมชนที่เข้ามาดำเนินการในชุมชน จากการศึกษาสถานการณ์เรื่องยาเสพติดในอำเภอและในตำบลเป้าหมายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่ามีการดำเนินงานหลายอย่างในพื้นที่ เป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ซึ่งไม่เน้นเฉพาะกลุ่มเยาวชน แต่เกิดผลในเชิงจิตวิทยากับกลุ่มเยาวชนเช่นกัน เช่น มีสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านและผู้นำเพื่อต่อต้านยาเสพติด โดยใช้พลังมวลชน ซึ่งในบางหมู่บ้าน สมัชชาต่อต้านยาเสพติดมีความเข้มแข็ง เข้าไปร่วมมือกับประชามติคุ้ม ในการแก้ปัญหายาเสพติด สอดส่องดูแลการแพร่ระบาดยาเสพติด ส่งผลให้เกิดความเคลื่อนไหวในชุมชน ทำให้ชุมชนตื่นตัวและเยาวชนกีเกรงต่อบทบาทดังกล่าว ประกอบกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับประเทศ ทำให้ภาครัฐมีการดำเนินการหลายอย่างในพื้นที่ เช่น การคุ้มน้ำสาบานที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การมองของเดลิมพระเกียรติให้กับหมู่บ้านที่ปลอดยาเสพติด โครงการใบไม้ร่วงในพื้นที่ใกล้เคียง หรือแม้แต่มีหน่วยงานต่างๆเข้ามายังกิจกรรม เช่น ฝ่ายทหารเข้ามายัดค่ายเยาวชน บางกิจกรรม ส่งผลโดยตรงต่อผู้ค้า ผู้เสพ ทำให้การแพร่ระบาดลดลง บางกิจกรรม มีผลทางอ้อมให้ชุมชนตื่นตัว เข้ามายื่นร่วมในการสอดส่องความเคลื่อนไหวการแพร่ระบาดของยาเสพติดชุมชนด้วย ในทัศนะของเยาวชน การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ เป็นเพียงการสร้างกระแสให้เกิดความตื่นตัว เมื่อเวลาผ่านไปความสนใจของชุมชนต่อปัญหาอาจลดลง ปัญหายาเสพติดเกี่ยวข้องกับครอบครัว

ครัวมาก ครอบครัวการเป็นกลุ่มสำคัญที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาฯสภาพเดพาระอยู่ใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด

เมื่อคุณผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแล้วได้จัดให้มีการประชุมผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก สภาองค์กรบริหารส่วนตำบล ตัวแทนเยาวชน ประธานคุณ กำนัน กรรมการหมู่บ้าน ของหมู่บ้านในตำบลเป้าหมาย โดยมีครู/อาจารย์ และ พระสงฆ์จากวัดในหมู่บ้านเข้าร่วมด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายข้างต้นมีโอกาสตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน ขณะเดียวกันก็ใช้ข้อมูลที่ทีมวิจัยนำเสนอเพื่อช่วยกันระดมสมองในการกำหนดยุทธศาสตร์ของตำบล เพื่อแก้ปัญหาฯสภาพเดพาระในกลุ่มเยาวชนต่อไป กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ดำเนินการที่อบต.บ้านวายนั่ง ใช้การประชุมกลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของตำบลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ของตำบลเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาฯสภาพเดพาระในกลุ่มเยาวชน ประกอบด้วย

1. **การป้องกันและฟื้นฟู** ให้ถือว่าปัญหาฯสภาพเดพาระ เป็นปัญหาระดับชาติ ให้ความสำคัญกับเยาวชนในฐานะบุคคลของชาติ การป้องกันและฟื้นฟูด้องทำร่วมกับผู้นำ ผู้ปกครอง และมีความเร่งด่วนที่ต้องทำเรื่องนี้ ป้องกันปัญหาที่สาเหตุ ให้ความรู้กับกลุ่มเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้นำ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ฟื้นฟูให้กำลังใจ จิตใจ และส่งตัวไปบำบัด

2. **การสร้างความร่วมมือ** ชาวบ้านทุกคนต้องร่วมมือเพื่อป้องกันปัญหา ผู้นำต้องช่วยผลักดันร่วมมือให้ดีjin ความหลากหลายของประสบการณ์บุคคล ที่นำมาแลกเปลี่ยนกันจะช่วยป้องกันปัญหา

3. **การพัฒนาความรู้** หากความรู้ วิธีการเพื่อป้องกันปัญหาฯเยาวชน นำความรู้ ภูมิปัญญา มาสู่ความร่วมมือ ให้เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหา เริ่มต้นที่การพัฒนาผู้นำ ผู้ปกครอง ผู้นำ ต้องมีความรู้และบอกสอนลูกหลานได้

ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมระดมสมองเห็นว่า การป้องกันและฟื้นฟู สำคัญที่สุดสำหรับตำบล รองลงมาคือการสร้างความร่วมมือในชุมชนและ ตำบล และการพัฒนาความรู้ ตามลำดับ

บทที่ 2

การใช้เครื่องข่ายเยาวชนระดับตำบลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การใช้เครื่องข่ายเยาวชนระดับตำบลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เนื่องจากกลุ่มเยาวชน ในแต่ละหมู่บ้านทดลองไม่มีตัวบุคคลทำงานชัดเจน มีการจัดตั้งกลุ่มแต่ไม่มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวใดๆ และจากที่โครงการวิจัยได้จัดค่ายศึกษาข้อมูลและพัฒนาศักยภาพเยาวชนเพื่อค้นหาแก่น้ำ 2 ครั้ง และได้มองเห็นตัวเยาวชนในการทำงานทุกหมู่บ้าน โครงการฯ ได้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องตลอด ทั้งในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนอื่นๆตามความคิดเห็น/ความต้องการของเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเป็นผู้ดำเนินการเอง ที่มีวิจัยเป็นผู้กระตุ้นสนับสนุนอย่างใกล้ชิด กิจกรรมหลักๆจะเป็นการประชุมทั้งวงแ眷งาน เตรียมการดำเนินงาน และสรุปผลกิจกรรมทุกกิจกรรม โดยกลุ่มเยาวชนเป็นผู้เตรียมวาระการประชุม/และจดบันทึกการประชุมอย่างมีระบบ มีลายเซ็นต์ผู้เข้าร่วมประชุม คณะทำงานที่รับผิดชอบจัดทำบัญชีของเครือข่าย กิจกรรมในระยะแรกเป็นการหมุนเวียนไปช่วยเหลืองานประเพณีของครอบครัว/และชุมชนในกลุ่มเครือข่ายหลายหมู่บ้าน เป็นลักษณะช่วยแรงงานบ้าง ด้านการแสดงตนตรี/หนอลำที่สนุกสนานมีสาระจนไม่ได้เสียเงินจ้างคนตัวราคาแพง เยาวชนจะจัดกิจกรรมระดมทุน จัดคนตรี นายพาภยนต์ ในหมู่บ้าน จัดคนตรีเปิดหมวดในจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น เครือข่ายเยาวชนได้ขยายตัวเป็นเครือข่ายเยาวชนเพื่อการพัฒนา หรือกลุ่มคืนป้อง ขณะที่ทำกิจกรรมภายในกลุ่มภายในพื้นที่ได้ประสานทำกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายเยาวชนสิ่งแวดล้อมเมือง ร่วมกับกลุ่มก้อนกรวด ระยะ และได้เข้าร่วมแสดงผลงาน/กิจกรรมการแสดงในงานเยาวชนแห่งชาติที่กทม. และในงาน 10 ปี สกอ. ที่กทม. นอกจากนี้ได้ไปเป็นวิทยากรกระบวนการให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีวิจัยได้ใช้กลไกเครือข่ายเยาวชนตำบลป่าหวานนั่งในการเข้าไปกระตุ้นเยาวชนในพื้นที่ทดลองให้ทำกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านของตน กิจกรรมที่ดำเนินการจะเน้นหนักในหมู่บ้านทดลอง 3 บ้านตามความพร้อมของเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน และกิจกรรมในระดับตำบลที่เป็นของเครือข่ายเองดำเนินการโดยเยาวชนและชุมชน เช่นค่ายพัฒนาศักยภาพ แทนนำด้านยาเสพติดและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมรณรงค์วันปลอดส์โโลก กิจกรรมรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับตำบล กิจกรรมอบรมการสื่อสารเรื่องเอดส์และเพศศึกษาให้กับเยาวชนทั้งในโรงเรียนและในชุมชน 2 ครั้ง กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปจะเป็นการจัดค่ายพัฒนาแกนนำซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการยุนิเชฟ และกิจกรรมด้านสุขภาพและอาชีพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก (สสส.) เป็นต้น

การนำสนอในบทนี้ จargon คุณถึงประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาเยาวชนในภาพรวมพื้นที่ ตำบล ที่ได้จากการศึกษาชุมชนและการขัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นจากทั้งกลุ่มเยาวชน และผู้นำในตำบล และครอบคลุมประเด็นความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในเยาวชนกลุ่มต่างๆ ตลอดจนการใช้กลไกเครือข่ายเยาวชนระดับตำบลในการทำงานเพื่อแก้ปัญหารือยานเสพติดในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการรูปแบบหนึ่งที่ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย ผลการศึกษาสามารถประมวลห้อสรุปได้ดังนี้

2.1 ภาพรวมปัญหาของเยาวชนในพื้นที่ตำบล

1. ปัญหายาเสพติด

ผลการศึกษาข้อมูลชุมชนโดยภาพรวม พบว่า เริ่มนิยามยาเสพติดเข้ามาในพื้นที่ตำบลป่าหวานนั้นในปี 2535 โดยเริ่มแพร่ระบาดในหมู่บ้านหนองเชียงชุมเป็นหมู่บ้านแรก ประเภทของยาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาด คือ สารระเหยหรือกาว และกัญชา ผู้เสพสารระเหยเป็นเยาวชนมีอายุระหว่าง 14-18 ปี ซึ่งมีเหตุผลสำคัญในการใช้สารระเหย เพราะเชื่อว่า เมื่อใช้สารระเหยจะทำให้ลืมเรื่องทุกข์ของตนเอง ซึ่งความทุกข์บางเรื่องเป็นปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว บางเรื่องเกี่ยวกับเรื่องการเรียน บางเรื่องเกี่ยวกับเรื่องความรัก การเสพสารระเหยจะทำให้มีความสุขอยู่ในโลกของตนเอง เป็นโอลีฟส่วนตัว ลืมทุกสิ่งทุกอย่างที่กำลังวิตกกังวล

ส่วนกัญชาผู้เสพมีอายุระหว่าง 20-25 ปี และได้แพร่กระจายไปในหมู่บ้านข้างเคียงในช่วงปี 2536-2537 จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้เสพกัญชาเป็นกลุ่มคนที่เป็นเยาวชนรุ่นใหม่ เริ่มใช้กัญชาครั้งแรก เพราะมีความคิดอยากรู้สึกสนาน คึกคักของตามประสาวัยรุ่น คิดว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นชาย เพราะมีความกล้า นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากเพื่อน เพื่อนจะบอกว่า “เพื่อนจะบอกว่าถ้าไครสูน กัญชา จะทำให้ดาววน และเจ็บสาหัส” นอกจากนี้ในกลุ่มคนที่เสพกัญชานี้ยัง มีการแบ่งขันกันว่าไครจะสุดด้วยลมหายใจที่ยาวนานกว่ากัน เป็นการแบ่งขันพนันกันอีก

ปี 2538 ยาบ้าเข้ามาแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ คนงานรับจ้างตัดอ้อย คนขับรถส่งอ้อย ในกลุ่มผู้ชายค่อนไปทำงานต่างถิ่นบ้าง ผู้เสพมีอายุระหว่าง 18-25 ปี เหตุผลสำคัญของการใช้ยาบ้าในกลุ่มคนเหล่านี้คือ เชื่อว่าจะทำให้สามารถทำงานได้มากขึ้น ทำงานเข้ากันเพื่อร่วมงานได้ เพราะมีแรงสมอ กัน และยังทำให้มีจิตใจกล้า คึกคักของ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่ายาบ้าสามารถรักษาโรคบางชนิดได้ และที่สำคัญยังมีค่านิยมว่า หากเสพสารระเหย หรือ กัญชาถือว่าเป็น “กระโจก” การเสพยาบ้า ถือว่ามีความกล้า และจะได้รับการยอมรับ ยาบ้าแพร่ระบาดมากในหมู่บ้านโนนสะอาด และมีการแพร่กระจายทั่วทุกหมู่บ้านในตำบลป่าหวานนั้น ในปี 2539

ปี 2540-2542 ยาบ้าแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในพื้นที่ตำบล มีทั้งผู้ค้าและผู้เสพ ผู้ค้ารายใหญ่ รับยาามาจำนวนมาก คิดว่าจะขายได้ 2,000-10,000 เม็ด ผู้ค้ารายย่อยหรือผู้ค้าปลีกซึ่งบางส่วนเป็นเยาวชน อายุ

ระหว่าง 15-25 ปี มักเป็นเยาวชนที่ไปทำงานต่างถิ่น 6-7 ปี กลุ่มนี้จะนำยาบ้ามาขายในหมู่บ้าน บางครั้งก็เป็นกลุ่มที่มีพ่อแม่ เป็นผู้ค้า ซึ่งก็ไปทำงานต่างถิ่น เป็นครอบครัวที่ไม่ได้อยู่พร้อมหน้ากันพ่อแม่ลูก กลุ่มนี้จะรับยาามาจำหน่ายครั้งละ 10-200 เม็ด ผู้สภาพเดิมเป็นกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่ใช้แรงงาน ซึ่งอายุระหว่าง 25-30 ปี ขยายกลุ่มมาถึงเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้น ป.5 ขึ้นไป ในกลุ่มเยาวชนที่มีช่วงอายุระหว่าง 13-17 ปี ใช้ชั่นเดียวกันทั้งกลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

ปี 2541 มีการวิสามัญฆาตกรรมผู้ค้าในหมู่บ้านป่าหวยนั่ง 3 ราย หมู่บ้านโนนสะอาด 1 ราย และหมู่บ้านหนองเชียงชัย 2 ราย ถือเป็นพื้นที่ที่มียาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรุนแรง จากสถานการณ์ทำให้ชาวบ้านที่เป็นผู้ค้า หวั่นวิตกว่าจะถูกวิสามัญฆาตกรรม จึงลดพฤติกรรมการค้าลง

ปี 2543 สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาบ้าลดลงเนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ป้องกัน เฝ้าระวังพื้นที่อย่างเข้มงวด โดยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มนักฆ่าต่อต้านยาเสพติด แต่สถานการณ์ยาเสพติดประเภทอื่นไม่ได้ลดลง ในขณะที่ยาบ้าหายากขึ้น เยาวชนหันมาใช้สารระเหยแทน และใช้กันมากขึ้น

ปี 2544-2545 ยาเสพติดที่ยังแพร่ระบาดในพื้นที่ ได้แก่ สารระเหย มีการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะที่หมู่บ้านโนนสะอาด และหมู่บ้านหนองเชียงชัย

นอกจากยาบ้า กัญชา และสารระเหย แล้ว ยังมีสิ่งเสพติดพื้นฐานที่ได้รับความนิยมจากเยาวชน ได้แก่ สูรา และบุหรี่ เยาวชนรุ่นเด็กมักจะเริ่มใช้สิ่งเสพติดประเภทพื้นฐานก่อน เป็นพฤติกรรมเลียนแบบรุ่นพี่และใช้เพื่อสร้างการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนฝูง ส่วนเยาวชนรุ่นใหญ่มีการจับกลุ่มกัน ดื่มเหล้าหลังจากเลิกงาน หรือในช่วงเทศกาลงานบุญในหมู่บ้าน หลังจากดื่มไปแล้ว เยาวชนมักจะหาเรื่องทะเลกันกับเยาวชนในหมู่บ้านข้างเคียง ยิ่งเห็นชัดมากในช่วงที่มีงานเทศกาลงานบุญบ้าน

ตัวอย่างความคิดเห็นของเยาวชน

อ้อม : “.... เห็นเยาวชนพากเพียร ผู้ชายหาเที่ยวต่อนอกกลางคืนกลางหุ่งน้ำ ไปตามกาฯ สูบกัญชา”

กีอต : “....เคยมีเพื่อนใช้ยาบ้า เป็นผู้หญิงที่แรกใช้วิธีการฉีดที่แขน เห็นรอยเข่นเต็มตัว”

หนึ่ง : “... การผ่านน้ำจะทำให้ยิ่งอร่อย มีการใช้ฟลอยจุดบนแผ่นฟลอยสูบผ่านน้ำ (ถ้าใช้วิธี)

การสูบอาการเข้มเร็วกว่า (8 วินาทีถึงระบบประสาท) (ถ้าใช้วิธี) กินอาหารออกฤทธิ์ช้ากว่า

(30 นาที ฤทธิ์ถึงสมอง) ...จะทำให้เกิดอาการหูแว่วvergence หมายความว่า “

จับ) พอด้วยมาก ๆ จะเป็นโรคจิต ที่สูนย์บำบัด 100 คน เป็นโรคจิต 43 คน ต้องกินยา

ตลอดชีวิต และอยู่ในความดูแลของครอบครัว”

อ้อม : “เคยเห็นยาติดน่อง ซึ่งบ้านอยู่ใกล้เขตความความตั้งแต่เด็ก พอโตขึ้นมาก็เป็นคนบ้า เขาเดินไปประกอบอาชญากรรม”

บุญ : “เคยเสพหนด ตั้งแต่ตอนออกโรงเรียนใหม่ ๆ ไปดูหนัง คอมได้คราวเดียว ก็หัวเราะกันจนตก

โต๊ะ ต่อมาก็หายไป ส่วนน้ำช่วงไปสูบ พอสูบแล้วก็เลยพา กันไปเดินเล่น”

สำหรับสาเหตุที่เยาวชนติดยาเสพติด คือ ส่วนหนึ่งมาจากตัวเยาวชนเองที่อยู่ในวัยอยากรู้ อยากลอง และมีพฤติกรรมเลียนแบบเพื่อน โดยเฉพาะเยาวชนที่เข้ามาศึกษาในเมืองมักจะรับค่านิยม ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย ค่านิยมบริโภคนิยม รวมถึงพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดด้วย หลังจากรับมาแล้วก็ นำมาเผยแพร่ในหมู่บ้านต่อ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำงาน ไม่มีเวลาให้ลูกเท่าที่ควร ส่งเงินมาให้ใช้ แต่ไม่ได้ดูแลอย่างใกล้ชิด ลูกขาดความอบอุ่น ทางทางออกที่พิจ แก้ปัญหาด้วยการพึงยาเสพติด ในบางครอบครัวเมื่อลูกหลานติดยาไปย่อมรับว่าลูกตนของเสพ ทำ ให้ยากที่จะแก้ไข สาเหตุอีกส่วนหนึ่งคือสภาพแวดล้อม พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด ฝากลูกไว้กับ ญาติให้ช่วงเลี้ยงดูให้ ซึ่งอาจดูแลได้ไม่เต็มที่ หรือขาดความใกล้ชิดและไม่เข้าใจเด็กเท่าที่ควร ทำให้ เด็กมีโอกาสที่จะไปใช้ยาเสพติดได้ มีการซักชวนกันไปเสพยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและรุนแรงในพื้นที่ตำบล บางหมู่บ้านสามารถใช้ กกลไกระบบอาชูโส่าว่ากล่าวตักเตือนให้เด็กเชื่อฟังได้ แต่หลายหมู่บ้านไม่สามารถใช้กกลไกในชุม ชนได้ ดังนั้นผลกระทบที่เห็นตามมาหลังการใช้ยาเสพติดคือ การทะเลาะวิวาทในกลุ่มเยาวชนต่าง หมู่บ้าน การลักขโมยเงินทองของมิค่าเพื่อนนำเงินไปซื้อยาเสพติด เริ่มจากโน้มของในครอบครัวต้น เองก่อน แล้วถึงไปปะโน้มครอบครัวอื่น เนื่องจากตนเองมีรายได้น้อยไม่พอซื้อยา หรือในกลุ่มนัก เรียนคือไม่มีรายได้เป็นของตนเองเลยจึงต้องหาเงินด้วยวิธีนี้

2. ปัญหาการว่างงานของเยาวชน

แม้ว่าจะมีเยาวชนส่วนหนึ่งของหมู่บ้านขยันกันไปทำงานต่างถิ่น แต่เยาวชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและไม่มีงานประจำทำ เยาวชนกลุ่มนี้เรียนหนังสือสูงกว่าภาคบังคับ แต่เมื่อเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาไปจน จบ จบการศึกษาเพียง ม.1 หรือ ม.2 หรือ ม.4 เท่านั้น ขณะเดียวกันเยาวชนกลุ่มนี้ก็ไม่ชอบช่วยงานในไร่นาของครอบครัว ทำให้มีเวลาว่างมาก จึงมักจับกลุ่ม กัน เป็นกลุ่มที่มักจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ปรับแต่งรถจักรยานยนต์ วิ่งเสียงดัง ในชุมชน รวมกลุ่มวิวาทกับเยาวชนจากบ้านอื่น เป็นต้น ผู้นำเห็นว่าเยาวชนพวกนี้มักไม่มีความอด ทนบางคนไปทำงานได้เพียงอาทิตย์เดียวถ้าออกกลับมาอยู่บ้าน และมีค่านิยมไม่ชอบทำงานในไร่นา นอกจากนี้ยังมีค่านิยมเรื่องการบริโภคนิยม แต่ตัวตามแฟชั่น ย้อมสีผม จะตื้นๆ ขณะเดียวกันก็ลองเสพยาเสพติดด้วย โดยเฉพาะบางกลุ่มสร้างค่านิยมว่าหากไม่ดื่มเหล้าก็ไม่ใช่สามาชิกของ กลุ่ม ปัญหาการว่างงานนี้ เยาวชนเห็นว่า นำมาสู่การเล่นพนัน หลายประเกตในชุมชน ทั้ง ไฮโล พนันกีฬา ไก่ชน เล่นหวย เป็นต้น

3. ปัญหาเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้นำชุมชน เห็นว่า เยาวชนมีปัญหาเรื่องการไม่ให้ความเคารพเชือฟังพ่อแม่ และผู้ใหญ่ ซึ่งไม่เหมือนกับในอดีตที่เยาวชน จะเชือฟังให้ความเคารพพ่อแม่ผู้อาวุโส ส่วนหนึ่งน่าจะเป็น เพราะอิทธิพลของสื่อมวลชนต่างๆ และเป็นค่านิยมใหม่ของเยาวชน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเห็นว่าอาจเป็นเพรษสภាពทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น หรือ มัวแต่เร่งรีบกับการทำนาหากิน มีเวลาอบรมไกด์ชิดกับลูกๆ น้อยลง ทำให้เยาวชนขาดความเกรงใจ และมีพฤติกรรมก้าวกร้าว แสดงกริยาไม่เคารพ เชือฟังพ่อแม่ เลียงพ่อแม่ เยาวชนกลุ่มนี้มักคิดว่าพ่อแม่ไม่มีความรู้ ไม่ทันสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่

4. ปั๊มหาการศึกษาและปั๊มหาร่องเพศของเยาวชน ผู้นำชุมชนเห็นว่า ยังมีเยาวชนบาง

ส่วนแม่จะกำลังเรียนอยู่ แต่ก็ไม่ได้ไปกับการเรียนเท่าที่ควร มีผลการเรียนไม่ดี แต่ตัวไปเรียนแต่ไม่เข้าเรียน ไปแต่ร่ำม่ายาการค้า แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ผู้นำชุมชนเห็นว่า เยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลของค่านิยมความทันสมัยต่างๆจากในเมือง เพราะเข้ามารีบอนหนังสือในเมือง ทำให้รับเอาค่านิยมที่ไม่เหมาะสมมาปฏิบัติ เป็นแบบอย่างเยาวชนในหมู่บ้านด้วย เช่นการมีสิ่งของเครื่องใช้ฟุ่มเฟือย เช่น โทรศัพท์มือถือ ทั้งที่ไม่มีความจำเป็น หรือแม้แต่การแต่งกาย การควบเพื่อนต่างเพศ เพราะบางกลุ่มมาเข้าหอพักเอกชนอยู่ในเมือง ซึ่งมีความอิสระในการใช้ชีวิตมาก ดังนั้นเยาวชนกลุ่มนี้จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหารื่องการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน จนบางรายตั้งท้องจนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน บางกลุ่มหากพ่อแม่ไม่ทราบเรื่องราว ก็แล้วไป ถ้าพ่อแม่รู้เรื่องก็เรียกร้องค่าเสียหายท่านนั้น ผู้นำชุมชน เห็นว่าเยาวชนกลุ่มนี้น่าเป็นห่วงมากกว่าเยาวชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะในโรงงานมีกฎระเบียบมาก many โอกาสที่เยาวชนในโรงงานจะก่อปัญหารื่องเพศทำได้ยากกว่าเยาวชนที่ไปเรียนในเมือง เพราะบางครั้งเยาวชนกลุ่มนี้มักไปไม่ถึงโรงเรียนด้วยอย่างไรก็ตามพ่อแม่ของเยาวชนกลุ่มที่ไปเรียนต่อในเมืองนี้ พ่อแม่มักเชื่อว่าลูกคนเป็นเด็กดี ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาฯสภาพดิบ จึงมักไม่ยอมรับปัญหาการเสพยาเสพติดของลูก ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้ยาก ส่วนในความคิดของเยาวชนเอง เห็นว่า ปัญหารื่องเพศ มักเกิดกับกลุ่มที่ไปเรียนในเมือง เพราะมีความคิดเสรี และลูกเพื่อนชักจูง ปลูกฝังค่านิยมผิดๆ เช่น การดูภาพนudes ลามก อีกที่เป็นเรื่องปกติ ใครไม่ดูถือว่าแซ่บสุดๆ เป็นต้น

สำหรับในทัศนะของเยาวชนแล้ว ปัญหาการศึกษาขั้นคุณลักษณะการขาดอุปกรณ์ในการเรียน การขาดเงินของเยาวชน ปัญหาอาหารกลางวัน ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณภาพของระบบการศึกษา นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเห็นว่า ปัจจุบันเยาวชนให้ความสำคัญที่จะเข้าร่วมงานของส่วนรวมของหมู่บ้านน้อยลง ไม่สนใจงานบุญประเพลิงของชุมชนเช่นในอดีต

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาเยาวชนนั้น ผูกพันกับระบบทุนนิยมที่แพร่กระจายเข้ามาในชุมชน และ กระบวนการต่อวิถีชีวิตของเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่อยู่ระหว่างการปรับตัวเองในภาวะทางธรรมชาติไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ ทำให้เยาวชนเก็บเอาความทันสมัยต่างๆที่มาจากระบบทุนนิยมไว้ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่แตกต่างจากในเขตเมืองทั่วไป

2. 2 ความรุนแรงของปัญหาเยาวชน

1. ความรุนแรงของปัญหาเยาเสพติดในเยาวชน

ผลการศึกษาชุมชน การประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน และข้อมูลจากค่ายเยาวชน ทำให้ประมวลระดับความรุนแรงของปัญหาเยาวชน โดยเฉพาะปัญหาเยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ในระดับหมู่บ้านของตำบลป่าหวานนั้น เป็น 3 กลุ่ม ตามระดับความรุนแรงของปัญหาเยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ซึ่งพิจารณาจากจำนวนผู้ติดยาเสพติด แนวโน้มความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติด และผลของการใช้ยาเสพติดที่เกิดกับบุคคล (ตารางที่ 1) ได้ดังนี้

1) กลุ่มที่มีระดับความรุนแรงมาก คือ หมู่บ้านที่มีผู้เสพเป็นเยาวชนที่เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา รวมทั้งเด็กเยาวชนที่ไม่ได้เรียนต่อด้วยประเภทของยาเสพติดที่ใช้ คือ ยาบ้า กัญชา และสารระเหย มีแนวโน้มว่าสถานการณ์รุนแรงขึ้น เมื่อปี 2542 มีผู้ค้ายาเสพติดถูกวิสามัญฆาตกรรมในโครงการใบไม้ร่วง 1 คน ผลของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มผู้ใช้งาน คือ เสียจิต ทำร้ายตนเองถึงขั้นฆ่าตัวตาย หมู่บ้านที่มีสถานการณ์ดังกล่าว ได้แก่ หมู่บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ 6 และ หมู่บ้านหนองเชียงชัย หมู่ที่ 4 5 และ 9

2) กลุ่มที่มีระดับความรุนแรงปานกลาง คือ หมู่บ้านที่มีเยาวชนทั้งที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา และ ไม่ได้เรียนใช้ยาเสพติด ชนิดของยาเสพติดที่ใช้มี 2 ประเภท คือ ยาบ้า และกัญชา มีแนวโน้มว่าสถานการณ์รุนแรงขึ้น เช่นเดียวกันกับกลุ่มแรก คือนักค้าถูกวิสามัญฆาตกรรมในพื้นที่ 1 ราย ผลของการเสพยาที่ปรากฏ คือ เสียจิต และติดเชื้อเออดส์ พบร้านการณ์ดังกล่าว ใน 4 หมู่บ้านดังต่อไปนี้ หมู่บ้านป่าหวานนั้น หมู่ที่ 1 และ 2 และหมู่บ้านโสแกตต์ หมู่ที่ 7 และ 8

3) กลุ่มที่มีระดับความรุนแรงน้อย กลุ่มนี้พบเพียงหมู่บ้านเดียว คือ หมู่บ้านสว่าง หมู่ที่ 3 มีเยาวชนชายที่กำลังเรียนอยู่จำนวน 10 คน ติดยาบ้านและกัญชา ยังไม่ปรากฏแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาและผลของการใช้ยา

2. ความรุนแรงของปัญหาเยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มต่างๆของพื้นที่วิจัย

กลุ่มเยาวชนในภาคเกษตรกรรม

เนื่องจากอาชีพหลักของคนในตำบล คือการทำนา ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง การปลูกมะเขือเทศเพื่อขายมีลักษณะพื้นที่ ทำให้ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งต้องเป็นแรงงานให้กับครอบครัวและทำงานรับ

จ้างในภาคเกษตรกรรมดังกล่าว เยาวชนกลุ่มนี้เป็นคนหนุ่มรุ่นใหม่ อายุระหว่าง 18 - 25 ปี เป็นคนหนุ่มที่ยังไม่แต่งงาน ดังนั้นจากการที่สามารถมีรายได้เป็นของตนเองจากการรับจ้างในภาคเกษตรนั้น ทำให้สามารถใช้จ่ายได้อย่างอิสระ มีการจับกู้มสภาพญชา และดื้เมหล้าในบางโอกาส และมีการใช้ยาเสพติดได้แก่ยาบ้า เพื่อให้สามารถทำงานได้มากขึ้น ใช้เวลาในการทำงานได้ยาวนานมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้ค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ชัดในกลุ่มรับจ้างตัดข้อยืนี่องจากแรงงานต้องใช้กำลังแรงงานในการขนอ้อยขึ้นรถลงรถ ประกอบกับต้องแข่งขันกับเวลาที่โรงงานจะปิดทิบ (ปิดรับซื้อออย) ทำให้นายจ้างนำยาเสพติดมาให้แรงงานเหล่านี้ใช้เพื่อจะได้งานในปริมาณที่มากขึ้น ทันเวลา นอกจากการใช้เองแล้ว เยาวชนกลุ่มนี้ก็ยังนำยาเสพติดเข้าไปให้คนในหมู่บ้านด้วย กลุ่มเยาวชนในภาคเกษตรกรรมนี้ใช้ยาเสพติดในลักษณะเดียวกับผู้ใหญ่ในชุมชนที่ทำงานหลักในภาคเกษตรกรรม

ตารางที่ 1 สรุปสถานการณ์ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้าน ในตำบลป่าหารวย นั่ง

ตัวชี้วัด	หมู่บ้านป่าหารวย นั่ง หมู่ที่ 1 และ 2	หมู่บ้านสว่าง หมู่ที่ 3	หมู่บ้านหนอง เชียงชัย หมู่ที่ 4 5 และ 9	หมู่บ้านโนน สะอาด หมู่ที่ 6	หมู่บ้านโสกเตี้ย หมู่ที่ 7 และ 8
จำนวนผู้ใช้ยาเสพติด(ยาบ้า/ กาว/กัญชา)	ผู้ใหญ่/เยาวชน 7-8 คน ทึ้งเรียนอยู่/ จบม.3	เยาวชนชาย ที่ เรียนอยู่ 10 คน	ผู้ใหญ่/เยาวชน 7-8 คน ทึ้งเรียน อยู่/จบม.3	เด็กนักเรียน ประมาณ 20 คน/ เยาวชนที่เรียน มัธยมศึกษา	ผู้ใหญ่/วัยทำงาน 2 คน/เด็ก ทึ้ง เรียนอยู่/จบม.3
ชนิดของยาเสพติดที่แพร่ระบาด ปัจจุบัน	ยาบ้า/กัญชา	ยาบ้า/กัญชา	ยาบ้า/กัญชา/กาว	ยาบ้า/กาว	ยาบ้า/กัญชา
แนวโน้มความรุนแรง				ปี2542 มีผู้ค้าลูกวิสามัญ มาตกรรมใน โครงการใบไม้ร่วง 1 คน	ปี2542 มีผู้ค้าลูกวิสามัญ มาตกรรมใน โครงการใบไม้ร่วง 1 คน
ผลของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มผู้เสพ	เสียจิต(มีจิตฟื้น เฟื่อง) ติดເອົດສ໌ພຣະໃຊ້ การเสพแบบฉีด		เสียจิต	เสียจิต ทำร้ายคน เองถึงขั้นฆ่าตัวตาย	เสียจิต

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มคนหนุ่มรุ่นใหม่หรือเยาวชนรุ่นใหม่ๆนี้ พ่อแม่มักไม่กล้าที่จะห้ามหรือเตือน เนื่องจากเขามีความต้องการในการทำงานในครัวเรือน ช่วยทำงานในไร่นา ขณะเดียวกันก็อาจไปรับจ้างตัดอ้อย ขึ้นอ้อย หารายได้ให้กับครอบครัวด้วย พ่อแม่จึงมักเกรงใจ

กลุ่มเยาวชนในโรงงาน

แต่เดิมหลังจากถูกกฎหมายและเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้วเยาวชนจะไปรับจ้างทำงานในโรงงานต่างๆ ในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใหญ่ๆ ปัจจุบันมีโรงงานไปตั้งในพื้นที่远离 บ้านฝางและอำเภอไก่เคียง ได้แก่โรงงานทอผ้า โรงงานผลิตรองเท้า โรงงานแพร่วน โรงงานน้ำตาล หนุ่มสาว เยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือส่วนใหญ่ก็จะไปรับจ้างในโรงงานดังกล่าว เนื่องจากไม่ต้องเหนื่อยกับการทำงานในไร่ในนา มีรายได้ที่แน่นอน โรงงานไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก สามารถเดินทางไปกลับได้ ในการทำงานในโรงงานบางครั้งต้องทำงานแบ่งกับเวลา บางครั้งมีการทำงานล่วงเวลา ทำให้มีการใช้ยาเสพติดเข้ามาช่วยซึ่งมักเป็นการใช้ยาบ้า เยาวชนกลุ่มนี้มักไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม หรือ หมู่บ้านนัก เพราะต้องทำงานหารายได้ ขณะเดียวกันก็ไม่สนใจสนับสนุนกับเยาวชนที่ว่างงานที่อยู่ในหมู่บ้านเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในทศวรรษของพ่อแม่ เห็นว่าเยาวชนกลุ่มที่ทำงานโรงงานนี้ ไม่มีความเสี่ยงกับยาเสพติดมากนัก เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่มีงานทำ เพราะพ่อแม่เชื่อว่า โรงงานมีความเข้มงวดในกฎระเบียบ หากเยาวชนทำผิด ก็จะถูกทำโทษชัดเจน ถึงข้ออกจากร้าน แต่ในทศวรรษของผู้นำเห็นว่ากลุ่มนี้เสี่ยงต่อการเสพยาเพราต้องทำงานแบ่งกับเวลา และเจ้าของกิจการก็ต้องการผลงานมากอาจนำยาบ้ามาให้เสพโดยทางอ้อม เช่นผสมในน้ำดื่ม เป็นต้น

กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา

จากการสรุปสถานการณ์ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้านในตำบลป่าหวานนั่ง จะเห็นได้ว่าทุกหมู่บ้านในตำบลป่าหวานนั่ง มีนักเรียนระดับประถมศึกษานั้น นักศึกษาในวิทยาลัยสายอาชีพ ที่ใช้ยาเสพติดประเภท ยาบ้า กัญชา และสารระเหย แตกต่างกันที่จำนวน โดยเฉพาะหมู่บ้านโนนสะอาดพบว่ามีนักเรียนชั้นประถมศึกษาใช้ยาเสพติดถึง 20 คน นับว่าเป็นสถานการณ์ที่บ่งบอกถึงความรุนแรงของการแพร่ระบาดยาเสพติดในพื้นที่ เด็กนักเรียนกลุ่มนี้อยู่ในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด บางครั้งเห็นพฤติกรรมการเสพของผู้ใหญ่ในครอบครัว บางครั้งถูกใช้ให้ส่งยาเสพติดให้ ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีโอกาสเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดเป็นอย่างมาก เยาวชนส่วนหนึ่งเข้ามาศึกษาต่อในเมือง ทำให้ได้รับค่านิยมในการบริโภคแบบสังคม เมือง ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย การแต่งกาย การใช้สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งการใช้ยาเสพติดด้วย ทั้งนี้เยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ที่หาได้ด้วยตนเองต้องขอเงินจากพ่อแม่ใช้ เมื่อต้องใช้เงินออกหนี้จากค่าใช้จ่ายในการเรียน และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันแล้ว ก็ต้องขโมย หรือหางานในทางที่ไม่สุจริต ตลอดจนพยายามบริการทางเพศ เพื่อที่จะได้นำไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ

ตามความนิยมของสังคมเมือง รวมถึงอาจจะนำยาเสพติดไปจำหน่ายให้เพื่อนนักเรียน นักศึกษาด้วยกัน หรืออาจจะนำยาเสพติดจากในเมืองมาขายในหมู่บ้าน

จากการรวมของสถานการณ์ยาเสพติดในเยาวชนตำบล จะเห็นได้ว่า มีความเกี่ยวเนื่องกับบุคคลหลายกลุ่ม เมื่อมีการประชุมระดมความคิดในการแก้ปัญหา ทำให้เยาวชนเห็นว่า จะต้องออกมายกเว้นปัญหาของตนเอง

2.3 บทบาทของเครือข่ายเยาวชนระดับ

1) การรวมกลุ่มของเยาวชนในพื้นที่ตำบล

การรวมกลุ่มของเยาวชนในหมู่บ้านของตำบลป้าหวานนั่ง เริ่มจากการรวมกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวในกลุ่มเพื่อนสนิท ไม่มีการรวมกลุ่มเป็นรูปธรรม ไม่มีการดำเนินกิจกรรมที่มีวัดถูกประสงค์เป้าหมายเดียวกัน เช่น ในอดีตที่กลุ่มเยาวชนจะรวมกลุ่มกันทำสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญ การช่วยงานบุญประจำเดือนของหมู่บ้าน การทำกิจกรรมเพื่อหารเงินมาซื้อวัสดุ อุปกรณ์ให้กับวัดหรือโรงเรียน แต่ปัจจุบันภาพลักษณ์ของเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน ค่อนข้างสะท้อนว่าเป็นปัญหา เช่น มีเยาวชนอยู่กับยาเสพติด ทึ้งเป็นผู้ค้าและผู้เสพ มีเยาวชนว่างงาน มีเยาวชนที่รวมกลุ่มทำพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีเยาวชนไม่ประสบผลสำเร็จเรื่องการเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเยาวชนบางส่วนยังออกไปทำงานต่างถิ่น จึงนับว่าเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งที่ทำให้ภาพการรวมกลุ่มของเยาวชนไม่เด่นชัด ดังนั้นจึงไม่เกิดการรวมกลุ่มเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ การกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยปฏิบัติการนับว่ามีข้อจำกัดมาก ดังนั้น จึงใช้กลไกที่จะให้กลุ่มเครือข่ายเยาวชนตำบล ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนด้วยกัน เป็นผู้กระตุ้น ผลักดัน จึงเริ่มใช้กลยุทธ์จากการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล เพื่อให้ขยายเครือข่ายมาสู่แกนนำในระดับหมู่บ้าน เพื่อเข้ามาทำงาน กระตุ้น ส่งเสริม ร่วมทำงานกับแกนนำเยาวชนระดับหมู่บ้าน โดยคาดหวังว่าเยาวชนจะอุปกรณ์มีบทบาทในการงานพัฒนามากขึ้น และอุปกรณ์มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาร่องของเยาวชนเองมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงผลของปฏิบัติการที่เกิดขึ้น จึงนำเสนอให้เห็นถึง พัฒนาการของเครือข่ายเยาวชน ระดับตำบล และ กระบวนการการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชน ดังนี้

2) พัฒนาการของเครือข่ายเยาวชนระดับตำบลและกระบวนการทำงาน

จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าว โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชน ได้ประสานให้เกิดกิจกรรม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแกนนำเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล โดยผ่านกิจกรรมการเข้าค่าย กิจกรรมการเปิดโลกทัศน์ การจัดกิจกรรมวันเด็กส์โลก และการให้

ความรู้ในค่ายกิจกรรม ตามลำดับ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนำมาสู่การรวมกลุ่มกันของแกนนำเยาวชน ของแต่ละหมู่บ้าน ดังมีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นดังนี้

1) ค่ายเยาวชน ครั้งที่ 1 เนื่องจากเยาวชนต้องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลให้มากขึ้น และ ต้องการเวทีของการพูดคุย เพื่อปรึกษาหารือถึงทิศทางการทำงานของกลุ่มเยาวชนในตำบล ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากการทำกิจกรรมค่ายเยาวชนในการวิจัยระยะแรกที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหาเยาวชน ดังนั้นจึงเกิดกิจกรรมค่ายขึ้น ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วม เป็นผู้แทนจากหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล ที่เป็นเสมือน “แกนนำ” กลุ่มเยาวชนหมู่บ้าน ในกิจกรรมค่ายครั้งนี้นอกจากเยาวชนจะได้รับความรู้เรื่องยาเสพติดและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังทำให้กลุ่มที่เข้าร่วมพูดคุยกันถึงแนวทางการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าต้องมีกิจกรรมเป็นของกลุ่มเองซึ่ง กิจกรรมแรกที่กลุ่มน่าจะทำร่วมกันคือ กิจกรรมรณรงค์วันเออดส์โลก เป็นที่น่าสังเกตว่าเยาวชนที่เข้าร่วมในค่ายครั้งนี้ส่วนมากเป็นเยาวชนในระบบ โรงเรียน เยาวชนที่อยู่ในภาคการเกษตรที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็ยังไม่มาเกี่ยวข้องมากนัก และที่ไม่เกี่ยวข้องเลยได้แก่เยาวชนที่ทำงานในโรงงาน

2) กิจกรรมการเปิดโลกทัศน์ หลังกิจกรรมการเข้าค่ายครั้งแรกทำให้สามารถแกนนำบางส่วนสนใจกิจกรรมมากขึ้น มีกลุ่มที่ไม่เป็นทางการชัดเจนขึ้น ดังนั้นโครงการวิจัย จึงสนับสนุนให้กลุ่มดังกล่าว เข้าร่วมกิจกรรมวันเยาวชนแห่งชาติที่กรุงเทพฯ ซึ่งกลุ่มได้มีโอกาสนำเสนอการแสดงไปร่วมในเวทีวันนั้นด้วย โดยตั้งชื่อกลุ่มอย่างเป็นทางการว่า “กลุ่มเดินไป” นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสสร่วมงานวันสิ่งแวดล้อมโลกที่จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับเครือข่ายสิ่งแวดล้อมเมือง ผลกระทบจากการไปร่วมกิจกรรม ทำให้เยาวชนมีโอกาสใกล้ชิดคุณนายกัน เห็นสิ่งเปลกใหม่ ทำให้เกิดความคิดที่จะทำกิจกรรมเป็นของตนเอง ดังนั้นเมื่อโครงการวิจัย กระตุ้นและให้ข้อมูลให้เขียนโครงการขอทุนจากยูนิเซฟ มาจัดกิจกรรมวันเออดส์โลกเยาวชนจึงให้ความสนใจ กลุ่มเยาวชนมีพัฒนาการมากขึ้น มีแกนนำในแต่ละหมู่บ้านชัดเจนขึ้น และเกิดความสัมพันธ์กันมากขึ้น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นทางการในรูปของการประชุม และไม่เป็นทางการโดยการไปมาหาสู่เยี่ยมเยียน ร่วมรับประทานอาหาร เป็นต้น

3) กิจกรรมวันเออดส์โลก นับว่าเป็นกิจกรรมแรกที่เครือข่ายเยาวชนระดับตำบล ดำเนินการ ร่วมกับเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านของตำบล จัดเมื่อ 1 ธ.ค. 45 ทั้งนี้เป็นผลจากโครงการได้รับการสนับสนุนจากยูนิเซฟ ได้เงินประมาณมา 30,000 บาท เป็นการรณรงค์ในทุกหมู่บ้าน มีการจัดเตรียมงานโดยการตั้งกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ขึ้นอย่างชัดเจน มีการประสานงานกับผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ในการเตรียมงานก่อนทำกิจกรรมนี้ มีการเลือกผู้ประสานงานเครือข่ายเยาวชน ตำบล โดยการพูดคุยกันแล้วให้ความเห็นชอบเลือกแกนนำจากหมู่บ้านหน่องเชียงชูย ผู้ประสานงานเครือข่ายเยาวชนระดับตำบลนี้ มีประวัติเคยเสพและเคยค้ายาบ้า มีอายุค่อนข้างมาก แต่ก็มีบุคลิกเป็นผู้นำ ตั้งใจทำงาน ได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่มเยาวชนระดับอำเภอแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลังกิจกรรมวันเออดส์โลก คนในชุมชนมีทัศนะต่อเยาวชนเปลี่ยนไป

คนในชุมชนรู้สึกว่า “เหลือเชื่อที่เยาวชนจัดได้ เพราะเป็นงานใหญ่” นอกจากนี้คนในชุมชนเริ่มเข้าใจเยาวชนมากขึ้น เพราะก่อนเริ่มงาน คนในชุมชนมักมองว่าที่เยาวชนไปมาหาสู่กันนั้น อาจจะมาร่วมกลุ่มทำพฤติกรรมไม่ดี ทำให้เยาวชนบางคนต้องเลิกทำงานกับเครือข่ายไป ดังนั้นชาวบ้านหลายคนออกมาริบการสนับสนุน ส่งเสริม และหากรู้ของตนเอง เป็นกลุ่มแคนนำในการจัดกิจกรรม ที่มีความรู้สึกสร้างสรรค์ต่อตัวถูก เชื่อมั่นในตัวถูกมากขึ้น ขณะเดียวกันกิจกรรมดังกล่าวก็อื้ออึงในสายตาของเยาวชนคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ทำให้เยาวชนบางส่วนอยากรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เยาวชนจากแต่ละหมู่บ้านที่อยากร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเครือข่ายเยาวชนคำนวนนั้น ส่วนมากเป็นไม่ใช่เยาวชนที่มีพฤติกรรมการเสพยาเสพติด เป็นกลุ่ม “วัยใส”

อนึ่งในกลุ่มเครือข่ายเยาวชนคำนวนนี้ เป็นผู้ที่ติดยาถึง 3 คนในจำนวนนี้ 1 คนเป็นเยาวชนจากหมู่บ้านโนนสะอาด ซึ่งมีประวัติติดยาจนต้องออกจากเรียนกลางคันเมื่อเรียน ม.4 แต่เมื่อทำกิจกรรมกับกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไประยะหนึ่งสามารถมิแรงจูงใจที่จะเรียนต่อ และสมัครเข้าเรียนสายอาชีพได้ที่วิทยาลัยเทคนิค

4) กิจกรรมค่ายครั้งที่ 2 เป็นกิจกรรมค่ายที่จัดขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้เรื่องยาเสพติด และ มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านความคิด เกี่ยวกับการทำกิจกรรม และยังเป็นเครื่องมือในการขยายผลให้ได้กลุ่มแคนนำในหมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และยังเป็นการเพิ่มจำนวนกลุ่มเยาวชนขึ้นอีก ซึ่งผู้เข้าร่วมมาจากหมู่บ้านละ 5-7 คน ในช่วงนี้เครือข่ายเยาวชนคำนวนมีแคนนำสำคัญรวม 15 คน ในกิจกรรมค่ายครั้งนี้ มีเยาวชนมาจากหลากหลายกลุ่มมากขึ้น เช่น ในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยปฎิบัติการ

- เยาวชนจากหมู่บ้านโนนสะอาด 5 คนเป็นผู้ที่เคยมีประวัติติดยา และเคยเสพยาบ้ามาก่อน และปัจจุบันว่างงาน
- เยาวชนจากหมู่บ้านสว่าง 7 คน เป็นกลุ่มที่อยู่ในระบบโรงเรียน มีผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะเสพสาระ夷 จำนวน 2 คน แต่ต้องเลิกไปเพราะมาตรการชุมชนในปัจจุบัน
- เยาวชนจากหมู่บ้านโสกแต่ 7 คน มี 1 คนที่เคยเสพยาบ้า ที่เหลือเป็นเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องยาเสพติด

เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมค่ายทั้งสองครั้ง เยาวชนที่เข้าค่ายส่วนมาก เป็นผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มที่มีพฤติกรรมเรื่องการเสพ หรือค้ายาเสพติด มักเป็นกลุ่มที่อยู่ในระบบโรงเรียน เป็นส่วนมาก ดังนั้นกระบวนการดังกล่าว จึงส่งผลต่อกลุ่มเยาวชนที่ติดยาหรือเสพยาอยู่ก่อนข้างน้อย จะมีเพียงเยาวชนที่เคยมีพฤติกรรม การเสพหรือค้ายานางคนเท่านั้นที่คิดจะเลิกพฤติกรรมดังกล่าวแล้วเข้าร่วมกิจกรรม

5) กีฬาเยาวชนระดับหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่เกิดที่หมู่บ้านสว่าง โดยแคนนำเยาวชนหมู่บ้าน ร่วมหารือกับเครือข่ายเยาวชนคำนวน ว่าต้องการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของ

เยาวชนในหมู่บ้านให้ได้ แก่นนำเยาวชนกลุ่มนี้มีแนวคิดว่า น่าจะทำกิจกรรมที่มุ่งเน้นแก่ปัญหาเยาวชนเรื่องยาเสพติด โดยเน้นที่จะป้องกันไม่ให้ไปติดยา

กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างเยาวชนและสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

1. เยาวชนบ้านสว่าง ได้ประชุมปรึกษาหารือกันอย่างครั้ง จึงมีมติจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนบ้านสว่างขึ้น (ประชุมกันวันที่ 14,15,24 มีนาคม 2546)
2. กลุ่มเยาวชนบ้านสว่างได้มีมติร่วมกันแล้ว จึงนำเสนอแผนต่อสมัชชาต่อต้านยาเสพติดบ้านสว่าง และชาวบ้านบ้านสว่าง เพื่อให้การสนับสนุน
3. กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดได้เสนอให้เยาวชน ทำหนังสือขอรับบริจากปัจจัยกับชาวบ้านสว่าง
4. เยาวชนร่วมกับสมัชชาต่อต้านยาเสพติดบ้านสว่าง เปิดรับบริจากปัจจัย โดยมีเยาวชนแจกของขวัญรับบริจากถึงบ้าน ใจบ้าน และอีกส่วนตั้งศูนย์บริจาคอุปกรณ์ที่หัวกระจายเข้าหมู่บ้าน
5. สมัชชาต่อต้านยาเสพติดบ้านสว่าง ประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือให้ชาวบ้าน ผู้ปกครอง ทำอาหารเลี้ยงนักกีฬาในวันงาน
6. เยาวชนประชุม/เตรียมแผน/แบ่งงานรับผิดชอบ โดยมีแก่นนำรุ่นพี่ใหญ่มาช่วยในการเป็นคณะกรรมการในการตัดสิน และจัดแข่งขัน

กิจกรรมดังกล่าวได้ส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหญ่ที่มีพฤติกรรมเรื่องเสพยาเสพติด ถูกดึงมาร่วมกิจกรรมโดยมาเป็นกรรมการในการจัดกิจกรรม แต่ก็ยังไม่เป็นแก่นนำเยาวชนหมู่บ้านที่จะไปทำงานร่วมกับเครือข่ายเยาวชน ขณะเดียวกันผลจากการกิจกรรมนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างแก่นนำเยาวชนหมู่บ้านกับเยาวชนอื่นในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น

ชาวบ้านให้ความร่วมมือดี มีการบริจากเงินสนับสนุน ผู้ปกครองเห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรม บางคนถึงกับขอให้เยาวชนซึ่งเป็นลูก-หลาน เข้าร่วมกิจกรรม โดยตัวของเยาวชนเองเมื่อมาทำกิจกรรมก็เบิกบานมาก ทำให้เป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนอีกส่วนหนึ่ง ผู้ปกครองได้นำอาหารมาเลี้ยงคนละหม้อ 2 หม้อ เพื่อเลี้ยงนักกีฬา เยาวชนมีความพร้อมและรวมกลุ่มกันดี แต่ขาดผู้นำเยาวชนรุ่นพี่มาเป็นแก่นนำคณะทำงาน ทำให้ส่วนมากมีแต่น้องเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ลงมาเป็นส่วนมาก เยาวชนเกิดความภูมิใจ และอยากจัดงานนี้อีก เป็นได้ร่วมคิด ตั้งแต่แรกและดำเนินงานกันเอง ซึ่งประเมินภาพรวม จากการทำงานโดยเด็ดเยาวชนเองถือว่าดีและน่าพอใจมาก ด้านอาจารย์โรงเรียน ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

โดยรวมแล้วผลของการทำกิจกรรม ของเครือข่ายเยาวชนตำบล ที่เกิดขึ้นโดยตรง หรือ เกิดขึ้นผ่านความร่วมมือของแก่นนำในหมู่บ้าน สามารถวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ดำเนินการ ยังไม่สามารถดึงกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องการเสพยาเสพติดที่อยู่ในภาคเกษตรหรือว่างงาน มาร่วมกิจกรรมได้มากนัก กลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมส่วนมากยังเป็นเยาวชนในสถานศึกษา
2. รูปแบบกิจกรรม ที่เครื่องข่ายเยาวชนทำอยู่ยังเป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบเดิมๆ เช่นการเดินรถราง การเล่นกีฬา หรือแม้แต่การเข้าค่าย ซึ่งแม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อจากกลุ่มเยาวชนเอง แต่ก็สะท้อนว่า ไม่มีทักษะกับกิจกรรมรูปแบบอื่น หรือ มีข้อจำกัดในตัวเยาวชนเองในการทำกิจกรรมลักษณะอื่น แต่จากรูปแบบกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญและให้การยอมรับเยาวชนมากขึ้น เยาวชนและพ่อแม่มีความเข้าใจเยาวชนมากขึ้น พ่อแม่ของของเยาวชนที่ไม่เข้าใจในกลุ่มเยาวชนมีทัศนะดีขึ้นหลังจากที่มีการจัดงานรถรางค่ายเสพติด เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสออกไปพบปะกับคนอื่น ๆ ทั้งในและนอกชุมชน จึงอยากให้ลูกของตนและลูกของคนอื่นที่ยังไม่เข้าในกลุ่มได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม จากการรวมกลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันในเรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวกับยาเสพติด กับอกกล้าวตีอนกัน ทำให้เป็นการขัดแย้งกันได้
3. กิจกรรมของเครือข่ายเยาวชนตำบล ที่ใช้ในการพัฒนากลุ่มเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายนั้น ครอบคลุมยุทธศาสตร์ของตำบลในการแก้ปัญหายาเสพติด คือ เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด การสร้างความร่วมมือระหว่างเยาวชนกับเยาวชนระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างเยาวชนกับผู้นำชุมชน เพราะต้องประสานงานปรึกษาหารือ ขอรับการสนับสนุนในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ระหว่างเยาวชนกับพ่อแม่ ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น พ่อแม่เข้าใจมากขึ้นว่าทำไม่ถูกต้องออกไปติดต่อประสานงาน หรือมีเพื่อนต่างหมู่บ้านไปมาหาสู่ กิจกรรมหลายอย่างเน้นการป้องกัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ากิจกรรมถึงแม้จะทำโดยเครือข่ายเยาวชน หรือกลุ่มแกนนำเยาวชนหมู่บ้านก็ตาม ยังไม่สามารถไปสู่กิจกรรมการพื้นฟูบำบัดผู้เสพ เพราะกลุ่มผู้เสพยังเข้ามาร่วมมือกับกลุ่มน้อยอยู่ ทั้งนี้ แกนนำเยาวชนให้ความเห็นว่า กลุ่มเยาวชนที่เสพยา ก็ไม่อยากจะเข้ามาร่วมกิจกรรม เพราะมีทัศนะคนละอย่างกันมีจำนวนไม่มากที่มาร่วมกิจกรรม ขณะเดียวกันทัศนคติของคนในชุมชนคิดว่า “เยาวชนที่ติดยาเมื่อเวลาผ่านไปจะเลิกไปได้เอง ถ้าจะเลิกไม่จำเป็นต้องไปบำบัดและที่ผ่านมาคนส่วนใหญ่ในชุมชนสามารถเลิกใช้ยาได้โดยไม่ต้องพื้นฟูบำบัด”
4. การใช้กลไกเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล ในการแก้ปัญหายาเสพ โดยทำงานร่วมกับแกนนำในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อเชื่อมโยงไปถึงเยาวชนในหมู่บ้านนั้นได้ เพราะในแต่ละหมู่บ้านก็มีข้อจำกัดเรื่องการรวมกลุ่มของเยาวชนที่ไม่ชัดเจน หลายคุณต้องทำงานนอกหมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีประสบการณ์ไม่ดีกับการรวมกลุ่ม เป็นต้น ดังนั้นการกระตุ้น

กลุ่มเยาวชน โดยเครือข่ายเยาวชน นับเป็นแนวคิดที่สามารถทำได้ เพราะทำให้เกิดความสัมพันธ์กันมากขึ้น และนำมาสู่ความร่วมมือ ที่จะแสวงหาแก่นำในแต่ละหมู่บ้าน แต่ด้วยลักษณะกิจกรรมที่ทำและระยะพัฒนาการอยู่ในระยะเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นบทบาทที่เพิ่มขึ้น แต่จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา ทำให้ผู้นำชุมชน และ พ่อแม่รู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเยาวชนมากขึ้น ว่าสามารถสร้างสรรค์สิ่งดีงามได้ ดังนั้นผู้ใหญ่ ต้องให้โอกาส และสนับสนุนต่อไป

2.4 เงื่อนไขที่มีผลต่อการทำงานของเครือข่ายเยาวชน

การทำงานของเครือข่ายเยาวชนดำเนินมีทั้งปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ในที่นี้จึงขอนำเสนอเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากการรวมกลุ่มทำให้เยาวชนเรียนรู้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีความคิด慕慕มอง โลกทัศน์ ที่กว้างขึ้นบนพื้นฐานของความจริง มีความรักมีความสามัคคีในหมู่คณะมากขึ้น เกิดความผูกพันกัน และอยากทำงานเพื่อส่วนรวม เยาวชนมีความกล้าแสดงออก มีความภาคภูมิใจที่ได้แสดงออก ค้นหาสิ่งที่ตนเองนัดออกมากใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ เยาวชนมีการปรับตัวเข้าหากัน มีการแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง และอีกฝั่ง ช่วยเหลือผู้อื่น และมีความตั้งใจจริงในการทำงาน นอกจากเงื่อนไขที่มาจากกลุ่มเยาวชนแล้ว ยังมีเงื่อนไขภายนอกที่เข้ามาช่วยหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาเยาวชน ดังนี้

1) มาตรการของชุมชน บางหมู่บ้านใช้มาตรการทางสังคม ในการจัดการปัญหาเยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน เช่น มีข้อห้ามในการขายกาวน้ำเยาวชน มีการเฝ้าระวังการเสพยาเสพติดของเยาวชนโดยการจ้างตำราจมาสอดส่องเป็นพิเศษ หรือแม้แต่การส่งเยาวชนที่สงสัยว่าจะติดยาตรวจปัสสาวะ นอกจากนี้ยังใช้มาตรการสังคมโดยเฉพาะระบบอาวุโสให้มีบทบาทในการตักเตือนเยาวชนโดยตรง ซึ่งหากยังฝ่าฝืนกีส่งให้ดำเนินการต่อไป

2) ผู้นำ บทบาทของผู้นำ บุคลิกภาพของผู้นำ และทัศนคติของผู้นำต่อปัญหาเยาวชน นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อื้อต่อการจัดการปัญหาเยาวชน ผู้นำในที่นี้ หมายถึงผู้นำทางการได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน บางหมู่บ้านผู้นำเห็นว่าปัญหาของเยาวชนเป็นปัญหาของชุมชน จึงเข้ามานบทบาทในการแก้ปัญหา ขณะที่บางหมู่บ้านเห็นว่าปัญหาเยาวชนเป็นปัญหาระดับครอบครัวพ่อแม่ต้องดูแลลูกเอง บางหมู่บ้านที่สามารถจัดการปัญหาได้ เพราะผู้นำได้รับการยอมรับเข้มแข็ง เอาจริงกับการแก้ปัญหา

3) ระบบผู้อาวุโส ในบางหมู่บ้าน มีระบบผู้อาวุโสที่สามารถจัดการกับปัญหาของเยาวชนได้ เพราะมีฐานจากระบบเครือญาติที่มีความแน่นแฟ้น และบางหมู่บ้านใช้ระบบอาวุโสที่ได้อย่างกลมกลืนกับโครงสร้างของประชาคมคุ้ม ทำให้บทบาทของผู้อาวุโสได้รับการยอมรับยิ่งขึ้น จนนำมาสู่การออกกฎหมายที่ของคุ้ม และหมู่บ้านในการป้องกันปัญหา เช่น ห้ามทะเลาะวิวาทในหมู่

บ้าน หากฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน 500 บาท และหากไม่เชื่อฟังก็จะประสานแจ้งให้ตำรวจเข้ามายield="block" style="display: block; margin-left: auto; margin-right: auto;">ดำเนินการ

4) บทบาทครู บางหมู่บ้านครุของหมู่บ้าน เข้ามายืนทบทาในการจัดการปัญหาของเยาวชน จึงนับว่ามีส่วนมากในการแก้ปัญหาเยาวชน โดยเชื่อมโยงปัญหาเยาวชนของหมู่บ้านไปสู่การแก้ปัญหาโดยให้โรงเรียนเข้ามายืนทบทาในการจัดโครงการเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน บทบาทของครูที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง จึงนำมาซึ่งความร่วมมือเป็นอย่างดี

5. ลักษณะหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านในตำบลเป้าหมาย บ้างก็เป็นหมู่บ้านเดียว บางหมู่บ้านอยู่เป็น 2 หมู่บ้านในชุมชนเดียวกัน ซึ่งเป็นผลจากการแบ่งแยกหมู่บ้านเพื่อการปกครอง นั่นเอง ลักษณะหมู่บ้านที่แตกต่างกันดังกล่าว ส่งผลต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ชุมชนขนาดเล็ก และเป็นชุมชนเดียวที่มีความร่วมมือกันมากกว่าชุมชนที่มีขนาดใหญ่ และยังแบ่งแยกกันด้วยเหตุผลทางการปกครอง ทำให้ความร่วมมือดังในอดีตน้อยลงไป เพราะมีการแบ่งขั้น เปรียบเทียบกันเกิดขึ้นเสมอ

อย่างไรก็ตาม เยาวชนยังขาดระเบียบวินัยในบางเรื่อง คือ การตรงต่อเวลา ไม่ได้รับความเข้าใจจากผู้ปกครองเท่าที่ควร เกิดความขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม มีปัญหานำในการประสานงาน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เกิดความท้อแท้ในการทำงาน ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องจากชุมชน ชุมชนมองว่าการรวมกลุ่มทำงานของเยาวชนเป็นการมัวสูญทำในเรื่องที่ไม่ดี เพราะยังติดภัยลักษณ์เดิมของกลุ่มเยาวชนอยู่

2.5 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง

การใช้กลไกเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล ในการพัฒนาเยาวชนและแก้ปัญหาเยาวชนเรื่องยาเสพติดนี้ จากผลปฏิบัติการที่เกิดขึ้น สะท้อนว่า กลไกดังกล่าวยังคงต้องการการพัฒนาให้ทำงานต่อไป ทั้งนี้มีประเด็นที่นำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาดังนี้

- แม้ว่าเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล จะเริ่มเกิดขึ้นไปรูปร่างอย่างชัดเจนขึ้น ในเชิงคุณภาพคุณภาพที่เข้ามาทำงานร่วมกันโดยไม่มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ทำกิจกรรม เพราะใช้รูปแบบการจัดตั้งกรรมการเฉพาะกิจในแต่ละกิจกรรมขึ้นมาทำงาน แต่ที่น่าสนใจก็คือ เครือข่ายเยาวชนลูกกระตุ้นโดยที่มีวิจัย โดยมีผู้ประสานงานจากที่มีวิจัย ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดจุดเริ่มการทำงาน เชื่อมโยงกับผู้นำ ตลอดจนแหล่งทุนภายนอกเพื่อดึงทรัพยากรเข้ามาทำงาน เครือข่ายเยาวชนระดับตำบลเดิมแม้จะมีความสัมพันธ์กันอยู่บ้างแต่ก็ยังไม่มากพอจะนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน จึงกล่าวได้ว่า เครือข่ายเยาวชนระดับตำบล เกิดขึ้นจากการกระตุ้นของที่มีวิจัย จึงระยะเวลาที่ผ่านมา�ังไม่มากพอที่เครือข่ายเยาวชนระดับตำบลจะเข้มแข็ง ดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเสนอแนะว่าควรที่จะยังคงมีผู้ประสานงานทำงานกับเครือข่ายเยาวชนระดับตำบลต่อเนื่องอยู่อีกระยะหนึ่งในฐานะผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดพัฒนาการทางความ

คิด ทักษะ และกิจกรรมกลุ่มกันอย่างแน่นแฟ้นแล้วจึงให้เครือข่ายเยาวชนระดับตำบลทำงานด้วยตนเอง

2. กิจกรรมของเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล หรือแม้แต่กิจกรรมของเยาวชนระดับหมู่บ้าน ยังต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพราะผลจากกิจกรรมทำให้เยาวชนหลายคนอยากร่วมกัน อย่างมีบทบาท และยังสร้างศรัทธาให้พ่อแม่ นำไปสู่ความเข้าใจระหว่างพ่อแม่กับลูกๆ หรือแม้แต่ระหว่างผู้นำชุมชน กับเยาวชน ก็ได้ ซึ่งกิจกรรมที่ควรให้เยาวชนมีบทบาทนั้น ไม่เฉพาะกิจกรรมที่เป็นเรื่องราวของเยาวชนเอง ผู้นำชุมชนควรให้การสนับสนุนมอบหมายกิจกรรมที่เป็นของชุมชนให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงบทบาทต่อชุมชน ดังนั้นผู้นำในชุมชนต้องเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่องบทบาทเยาวชน จะต้องเชื่อมั่นกับกิจกรรมที่เยาวชนทำ ให้โอกาสและให้การสนับสนุนในฐานะพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับกิจกรรมของเยาวชนด้วย และที่สำคัญเยาวชนเห็นว่า ชุมชนต้องลดการวิพากษ์วิจารณ์เยาวชน ว่าไม่สามารถทำอะไรได้ มองเห็นว่าเยาวชนทำตัวด้อยค่า ชุมชนควรจะต้องให้คุณค่ากับตัวเยาวชน เพื่อเป็นแรงจูงใจที่จะกระตุ้นให้เยาวชนออกมารаботางานเพื่อ ส่วนร่วม และเป็นกำลังของสังคม และที่สำคัญกล้าที่จะเป็นแกนนำในการแก้ปัญหาของกลุ่มตน เอง เพราะมีความเข้าใจกันมากกว่ากลุ่มอื่น

3. ในทัศนะของเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล เห็นว่า เครือข่ายเยาวชน หรือแม้แต่แกนนำเยาวชนระดับหมู่บ้าน ยังต้องการพัฒนาทักษะหลายประการที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานส่วนรวม ได้แก่ ทักษะการพูดคุยในกลุ่ม ทักษะการนำประชุมกลุ่ม ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการประสานงาน ที่ผ่านมาในการปฏิบัติการ ได้รับทักษะด้านการพัฒนาความคิดในเรื่องการพัฒนา เพื่อห้องถูนอยู่บ้าง จะเห็นได้ว่า ทักษะที่เครือข่ายเยาวชนระดับตำบลให้ความสำคัญและต้องการพัฒนานั้น เป็นทักษะที่ต้องใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความประทับใจให้กับผู้คนที่พบปะอยู่ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน ซึ่งทักษะเหล่านี้ เป็นห้องว่างความรู้ที่พ่อแม่ หรือครอบครัว ไม่สามารถพัฒนาให้กิดขึ้นได้ แม้ว่าเยาวชนในสถานศึกษาจะได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวอยู่บ้างในกระบวนการเรียนการสอน แต่เยาวชนนอกรอบนักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มใหญ่ก็ขาดโอกาสในการพัฒนาส่วนนี้

บทที่ ๓

การแก้ไขปัญหาฯลฯเพื่อติดในชุมชนด้วยมาตรการชุมชน

3.1 บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน หมู่บ้านโสกแต้

หมู่บ้านโสกແຕ່ ຕັ້ງບື້ນຈາກການອພຍພහນີໄຂ້ທຣພິພ(ຝຶດາຍ)ຂອງຄຣອບຄຣວ່າງວ່າມີບ້ານຈົ່ງ
ຕ. ສາວະຖື ອ.ເມືອງຂອນແກ່ນ ມາຍຢູ່ນິວເວລີ່ມທີ່ຕັ້ງມັນບ້ານແລະເຫັນວ່າທໍາເລຂອງທີ່ຕັ້ງຂອງມັນບ້ານໂສກແຕ່
ເປັນພື້ນທີ່ເໜາະແກ່ການຕັ້ງມັນບ້ານ ຈຶ່ງໄດ້ອພຍພາສຮ້າງບ້ານເຮືອນສາເຫດຕັ້ງຊ່ອມັນບ້ານວ່າມັນບ້ານໂສກ
ແຕ່ ເພື່ອໃຫ້ໃນພື້ນທີ່ບໍລິເວລີ່ມຕັ້ງບ້ານນັ້ນ ມີຕົ້ນແຕ່ບົ້ນເປັນຈຳນວນນັ້ນ ຕ່ອມາເມື່ອມັນບ້ານມີການຍາຍຕົວຂອງ
ຄຣອບຄຣວ່າພື້ນນັ້ນ ຈຶ່ງມີການແຍກການປົກຄອງມັນບ້ານເປັນ 2 ມັນບ້ານຄື່ອມັນທີ່ 7 ແລະ ມັນທີ່ 8 ໃນປີ
2534 ປີຈຸບັນທີ່ 2 ມັນ ມີປະຊາກຮຽນກັນຈຳນວນ 1,692 ດາວໂຫຼວງ ແລະ ມີຈຳນວນ 362 ລັດຄາເຮືອນ

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ
ເອກະພາບ ປະຊາທິປະໄຕ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ อ้อย ทำสวนผักต่างๆ และการเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การทำนาเป็นการผลิตเพื่อการบริโภค ส่วนการทำไร่ อ้อยและทำสวนผักต่างๆ เป็นการผลิตเพื่อการจำหน่าย นำรายได้มามาใช้จ่ายในครัวเรือน อ้อยนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชาวบ้าน การดำรงชีพที่เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการบริโภคมาสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายทำให้ชาวบ้านต้องเพิ่มจำนวนการผลิต และเพ่งขันกับเวลา ส่งผลให้ต้องพึ่งยาเสพติด ดังนั้นจึงพบว่ามีสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ประเภทยาบ้า ในกลุ่มแรงงานไร่ อ้อย โดยการนำเข้าของเจ้าของไร่ อ้อย และคนขับรถส่ง อ้อย

นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้วชาวบ้านอีกส่วนหนึ่ง ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ในอดีตหลังถดถอยการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะเดินทางเข้ากรุงเทพฯหรือจังหวัดใหญ่ๆ เพื่อไปรับจ้างเป็นแรงงานในโรงงานต่างๆ ในปัจจุบันมีปัจจัยอีกต่อการประกอบอาชีพนี้มากขึ้น ทั้งในด้านการคุณภาพที่สอดคล้องเร็ว และมีโรงงานมาตั้งในพื้นที่远离บ้านฝางและ远离ใกล้เคียง ได้แก่ โรงงานผลิตกระดาษ โรงงานผลิตรองเท้า โรงงานแห่งน้ำตาล ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเยาวชนรุ่นใหญ่ หรือเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือหลังจากจบศึกษาภาคบังคับแล้ว และชาวบ้านในวัยกลางคน มักจะเข้าเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานดังกล่าวเนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอน ไม่ต้องทำงานในไร่ในนา และไม่ต้องพยักย้ายถิ่นไปรับจ้างต่างจังหวัด แต่การไปรับจ้างต่างจังหวัดก็ยังมีอยู่เนื่องจากรายได้ที่มากกว่าการรับจ้างในพื้นที่ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงไปรับจ้างในกรุงเทพฯ และจังหวัดอุฐยา อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าหลายคนจะมองว่าการทำงานในโรงงานดีกว่า สายกว่าการทำงานในภาคการเกษตร แต่การผลิตในภาค

อุตสาหกรรมนี้ก็ต้องการปริมาณงานที่มากเข่นเดียวกัน ดังนั้นจึงมีการทำงานล่วงเวลา ซึ่งทำให้แรงงานมีโอกาสใช้ยาเสพติดเข่นเดียวกัน โดยนายจ้างอาจจะใส่ยาบ้าลงไปในน้ำดื่มเพื่อให้คนงานทำงานได้รวดเร็ว และได้ปริมาณงานมากขึ้น หรืออาจจะเป็นการเรียกร้องจากแรงงานเอง เพราะต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น

อีกอาชีพหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับคนในหมู่บ้าน คือ อาชีพค้าขาย ลักษณะการค้าขายเป็นการค้าขายนอกชุมชน ได้แก่ การเปิดร้านขายอาหารพื้นบ้าน อาหารตามสั่ง ในตัวจังหวัด (บริเวณสถานีขนส่ง จ.ขอนแก่น) และในกรุงเทพฯ การขายสินค้าตามตลาดนัด และการค้าขายโโค กระเบื้อง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า นายห้อย เพราะชาวบ้านเลี้ยงโโคกระเบื้องมาก อาชีพค้าขายนับว่าเป็นอาชีพที่ต้องพบปะผู้คนมากหน้าหลายตา มีโอกาสที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น อาจจะเป็นนักค้ารายย่อยขายยาให้กับลูกค้าที่มารับประทานอาหารที่ร้านซึ่งส่วนใหญ่คือคนที่มีอาชีพขับรถ ส่วนอาชีพนายห้อย จะนำโโคกระเบื้อง ไปซื้อขายตามตลาดนัดในจังหวัดหรืออำเภอใหญ่ๆ ก็มีโอกาสที่จะใช้ยาเสพติดเอง หรืออาจจะเป็นผู้นำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน โดยการซื้อขายผ่านนายห้อยในพื้นที่อื่นที่พบกันในตลาดนัด

ສາພາທາງສັ່ງຄມ

เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจในสภาพการณ์ปัจจุบัน ทำให้ชาวต้องคืนรันทำมาหากิน เพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว นอกจากประกอบอาชีวหลักคือการเกษตรกรรมแล้ว ชาวบ้านยังต้องทำอาชีพเสริมซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าไปเป็นแรงงานในโรงงานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ทุกคนต้องทำงานแข่งขันกับเวลา และค่าใช้จ่ายในการครอบครัว ที่เพิ่มขึ้นเรื่อยตามอสภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ครอบครัวไม่ได้อยู่กันอย่างพร้อมหน้า พ่อแม่ลูกเช่นในอดีต ส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ความใกล้ชิดสนิทสนมกันลดน้อยลง พ่อแม่พยายามหาสิ่งชดเชยให้ลูก นั่นก็คือ ให้เงิน สิ่งของ และการศึกษา ที่พ่อแม่ส่วนใหญ่คิดว่าจะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับครอบครัวต้นเองได้ แต่หารู้ไม่ว่าเงินทอง ของใช้ รวมทั้งการศึกษา ที่ให้กับลูกเป็นการผลักลูกให้ออกไปห่างจากตัวเอง ลูกไม่ได้รับความอบอุ่นเท่าที่ควร ไม่มีคนดูแลให้คำแนะนำปรึกษา เมื่อเกิดปัญหาที่จะตัดสิน หรือแก้ปัญหานาทางที่ไม่ถูกต้อง และพึงพายาเสพติดได้ในที่สุด หรือแม้ว่าครอบครัวจะพยายามให้คำปรึกษาแต่ก็มีช่องว่างของความรู้กับสิ่งทันสมัยต่างๆ จึงทำให้เยาวชนไม่มั่นใจว่าพ่อแม่จะสามารถให้คำแนะนำได้ ความล้มเหลวนี้จะทำให้พ่อแม่ลูกจึงไม่ใกล้ชิดกันเช่นในอดีต สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันแรกและสถาบันหลักในการอบรมเลี้ยงดูเยาวชน ซึ่งเปลี่ยนแปลงหน้าที่ไปตามกระแสโลกภัยวัตน์ ในปัจจุบันจะเห็นว่าสถาบันครอบครัวค่อนข้างจะอ่อนแอก ไม่สามารถที่จะทำหน้าที่หลักของตนเองให้ดีได้ จากพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีของหมู่บ้าน จึงทำให้ครอบครัวสามารถส่งลูกหลานเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ ทำให้เยาวชนบางส่วนเข้าเรียนในเขตเมือง

ระบบเครือญาติและระบบอาชญากรรม

ในหมู่บ้านโสกແຕ່ มีตระกูลใหญ่ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตถึง 4 ตระกูลด้วยกัน ได้แก่ ตระกูลแสงศรีเรือง ตระกูลวิลัยราษฎร์หรือวิลัยปาน ตระกูลพื้นแสน และตระกูลอ่อนสุวรรณ 4 ตระกูลนี้นับว่าเป็นตระกูลใหญ่ ที่มีระบบเครือญาติค่อนข้างหนึ่งแน่น ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน และมีบทบาทในการเป็นผู้นำของหมู่บ้าน ทั้งยังมีการสืบทอดอำนาจการเป็นผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน) ในบางตระกูลด้วย จะเห็นได้ชัดใน ตระกูลวิลัยปาน มีสมาชิกเป็นผู้ใหญ่บ้านถึง 5 คน ด้วยกัน ในปัจจุบันสมาชิกของตระกูลยังมีบทบาทในกลุ่มผู้นำอยู่ คือเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการด้วย

สำหรับระบบอาชญากรรมในหมู่บ้านนับว่ายังมีบทบาทอยู่ เพราะชาวบ้านยังให้ความเคารพนับถือ และเกรงใจผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เมื่อมีเทศบาลงานบุญบุคคลเหล่านี้ยังเป็นหลักในการจัดงาน เมื่อมีปีบุญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านผู้นำและชาวบ้านจะขอคำปรึกษาจากผู้อาชญาโน้มือเป็นผู้มีประสบการณ์มาก่อน

การรวมกลุ่ม

หมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม และจัดตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ สำหรับกลุ่มที่เป็นทางการจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายของหน่วยงานราชการ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหลากหลาย เช่น จัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลืองานราชการ ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาคมคุ้ม กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มกองทุน กเขต. กลุ่มปั้นยิ่ง กลุ่มกองทุนเยาวชน กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น สำหรับกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อช่วยเหลือ หรือตอบสนองความต้องการของคนในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการรักษามาตรฐานการชุมชน กลุ่มมาปนกิจ กลุ่มที่รวมตัวกันตามธรรมชาติเพื่อช่วยงานส่วนร่วม ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าหมู่บ้านจะแบ่งเขตการปกครองเป็น 2 หมู่บ้านก็ตาม แต่ชาวบ้านในชุมชน ยังมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นชุมชนเดียวกัน ยังคงทำบุญประเพลิงร้อนกัน และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดเดียวกัน ไม่มีภาพของการแบ่งแยกในเชิงวิถีชีวิตแต่อย่างใด

สำหรับการรวมกลุ่มของเยาวชนในหมู่บ้านโสกແຕ່ พบร่วมมีการรวมกลุ่มกันตามธรรมชาติ แต่ในอดีต โดยเรียกว่า กลุ่มหนุ่มสาว เป็นการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน

สถานการณ์ปัญหา yan เสพติดในหมู่บ้านโสกແຕ່

หมู่บ้านโสกແຕ່ เป็นหมู่บ้านที่ถูกวิเคราะห์ว่ามีปัญหาระดับความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นในตำบล และถือว่ามีระดับความรุนแรงปานกลางเมื่อเทียบกับ 3 หมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมายที่ศึกษา

สถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้านเริ่มปรากฏให้เห็นชัด ในปี 2534 ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ประเภทสารระเหยและกัญชา ในช่วงปี 2535-2538 ยังคงมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด 2 ประเภทนี้อยู่อย่างต่อเนื่อง มีการจับกุมผู้ค้ากัญชาซึ่งเป็นคนบ้านโนนรังที่มาแต่งงานกับผู้หญิงในหมู่บ้านโสกແຕ່

ยาบ้าเริ่มเข้ามายังรายในหมู่บ้าน โดยการนำเข้าของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในไร่อ้อยและโรงงานน้ำตาล ในปี 2539 สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาบ้ามากขึ้น และกระจายเข้าไปสู่กลุ่มเยาวชน ในปี 2540-2541 แต่การแพร่กระจายของกัญชาลดลง ปี 2542 สถานการณ์รุนแรงขึ้น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ถูกยิง ได้รับบาดเจ็บ ชาวบ้านเชื่อว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องการค้ายาเสพติด มีการดำเนินโครงการใบไม้ร่วงเพื่อปราบปรามผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้ผู้ค้าหันรายให้ญี่ร่าย่อย และผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้านหนีออกจากชุมชนด้วยความกลัว ในช่วงปี 2543-2544 หน่วยงานราชการมีการเข้มงวด กวดขัน เรื่องยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาบ้าลดลง

สถานการณ์ยาเสพติดเริ่มรุนแรงขึ้นอีกครั้งในปี 2545 มีการนำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน 1 ศพ ทำให้ชาวบ้านหวาดผวาและตื่นกลัวในเรื่องยาเสพติด เยาวชนในหมู่บ้านถูกจับยาบ้า 2 ราย ที่เชื่อนอุบลรัตน์ หน่วยงานราชการเข้ามาระตุนให้พื้นที่ดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงาน ป.ป.ส. ในหมู่บ้าน ได้ดำเนินกิจกรรม เดินเรวยาน จัดทำเวทีชุมชนต่อต้านยาเสพติด และการเข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2545-กุมภาพันธ์ 2546 แต่หมู่บ้านสามารถทำกิจกรรมเฉพาะการเดินเรวยาน และ การเข่งขันกีฬาต้านยาเสพติดเท่านั้น ก่อนที่รัฐบาลจะประกาศงบประมาณยาเสพติดตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 29/2546 มีการนำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน 2 ศพ เยาวชนในหมู่บ้านทั้งสองหมู่ถูกจับข้อหายาบ้า 3 ราย หลังจากที่รัฐบาลประกาศงบประมาณยาเสพติด มีการฝ่าตัดตอนเป็นคนงาน โรงงานกระดาษซึ่งเป็นเครื่องผลิตของชาวบ้านในหมู่บ้าน หน่วยงานราชการมีการเข้มงวดในเรื่องยาเสพติดมากขึ้น มีการจัดตั้งอาสาป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ขึ้นในชุมชน จำนวน 25 คน มีการไปอบรมที่วัดເກະເກົວໃຫມາໂຄຍສອດສ່ອງດູແລກວາມເຄື່ອນໄຫວ ของสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ อนึ่งในปี 2545 หมู่บ้านโสกແຕ່ หมู่ที่ 8 ได้รับมอบหมายเคลื่อนพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด ทำให้เกิดการเบรียบเทียบกันในชุมชนว่า ทำให้หมู่ที่ 7 จึงไม่ได้รับชัยดังกล่าว ซึ่งชาวบ้านส่วนหนึ่งเชื่อว่าเป็นเพราะผู้หญิงบ้าน มีประวัติเกี่ยวข้องกับเรื่องยาเสพติด

สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในพื้นที่โดยเฉพาะเยาวชน เงื่อนไขภายในที่มีผลต่อสถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติด

1. ความเป็นเอกภาพของกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในชุมชน ในชุมชนหมู่บ้าน โสกແຕ່ງกับเมืองเป็น 2 หมู่บ้านเพื่อจ่ายต่อการปกครองในปัจจุบัน แต่กลุ่มคนที่อยู่ภายในเป็นเครือญาติตามความสัมพันธ์ ของสายตระกูล และกลุ่มเยาวชนเองที่อยู่ในชุมชนก็เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ตามเครือญาติและ ส่วนมากจะบ่นชักยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนในชุมชน การเป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานความสัมพันธ์ดัง ก่อร่างทำให้มีการรวมตัวกันตามธรรมชาติ และยังให้ความเคารพกันตามลำดับความอาวุโสในแต่ละ รุ่นอายุ เมื่อมีเรื่องอะไรกับหมู่บ้านอื่นจะมีการช่วยเหลือกัน จะไม่มีการทะเลาะกันในกลุ่ม ในเรื่อง ยาเสพติดยังมีการแพร่กระจายอยู่และเป็นที่รู้กันภายในกลุ่มของเยาวชนว่าใครมีส่วนเกี่ยวข้องกับยา เสพติด แต่ไม่เป็นที่เปิดเผย ดังนั้นกลุ่มผู้ใหญ่จึงไม่ค่อยรู้ว่ามีเยาวชนอยู่เกี่ยวกับยาเสพติด

2. ความเคารพในตัวผู้นำ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้นำโดยเฉพะ ฝ่ายปกครองสามารถที่จะควบคุมสมาชิกในชุมชนได้ โดยพบว่า มีการเข้าไปปะออกกล่าวตักเตือน ทันทีที่มีปัญหาในเรื่องต่างๆเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การไปปะออกกล่าวกับผู้ปกครองหากมีเรื่องเกี่ย งกับยาเสพติดกับเยาวชน ผู้ปกครองไม่โทรศัพท์แจ้งการว่ากล่าวจากผู้นำและไปว่ากล่าวตักเตือน ลูกหลานที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถที่จะควบคุมเยาวชนได้ตลอดเวลา จะเห็นได้ว่า สมาชิกในชุมชนยังให้ความเคารพนับถือผู้นำชุมชนอยู่ ระบบผู้อาวุโส ถูกนำมาใช้เป็น ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม

3. การมีผู้ค้าในชุมชน การมีผู้ค้ายาเสพติดในชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีความรุนแรง ของยาเสพติดในชุมชนและในกลุ่มเยาวชนในอดีต เพราะสามารถจะหาซื้อได้ง่าย แต่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏกลุ่มผู้ค้าในชุมชนชัดเจน

เงื่อนไขภายนอกที่มีผลต่อสถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติด

1. ความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับพื้นที่ใกล้เคียง ความสัมพันธ์ทางเครือญาติของชาวบ้าน และเยาวชนในหมู่บ้าน โสกແຕ່ງกับบ้านโโคกสูงก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มียาเสพติดเข้ามาในชุมชน เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ติดเขตหมู่บ้านโโคกสูงซึ่งอยู่ในเขตอำเภอคลรัตน์และติดต่อกับเขตอำเภอเมือง ขอนแก่น ซึ่งเป็นเส้นทางที่สามารถผ่านเข้าออกไปได้หลายทาง จึงทำให้กลุ่มผู้เสพสามารถแสวงหา ยาเสพติดได้โดยง่าย

2. การออกไปศึกษาต่อนอกชุมชน การออกไปศึกษาต่อนอกชุมชนหลังจากที่จบการ ศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งการเรียนต่อในสายอาชีพในตัวจังหวัดหรือการไปเรียนต่อในชั้น มัธยมศึกษาปลาย ทำให้มีการนำยาเสพติดเข้ามาในชุมชนของกลุ่มเยาวชนในช่วงระหว่างที่เปิดภาค การศึกษา ส่วนมากกลุ่มที่ออกไปศึกษาต่อจะเป็นเยาวชนที่ครอบครัวมีฐานะทางครอบครัวอยู่ในชั้น ที่ดีและเป็นกลุ่มน้ำดีนำยาเสพติดเข้ามาแพร่กระจายใช้ในกลุ่มเยาวชนในชุมชน

3.การรักษาภาพพจน์ของชุมชน การรับรองผลิตมิตรภาพน้ำบ้านปลอดยาเสพติด ของชุมชนทำให้ในกลุ่มผู้นำและผู้ปกครอง ส่วนหนึ่งต้องการที่จะรักษาภาพพจน์ของชุมชนว่าชุมชนมีความปลอดจากยาเสพติด จึงไม่ยอมรับว่ามีเยาวชนบางกลุ่มมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ขณะเดียวกัน หมู่ที่ 7 ที่ยังไม่ได้รับรองผลิตมิตรภาพน้ำบ้านปลอดยาเสพติด ก็ต้องพยายามที่จะให้ได้รับรอง เนื่องจากยาเสพติดที่เกิดในชุมชนและไม่ยอมรับการมีอยู่ของยาเสพติดในขณะที่มีการจับกุมเยาวชน ในทั้ง 2 หมู่ มากกว่าหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าทางชุมชนต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากทางราชการเพื่อเป็นเกียรติประวัติของชุมชนและผู้นำ โดยไม่แก้ปัญหาแต่เป็นการปกปิด เพื่อไม่ให้เกิดการเสื่อมเสียแก่ชุมชนและผู้นำ

ลักษณะกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านโสกແຕ່

กลุ่มเยาวชนผู้ใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านโสกແຕ່ เป็นเยาวชนรุ่นกลางซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอยู่ในระบบการศึกษาทั้งสิ้น สำหรับกลุ่มเยาวชนรุ่นเล็กที่เรียนในระดับประถมศึกษา และกลุ่มเยาวชนรุ่นใหญ่ที่อยู่ในวัยแรงงาน ไม่ปรากฏพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ในกลุ่มเยาวชนคนหนุ่นรุ่นใหญ่โดยมีการใช้ยาเสพติดแต่ปัจจุบันไม่ได้ยุ่งเกี่ยวแล้ว กลุ่มเยาวชนรุ่นกลางที่ใช้ยาเสพติดซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระบบการศึกษานี้ กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาและระดับปวช. ในสายอาชีวะ เยาวชนกลุ่มนี้พ่อแม่ผู้ปกครองค่อนข้างมีฐานะดี สามารถส่งเสียให้ลูกเรียนต่อหลังจากการศึกษาภาคบังคับแล้ว เยาวชนที่ใช้ยาเสพติดในระดับชั้นมัธยมศึกษา และนักศึกษาในระดับปวช. มีความแตกต่างกันดังนี้

1) เยาวชนกลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มนี้จะศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสในหมู่บ้านโสกແຕ່นี้เอง กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เหล้า บุหรี่ โดยเลียนแบบจากรุ่นพี่ เพื่อสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อนรุ่นพี่ ส่วนพฤติกรรมการใช้ยาบ้าขั้นไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน แต่ไม่แน่ใจว่ามีการลักลอบเสพนอกชุมชนหรือไม่

2) เยาวชนกลุ่มที่เรียนต่อในสายอาชีพ เยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอาชญากรรมกว่าเยาวชนที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือหลังจากที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วจะเข้าไปเรียนต่อสาขาวิชาชีพ ระดับปวช. ในเมือง ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเรียนที่วิทยาลัยในสายอาชีวะ การที่เข้าไปศึกษาในเมืองทำให้เยาวชนกลุ่มนี้รับເອົາ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของเยาวชนในเมืองมาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย การแต่งตัวตามแฟชั่น การใช้โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดด้วย และเยาวชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มนึงที่นำยาเสพติดประเภทยาบ้า เข้ามาให้กับเยาวชนคนอื่นๆ ในหมู่บ้านใช้กัน

เยาวชนรุ่นกลางทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความสนใจที่ต้องการศึกษาและเรียนรู้ในสังคม มีการคุยกันเป็นกลุ่มเดียวกันแบบจะแยกไม่ออก ความแตกต่างของ 2 กลุ่มนี้อยู่ที่อายุ กลุ่มที่เรียนในมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีอายุน้อยกว่า กลุ่มที่เรียนในสายอาชีวะ

การเข้าสู่กระบวนการของการใช้ยาเสพติด ทั้ง 2 กลุ่มนี้ เป็นแบบแผนเดียวกัน เพราะเยาวชนในหมู่บ้านทุกรุ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพทั้ง 2 หมู่บ้าน ความสนใจที่ต้องการศึกษาและเรียนรู้ที่มีอยู่ในหมู่บ้านนั้น ทำให้มีการเลียนแบบพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดกัน โดยเริ่มจากการดื่มเหล้า สูบบุหรี่เพื่อสร้างการยอมรับจากกลุ่มก่อน เป็นการทดสอบความกล้าขึ้นแรก เมื่อใช้ยาเสพติดขึ้นพื้นฐานเป็นที่ทราบโดยทั่วไปในกลุ่มแล้วก็มีการพัฒนาไปใช้ยาเสพติดในระดับสูงขึ้นไป นั่นก็คือ ยาบ้า การเสพยาบ้าเป็นการเสพเพื่อความสนุกสนาน

สาเหตุที่เยาวชนหมู่บ้านโสกแต่กลุ่มนี้ติดยาเสพติด เนื่องมาจาก 3 สาเหตุด้วยกัน ได้แก่

- 1) สาเหตุจากตัวเด็กเอง ที่อยู่ในวัยอย่างรู้สึกยากล่อง
- 2) ครอบครัว เด็กบางคนใช้ยาเสพติดเพื่อประชดพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาให้ และไม่เข้าใจลูก ลูกๆกันบ่นว่าเป็นประจำถึงการไม่ช่วยงาน การรวมกลุ่ม การคบเพื่อน
- 3) สภาพแวดล้อม แยกออกเป็นสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน และสภาพแวดล้อมในสถานบันการศึกษา สำหรับสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเด็กเยาวชนอยู่ท่ามกลางเพื่อนและรุ่นพี่ที่ใช้ยาเสพติดทำให้มีโอกาสที่จะลูกซักจุ่ง หรือเลียนแบบพฤติกรรมเพื่อสร้างการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ประกอบกับในหมู่บ้านมีผู้ค้าทำให้เป็นอีกปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้ยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน ส่วนสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า มีเยาวชนบางส่วนเข้าไปศึกษาต่อในเมือง ทำให้ได้รับค่านิยมแบบเมืองมาด้วย รวมทั้ง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด และมีโอกาสนำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้านอีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับความเชื่อของเยาวชนในเรื่องการใช้ยาเสพติด พบว่า ในกลุ่มเยาวชนที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาเชื่อว่า การใช้ยาเสพติดสามารถสร้างการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนได้ คิดว่าตัวเองเท่าที่ เก่าส่วนเยาวชนกลุ่มที่เรียนในสถาบันอาชีวะ เชื่อว่า ยาบ้าสามารถบ่งบอกความเป็นชายได้ ใครเสพจะถูกยกย่องว่ามีความเป็นชาย นอกจากนี้ยังทำให้คนหนุ่มกล้าหาญ พูดจาด้วยภาษาฯได้ หรือ มีความกล้าในการจีบสาวมากขึ้น

ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดหมู่บ้านโสกแต่เมื่อสามาจาก ตัวเยาวชนเอง ครอบครัว และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องความเป็นเอกภาพของกลุ่มเยาวชนหมู่บ้านโสกแต่ทั้ง 2 หมู่บ้านหากนำไปใช้ในทางที่ถูกต้อง จะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับเยาวชนและหมู่บ้าน แต่เยาวชน กลับนำข้อดีในด้านนี้มาใช้ในทางที่ผิด นั่วสูนใช้ยาเสพติดกันซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านใดเลยทั้งสิ้น

3.2 บทบาทของกลไกหมู่บ้านมาตรการชุมชนในการแก้ไขปัญหาภัยสีฟ้า

1) การก่อเกิดของกลไก

แต่เดิมเคยมีมาตรการชุมชนมาแล้วโดยหมู่บ้านมีการกำหนดระเบียบชุมชนในเรื่องการใช้บ่อเลี้ยงปลา การเผาถ่าน การพกพาอาวุธ แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย แนวคิดเรื่องการกำหนดมาตรการชุมชน เป็นแนวคิดที่เกิดจากประชาชนคุณ เมื่อไม่ได้รับการร่วมมือจากหลายฝ่ายจึงไม่ได้นำมาตรการชุมชนมาใช้ ต่อมามีสถานการณ์ปัญหาความไม่สงบในหมู่บ้านชุมชน มีเรื่องทะเลวิวาท และกระทำความรุนแรงกันในกลุ่มเยาวชน มีการใช้ยาเสพติดกันอย่างแพร่หลาย มีการขับรถจักรยานยนต์เสียงดังและเร็ว มีการทำลายสาธารณูประสาท และที่สำคัญคนในหมู่บ้านคิดเห็นตรงกันว่า สถานการณ์ต่างๆเหล่านี้เป็นสถานการณ์ปัญหาที่รุนแรงควรได้รับการแก้ไข ดังนั้นจึงมีการดำเนินการกำหนดมาตรการชุมชนขึ้น มีการปรึกษาหารือจากเครือข่ายที่รู้จัก (เครือข่ายใบโฉนด อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมาตรการ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะครุ สมาชิก อบต. และตัวแทนกลุ่มเยาวชน จากนั้นมีการประชุมร่างมาตรการ ได้ 6 ข้อ นำมาปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นจากชาวบ้าน โดยการแขกร่วมมาตรการชุมชนให้ทุกหลังคาเรือน และให้แต่ละครัวเรือนเจียนแสดงความคิดเห็นต่อร่างมาตรการชุมชน ดังกล่าวตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วรวบรวมความคิดเห็นจากชุมชน นำมาปรับเปลี่ยนให้เกิดมาตรการที่เหมาะสม และใช้วิธีการประชุมหมู่บ้านเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างมาตรการที่นี่ได้เชิญทางอำเภอ ตำบล อบต. กำหนด ผู้ใหญ่บ้านพื้นที่ใกล้เคียงมาร่วมเวที ซึ่งมติการประชุม วันดังกล่าวถือว่าเป็นการรับรองให้ความเห็นชอบมาตรการชุมชนเพื่อประกาศใช้ในวันรุ่งขึ้นต่อไป คณะกรรมการมีการหารือถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อรับรับการดำเนินการตามมาตรการที่ต้องมีค่าปรับเมื่อมีการฝ่าฝืน และกองทุนดังกล่าวจะใช้เป็นสวัสดิการให้กับคณะกรรมการดำเนินงานตามมาตรการชุมชนด้วย มาตรการชุมชนได้รับการรับรองจากที่ประชุม มมติผ่านร่างมาตรการชุมชน และประกาศใช้ในวันที่ 1 เมษายน 2546

ดังนั้นการที่หมู่บ้านพัฒนามาตรการชุมชนขึ้น เพื่อการแก้ปัญหาของหมู่บ้านนั้น ไม่ได้มีจุดเน้นที่จะแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องยาเสพติดเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงต้องการใช้มาตรการชุมชนเพื่อความคุ้มสถานการณ์ด้านต่างๆของหมู่บ้านที่จะนำไปสู่ปัญหาในชุมชน จะเห็นได้ว่า แม้ว่าหมู่บ้านจะมีพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงเครือญาติที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น แต่มีอสังคมมีความซับซ้อนขึ้น ประกอบกับเกิดพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัย เช่น การรวมกลุ่มทะเลวิวาท กัน การขับรถเสียงดังของเยาวชน หรือแม้แต่การเสพสิ่งเสพติดของเยาวชน ทำให้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติเดิมไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ จึงนำมาสู่การพัฒนามาตรการชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเบียบ หรือกฎหมายในชุมชนขึ้นมาใช้

2) โครงสร้าง/องค์ประกอบ/บทบาทหน้าที่

ในการใช้มาตรการชุมชน เป็นกลไกในการทำงานแก้ปัญหาของหมู่บ้านมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรการชุมชนหมู่บ้าน โสแกตต์ หมู่ 7 และหมู่ 8 ประกอบด้วย คณะกรรมการ 2 ชุดใหญ่ ชุดแรกเป็นคณะกรรมการประสานงานทั้ง 2 หมู่บ้าน จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขาธุการ และกรรมการอีก 5 คน เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าทั้งสองหมู่บ้านใช้มาตรการชุมชนเดียวกัน จำเป็นต้องมีกรรมการประสานงานเพื่อเป็นผู้พิจารณาความผิดที่ละเอียด ตัดสินความผิด และ พิจารณาลงโทษ-ปรับ ให้เป็นแบบแผนเดียวกัน ซึ่งในทางปฏิบัติคณะกรรมการชุดนี้ ปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน เพื่อความมั่นใจ ชาวบ้านรับรู้ว่ากรรมการชุดนี้มีความเข้มงวดในการปฏิบัติตามกฎหมายการชุมชน

ชุดที่สอง คือ คณะกรรมการคุ้ม เป็นตัวแทนจากคุ้มต่างๆของทั้งสองหมู่ คือ หมู่ 7 มีจำนวน 5 คุ้ม และหมู่ 8 มีจำนวน 6 คุ้ม แต่ละคุ้มมีคณะกรรมการ 5 คน ที่มาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้มีกรรมการคุ้มจากกลุ่มผู้อาชญากรรม และกลุ่มเยาวชนที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีเยาวชนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนเข้าไปร่วมเป็นกรรมการด้วย เหตุผลที่ชุมชนเลือกกรรมการคุ้มเป็นเยาวชนกลุ่มดังกล่าว เพราะต้องการให้เยาวชนเข้ามายึดบทบาท มีส่วนร่วมในการคุ้มแล้ว แก้ปัญหาหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนมากเชื่อว่า เมื่อยouthที่มีพฤติกรรมไม่ดี ได้เข้ามายำหน้ำที่ ก็จะต้องพยายามลดพฤติกรรมลง ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ดี

บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรการชุมชนคือ ดูแลรักษา ภูมิปัญญา หรือมาตรการชุมชนอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและกรรมการคุ้ม แจ้งเบาะแส รับเรื่องราวร้องทุกข์ เข้าทำการจับกุม นำผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย มาตราชุมชนมาตักเตือน ลงโทษตามระเบียบต่อหน้าคณะกรรมการ จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้ มีบทบาทในด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทั้งที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานที่จะมีอำนาจหน้าที่โดยตรง

3) เหตุผลของการเลือกกลไก

- 1) ชุมชนมีการใช้กฎหมายควบคุมทางสังคมร่วมกัน และเคยมีประสบการณ์ การใช้กฎหมายแต่เป็นระเบียบที่ตั้งโดยผู้นำ ไม่มีการระดมความคิดเห็นจากชุมชน
- 2) เป็นหมู่บ้านแรก ที่มีกิจกรรมทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรัฐธรรมชาติร่วมกัน มีลักษณะเหมือนเป็นชุมชนเดียวกัน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ยังมีความเหนียวแน่น เนื่องมาจากเป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมาก่อน มีการแบ่งแยกการปกครองเป็น 2 หมู่ ตามหน่วยการปกครองของท้องถิ่นตามกระทรวงมหาดไทย

- 4) ผู้นำในชุมชน ได้รับความยอมรับจากสานความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติชุมชนให้ความเคารพนับถือ และบุคลิกผู้นำ เป็นผู้นำในแบบที่เป็นทางการ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทที่ได้รับเชื่อใจ
- 5) สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดการหารือและเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาร่วมของ 2 หมู่บ้าน รวมทั้งได้รับอิทธิพลกระแส่ความคิดจากภายนอกในการใช้มาตรการในการแก้ปัญหา

มาตรการชุมชน 6 มาตรการที่ชุมชนกำหนดขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1 ผู้ใดก่อเหตุทะเลาะวิวาท ซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดี ทำให้แตกแยกความสามัคคี เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจ สอบสานแล้วมีมาตรการให้ปรับไม่เกิน 1,000 บาท กับผู้ใดผู้หนึ่งหรือทั้งคู่ที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท

ข้อ 2 ผู้ใดนำข่าวดีร้ายข่าวดีร้ายในบริเวณเขตงานริ่นเริงหรือบนรถประจำหมู่บ้าน มีมาตรการให้สอบสาน และผู้ที่ฝ่าฝืนนำข่าวดีร้ายมาปรับขวดละ 500 บาท ร้านค้าปรับขวดละ 500 บาทเพื่อป้องกันการนำข่าวดีร้ายมาประโภต

ข้อ 3 ผู้ใดทิ้งขยะไม่ถูกที่ถูกทางที่ชุมชนกำหนดไว้ เป็นเหตุให้เกิดความสกปรก เน่าเหม็น จึงมีมาตรการให้ปรับ เพื่อให้เกิดระเบียบวินัยที่ดี รักษาความสะอาด โดยปรับผู้ที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ 300 บาท ให้ผู้แจ้ง 200 บาท (ให้ทิ้ง เผา ฝังกลบขยะ ในที่นาและบ้านของตน หรือบริเวณที่ทิ้งขยะของชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดไว้)

ข้อ 4 ห้ามเผาถ่านในเขตชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดมลภาวะ และเสียสุขภาพต่อคนในชุมชน ถ้าผู้ใดหรือ ครอบครัวใดฝ่าฝืน มีมาตรการปรับ 500 บาทต่อเตา

ข้อ 5 ผู้ใดขับรถดัดแปลงห่อไอเสีย ส่งเสียงดังเป็นที่รำคาญแก่ชุมชน มีมาตรการให้เตือนผู้ปักกรอง ปรับ 500 บาท และยึดรถไว้ก่อน จนกว่าจะทำการแก้ไข

ข้อ 6 ผู้ใดที่ขายยาเสพติด นำยาเสพติดเข้ามาในชุมชน จะมีมาตรการคว่ำบาตร ไม่เก็บเงินบุญ ไม่ให้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านทุกประเภท ตัดขาดไป ตัดน้ำ ตัดไฟ ส่วนผู้เสพให้มีการตักเตือน รายงานฝ่ายปกครองเพื่อทำการจับกุมและส่งเข้าศูนย์บำบัด ในกรณีที่มีการทำความผิดชัดเจน สอบสานแล้วจับได้

นอกจากดูแลบังคับใช้มาตรการชุมชนแล้ว คณะกรรมการชุดนี้ยังทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในงานบุญด้วย ถ้าหากกรรมการคนไหนมีการละเลียหน้าที่ก็จะถูกติงจากคนอื่น คณะกรรมการทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ถึงแม้จะไม่มีเงินเตือน หรือค่าตอบแทนให้ แต่จะมีกองทุนและสวัสดิการคณะกรรมการ โดยการระดมทุนบริจาคช่วยเหลือการดำเนินงาน นำค่าปรับใหมามาสมทบเป็นกองทุนการดำเนินการ และช่วยเหลือค่ารักษายาบาลคณะกรรมการคุ้มครองเมืองเจ็บป่วยจากการปฏิบัติงาน

4) กระบวนการทำงาน/ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

กลไกมาตราการชุมชนหมู่บ้านโสกเต็ต ได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของ ตำบล 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาความรู้ โดยกิจกรรมที่ทำ ได้แก่ การແຄกເປີ່ຍນ ประสบการณ์การทำงานกลุ่มและแนวทางในการจัดการปัญหาของชุมชนจากเวทีແຄກເປີ່ຍນກັບ ກຸ່ມໃນໂຮນດ ຜຶ່ງກຳລ່າວໄດ້ວ່າເປັນການໃຫ້ຄວາມຮູ້ເກີ່ຍກັບແນວທາງໃນການຈັດການປັບປຸງທາຕ່າງໆ ຮວມລືງ ປັບປຸງຢາເສພດີໃນຊົມຊັດວ່າ ສໍາຮັບນທນທາຫນ້າທີ່ຄະນະກົມກະກົມກະບົມມາຕຽມກາຮູ້ນ ພົມບົດອູ່ ນັບວ່າຕອນສອນຕ່ອຍຸທະສາສົກະຕິ ອູ່ ຄື່ອ ຍຸທະສາສົກະຕິການປັບປຸງກັນ ກິຈການທີ່ກຳລັງໄດ້ແກ່ ການຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ແລະ ຈັດເວົ້າລົມຕິຕ່ອງຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ໃນທີ່ຈະກຳລ່າວດີງຮາຍລະເອີຍດ ກິຈການຕາມລຳດັບດັ່ງນີ້

1) ກິຈການແຄກເປີ່ຍນປະສົບການຜົນການກຸ່ມ ມີການເຕີມຜູ້ນໍາ ຂາວບ້ານ ແລະ ກຸ່ມເຍວະນ ປົກຍາຫາຮ່ອດືກການຈັດເວົ້າແຄກເປີ່ຍນ ເຊີ່ມວິທີຍາກ ຈັດເວົ້າແຄກເປີ່ຍນໃນປະເທິງຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້ ຄວາມເປັນມາຂອງກຸ່ມໃນໂຮນດ ແນວທາງການແກ້ປັບປຸງທາຕ່າງໆໃນໂຮນດ ປະສົບການຜົນການໃຊ້ ມາຕຽມກາຮູ້ນ ໃນການແກ້ປັບປຸງທາ

ຜຸລີ້ໄດ້ຈາກການດຳເນີນກິຈການນີ້ ຂາວບ້ານໄດ້ແນວຄົດ ເໝີນຮູບແບບການຈັດການປັບປຸງທາແລະ ປະສົບການຜົນການກຸ່ມໃນໂຮນດ ນຳແນວຄົດ ຮູບແບບ ວິທີການທີ່ໄດ້ນາມປັບໃໝ່ໃນຊົມຊັດ ທີ່ຢັ້ງເໝີນຄວາມ ສຳຄັນທີ່ຕ້ອງນຳກົມກະບົມເດີມຂອງຊົມຊັດມາພິຈາລານປົມບົດອ່າງຈິງຈັງນາກົ່ນ ນັບວ່າເວົ້າການແຄກ ເປີ່ຍນດັ່ງກຳລ່າວທຳໄຫ້ຜູ້ນໍາຊົມຊັດກີດຄວາມມັນໃຈວ່າຈະສາມາດນຳມາຕຽມກາຮູ້ນມາໃຊ້ແກ້ປັບປຸງທາໄດ້

2) ກິຈການຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ໃນກິຈການນີ້ໄດ້ກັດເລືອກຄະນະການຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ໂດຍການເສັນອ້ອງແລະ ຕົກລົງກັນເອງກາຍໃນຊົມຊັດ ປະຊຸມກົມກະບົມກາຮູ້ນ ຮະດມຄວາມ ຄົດເໜີເພີ່ມເຕີມຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນຈາກຄົນໃນຊົມຊັດ ນຳຂໍອຄົດເໜີ ຊຼ຾ເສັນອແນະທີ່ໄດ້ເພີ່ມມາຈາກຄົນ ໃນຊົມຊັດ ມາປັບໃໝ່ເໜີສົມ ການຕັ້ງຄະນະການແລະ ກຳຫົວດັບທາຫນ້າທີ່ ການຕັ້ງກອງ ທຸນສົວສົດກາເພື່ອໃຊ້ໃນການຄົມມາຕຽມກາຮູ້ນ ກຳຫົວດັວນທຳປະກາດຕີພິຈາລານຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ຄະນະການທີ່ເປັນຜູ້ຍິ່ງຮ່າງຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນ ປະກອບດ້ວຍ ຫ້ວໜ້າຄຸ້ມ ຫ້ວໜ້າປະກາມໜູ້ ບ້ານ ເຍວະນ ຄຽ ອົບຕ. ຜົກຍາຄວາມສົງໝູ່ບ້ານ ອສມ. ຈຳນວນ 16 ດັວນ ແລະ ໄດ້ນາມຕຽມກາຮູ້ນນັບປັບ ຮ່າງ ຜຶ່ງນໍາໄປເສັນອໃຫ້ແຕ່ລະຄຣອບຄຣວິພິຈາລານໃຫ້ຂໍ້ເສັນອແນະ ຈົນນຳມາສູ່ກາລົງຕິຮັບຮອງໃນທີ່ສຸດ

ໃນກິຈການເວົ້າລົງປະກາດຕີຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນນີ້ ຄະນະການຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນໄດ້ປະສານ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຈາກໜ່າຍງານ ກຸ່ມ ອົກສົກ ໜູ້ບ້ານ ແລະ ຕຳນັດໄກລ໌ເຄີ່ຍງ ໄດ້ແກ່ ອົບຕ.ປ້າຫວາຍນັ້ນ ອົບຕ.ໂຄກສູງ ຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ຜູ້ເຂົ້າຜູ້ໃໝ່ບ້ານ ຕັວແທນຂາວບ້ານທຸກໜູ້ບ້ານໃນຕຳນັດໄກລ໌ປ້າຫວາຍນັ້ນ ແລະ ຕຳນັດໄກລ໌ເຄີ່ຍງມາຮ່ວມກິຈການກາລົງຕິກັບຂາວບ້ານທີ່ສອງໜູ້ດ້ວຍ ປະສານວິທີຍາກຈັດເວົ້າ ແລະ ວິທີຍາກມາໃຫ້ຄວາມຮູ້ຈາກ ຮພ.ບ້ານຝາງ ຈັດເວົ້າປະກາດຕີ ໂດຍມີລຳດັບບັນດັບໃນທີ່ນີ້ ນາຍອົບຕ.ປ້າຫວາຍ ຄະຜູ້ຈັດອົບຕ.ປ້າຫວາຍ ສາເຫດຖຸອງການຈັດທຳຮ່າງມາຕຽມກາຮູ້ນທີ່ລະຂ້ອງ

พร้อมทั้งให้ชุมชนอภิปรายแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ เพิ่มเติม แก้ไขร่างมาตรการก่อนลงมติในครั้งทุกข้อ ประกาศใช้มาตราการชุมชนอย่างเป็นทางการ ประกาศจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อใช้ในการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรฐานชุมชน ประกาศรายชื่อคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการแต่ละคุ้มที่ผ่านการคัดเลือกจากคนในคุ้มต่อเวทีชุมชน วิทยากรจากโรงพยาบาลบ้านฝางให้ความรู้เรื่องยาสเปติดเป็นลำดับสุดท้ายก่อนปิดเวที

ผลจากการดำเนินกิจกรรมนี้ ได้มามาตราการชุมชนฉบับสมบูรณ์ประกาศใช้ และได้บังคับใช้ในงานประเพณีสงกรานต์ปีนี้ครั้งแรก มีการจับปรับผู้ฝ่าฝืนมาตรการข้อที่ 1 คือการทะเลวิวาห กันของกลุ่มวัยรุ่น คณะกรรมการเข้าไปตักเตือนแล้วไม่เชื่อฟัง เยาวชนจากบ้านอื่นชกต่อยกรรมการ จึงถูกปรับ 500 บาท ซึ่งผู้ที่ก่อเหตุก็ยอมจ่ายค่าปรับแต่โดยดี เพราะหมู่บ้านใกล้เคียงได้ทราบถึงมาตรการนี้โดยทั่วถ้นแล้ว บทบาทหน้าที่หลักของกรรมการรักษา มาตราการชุมชน ก็คือเมื่อพบเห็นว่ามีกระทำการใดกระทำการชุมชน หรือมาตราการชุมชน 1 ใน 6 ข้อนี้ ในขั้นตอนแรกจะว่ากันแล้วกันก่อนถ้ายังไม่เชื่อฟังพนธน์ครั้งที่ 2 จะประสานความร่วมมือกับกรรมการหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจับปรับ ทั้งนี้ และทั้งนี้ มาตราการชุมชน เป็นกลไกที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่างขึ้นมา ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และต้องปฏิบัติตามมติของคนในชุมชน ลูกหลานเยาวชนมีความเกรงใจและเกรงกลัวต่อมาตราการชุมชน เพราะเป็นการควบคุมจากคนในชุมชนเอง เยาวชนที่เป็นกรรมการลดพฤติกรรมไม่ดีลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแลมิให้กระทำการใดๆ ทำให้เยาวชนหายไป หรือมาตราการชุมชนปัญหาต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ การทะเลวิวาห การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การขับรถเสียงดัง การเผาถ่านในบริเวณหมู่บ้าน พฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาสเปติดลดลงเรื่อยๆ

3) ผลของการใช้มาตราการชุมชนต่อคนในหมู่บ้าน

แม้ว่าหมู่บ้านจะเคยมีการกำหนดกฎระเบียบชุมชน แต่ด้วยไม่มีการเข้มงวดในการบังคับใช้ จึงทำให้หลายฝ่ายไม่แน่ใจว่ามาตราการชุมชนที่กำหนดขึ้นจะนำมาสู่การปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน มีการพูดคุยกันว่าคณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรฐานชุมชน จะไม่สามารถสอดส่องพฤติกรรมหรือลงโทษได้จริง แต่เมื่อมีกรณีที่คณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรฐานชุมชน ได้ตักเตือนเยาวชนที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนมาตราการชุมชน มาลงโทษทำให้เยาวชนเกรงต่อมาตราการชุมชนมากขึ้น และลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลง เป็นที่น่าสังเกตว่าคณะกรรมการรักษาภูมิปัญญาและมาตรฐานชุมชนยังไม่มีโอกาสในการควบคุมผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเรื่องยาสเปติด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงที่มีการบังคับใช้มาตราการชุมชน เป็นช่วงที่มีนโยบายต่อสู้เพื่ออาชนาญาสเปติดของภาครัฐ ประกอบกับชุมชนเองก็ยังไม่ยagaเปิดเผย หรือยอมรับว่ามีปัญหาเรื่องยาสเปติดในชุมชน ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการได้รับ ไม่ได้รับชวงเฉลิมพระเกียรติใหม่บ้านปลดยาสเปติด

สำหรับทศนคติของชาวบ้านต่อมาตราการชุมชน ชาวบ้านเห็นว่าเมื่อมีมาตราการชุมชนแล้ว สามารถแก้ปัญหาได้ผล ถึงแม้จะไม่สามารถทำให้ปัญหาหมดไปเสียที่เดียว เพราะเยาวชนก็ยังคงต่อ

คณะกรรมการรักษากฎระเบียบมาตรการชุมชน และคณะกรรมการคุ้ม ที่เป็นผู้สอดส่องพฤติกรรมแต่ทศนัชของชาวบ้านต่อคณะกรรมการรักษากฎระเบียบมาตรการชุมชน พบร่วมกันเห็นว่าในบางครั้งคณะกรรมการทำหน้าที่เข้มงวดเกิดไป บางครั้งก็ไม่อาจริง และในยังไน่แน่ใจว่าอนาคตมาตรการชุมชนจะใช้ได้ผลอย่างต่อเนื่องหรือไม่ ในส่วนนี้ คณะกรรมการรักษากฎระเบียบมาตรการชุมชน เห็นว่าโดยบทบาทของตนเองนั้น ควรจะใช้การประมาณ ตักเตือนก่อน เพราะคนในชุมชน ส่วนมากเป็นเครือญาติกัน หากเข้มงวดเกินไป อาจนำมาซึ่งความแตกความสามัคคีในหมู่บ้านได้ ซึ่งหากเตือนแล้วยังไม่เชื่อฟังคณะกรรมการจึงจะดำเนินการจับ ปรับต่อไป อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็รู้สึกว่าการมีมาตรการชุมชนทำให้ชุมชนมีความสงบขึ้น ป้องกันปัญหาต่างๆที่จะเกิดในหมู่บ้านໄล เพราะมีคณะกรรมการคุ้มค่ายดูแลคุ้มอย่างใกล้ชิด บางทศนัชของคนในหมู่บ้านต่อมาตรการชุมชน พ่อเส่น Herz : “....คิดว่ามาตรการ(ชุมชน)ดีแล้ว อยากให้รายงานจับไปทั้งรถทั้งคน แม้จะถูกลูกตัวเองกดใจ เพราะไม่เข้าทางคนผิด”

แม่บ้านท่านหนึ่ง : “.....(มาตรการชุมชน)ใช้ได้ผลอยู่ คนเคยขับรถเสียงดังก็ยังผ่อนคลายลง (ยาเสพติด) รู้สึกว่าไม่ค่อยเห็นคนในชุมนрапแสดงแล้ว หลังจากต่อรถเข้ามาในช่วงนี้”
ครูในหมู่บ้าน : “.... (คณะกรรมการรักษามาตรการชุมชน) ยังไม่ได้ทำหน้าที่ เห็นผู้ใหญ่บ้านไปเตือนเลยฯ และเรา ก็ไม่มีมาตรการเอาผิดเขาจริงๆ เพราะไม่มีกฎระเบียบเคร่งคัด เป็นนโยบายเลยฯ ขับรถก็ยังดังอยู่แต่เรื่องทะเลวิวาท ห้ามนำสุราเข้าวัดพวgnนีเริ่ม ทำได้ บางอย่างก็ทำได้ บางอย่างก็เหมือนเดิม.....กฎระเบียบเกี่ยวกับความสะอาด เพาล์บัน เริ่มมีคนเชื่อฟัง....”

ผู้นำ : “.... คิดว่าการปรับเงินน้อยโพด แล้วก็ไม่เห็นปรับ อย่างผู้ใหญ่บ้านหมู่... เห็นบ้านตัวเอง มาทะเลวิวาทก็ว่า “หلانกูตัวก็แยกกัน” แบบนี้ก็เลยไม่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นมาตรการ ไม่เด็ดขาด ...ขยายกับบ้านไหนจะได้ผลดี ยาเสพติด ได้ผลอยู่ อย่างผู้ได้เสพก็เลิกคนมัน”

ผู้นำ : “....(มาตรการชุมชน) ดี เพราะทำให้ชาวบ้านตื่นตัว เกิดการร่วมอกร่วมใจกัน แต่ก็ต้องที่ได้กึง ไม่ได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่พอ มีมาตรการแล้วก็ดีขึ้น เสียงรถก็ไม่ค่อยเยอะ ทะเลกันก็ไม่ค่อยมากเหมือนเดิม เยาวชนที่ได้ดีขึ้นเป็นกรรมการก็ดี เพราะเยาวชน กลุ่มนี้เคยมาก่อน พอก็เป็นกรรมการแล้วรู้สึกภาคภูมิใจ สามารถควบคุมดูแลคนอื่นได้”
สำหรับทศนัชของเยาวชน ต่อการใช้มาตรการชุมชนบังคับใช้พบว่า เยาวชนเห็นว่ามาตรการนี้ทำไม่ได้จริงจัง เพราะยังไม่มีเยาวชนในหมู่บ้านถูกจับหรือปรับ เคยมีการทำลายกันในกลุ่ม เยาวชนเรื่องขับรถเสียงดัง โดยมีเยาวชนไปขับรถเสียงดังอยู่หน้าบ้านของกรรมการรักษามาตรการ คนหนึ่งด้วยความคุนอง แต่ไม่ถูกจับหรือถูกปรับแต่อย่างใด แต่คณะกรรมการได้ไปบอกกล่าวกับ พ่อแม่ของเยาวชนให้เตือนลูกเท่านั้นเอง ซึ่งระบบการเตือนผ่านพ่อแม่นี้ ก็จะท่อนว่าระบบเครือญาติยังแข็งแกร่งอยู่ ทำให้พ่อแม่ต้องเข้มงวดกับพฤติกรรมลูกเพิ่มขึ้น เพราะรู้สึกจะอายที่ถูก

ตักเตือน ขณะเดียวกันเยาวชนหลายคนให้ความเห็นว่า รู้สึกอึดอัดที่พ่อแม่เข้มงวดและตักเตือนเรื่องพฤติกรรม

ในทศวรรษของผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน) เห็นว่าการตั้งกฎ หรือมาตรการชุมชนขึ้นมาบังคับ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบร้อยในหมู่บ้าน ไม่ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อจับหรือปรับครอ

3.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการทำงานของกลุ่มมาตรการชุมชน

แม้ว่ามาตรการชุมชนจะมีขอบข่ายค่อนข้างกว้าง มีได้บุกเบิกที่จะดูแลเฉพาะแต่ปัญหาเรื่องยาเสพติดในเยาวชน แต่ก็สะท้อนว่าชุมชนเห็นว่าพฤติกรรมหลายอย่างของเยาวชน เป็นปัญหาที่ควรจะต้องรับแก้ไขก่อนจะนำผลกระทบมาสู่บุคคล ครอบครัวและชุมชน การที่หมู่บ้านโสกແຕ່ไม่ได้มุ่งเน้นที่มาตรการแก้ปัญหาร่องยาเสพติดเป็นการเฉพาะ อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้นำชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาเยาวชน และเห็นว่าปัญหาวัยรุ่นมีความเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่การรวมกลุ่มทะลุวิชาชีพที่มีผลมาจากการคุ้มครองเด็ก การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องขับรถเสียงดังก่อความรำคาญกับคนในชุมชน ซึ่งพฤติกรรมต่างๆดังกล่าวอาจเชื่อมโยงไปสู่การรวมกลุ่มกันเสพยาเสพติดในที่สุด

นอกจากนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากชุมชนหมู่ที่ 8 ซึ่งได้รับงบเหลินพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าหมู่บ้านของตนไม่มีปัญหาร่องยาเสพติดในชุมชน รวมถึงในกลุ่มเยาวชนด้วย ขณะที่ชุมชนหมู่ที่ 7 ซึ่งมีความพยายามที่จะดำเนินการต่างๆเพื่อบังคับหมู่บ้าน ตนเองปลอดยาเสพติด เพื่อมุ่งหวังที่จะได้รับงบเหลินพระเกียรติหมู่บ้านปลอดยาเสพติด ทำให้พยายามจะปฏิเสธว่าในหมู่บ้านยังคงมีปัญหาร่องยาเสพติดอยู่ ประกอบกับเยาวชนส่วนมากของหมู่บ้านอยู่ในระบบการศึกษา พ่อแม่จึงมักเชื่อว่าลูกไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด เพราะเมื่ออยู่ในบ้านก็ไม่เห็นสิ่งผิดปกติ ดังนั้นแนวโน้มที่พ่อแม่จะไม่เชื่อว่าลูกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจึงมีอยู่มาก ดังนั้นภาพของความรุนแรงของปัญหายาเสพติดจึงไม่ถูกวิเคราะห์และยอมรับอย่างชัดเจน และไม่นำไปสู่การทำกิจกรรมเพื่อการแก้ปัญหาร่องยาเสพติดที่ชัดเจน มีเพียงมาตรการชุมชนเป็นข้อบังคับควบคุมพฤติกรรม

การดำเนินงานตามมาตรการชุมชน มีการยึดหยุ่น อนุโลมกันได้ ทำให้ไม่สร้างความแตกแยกในชุมชน คือ มีการตักเตือนกันก่อน ไม่ปรับในทันทีทันใด ทำให้เยาวชนยอมรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม กรรมการมาตรการชุมชนบางส่วนยังไม่กล้าปฏิบัติงานเต็มที่ ไม่กล้าเตือนไม่กล้าปรับคนที่กระทำผิด ทำให้ยังมีพฤติกรรมที่ละเมิดมาตรการชุมชนอยู่ ในการจับปรับยังต้องอาศัยผู้ใหญ่บ้านเข้ามาช่วย ไม่ได้ทำการจับปรับโดยกลุ่มกรรมการรักษามาตรการเอง

ดังนั้นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้มาตรการชุมชนได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน หรือเยาวชน ส่วนมาก ก็คือ

1. บทบาทของคณะกรรมการรักษาภูมิระเบี่ยบมาตรฐานการชุมชน ที่ยังคงเป็นบนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เพื่อไม่ให้เกิดความร้าว alan ในชุมชน ซึ่งส่วนมากก็เป็นญาติๆ กัน
2. ขอบข่ายของมาตรการชุมชน สะท้อนถึงความต้องการให้หมู่บ้านปลอดภัยและอยู่อย่างมีความสุข เป็นลักษณะของการใช้มาตรการชุมชนจัดการกับปัญหาหมู่บ้าน ไม่มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของหมู่บ้านที่มีปัญหาหลายอย่างเกี่ยวเนื่องกัน
3. กระบวนการพัฒนามาตรการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายคน ทั้งชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ผู้นำทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ กระบวนการพัฒนามาตรการชุมชนดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างกลไกเพื่อนำไปสู่การมีอำนาจควบคุม และทำให้มาตรการนั้นมีความชอบธรรมที่จะบังคับใช้

3.4 แนวทางในการพัฒนากลไก

ด้วยข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาของการปฏิบัติการ ทำให้กลไกมาตราการชุมชนที่นำมาใช้ยังไม่มีภาพชัดเจนนักในเชิงการจัดการปัญหารွ่องยาเสพติด เพราะถูกระบทจากนโยบายประกาศส่งความกับปัญหายาเสพติด และเงื่อนไขภายในชุมชน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนากลไกการใช้มาตรการชุมชนในการจัดการปัญหารွ่องยาเสพติด หรือแม้แต่ปัญหารွ่องอื่นๆ จึงอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด หากวิเคราะห์จากสถานการณ์ในชุมชนที่ชาวบ้านบางส่วนสะท้อนถึงว่าคณะกรรมการบางคนยังไม่ชัดเจนกับบทบาทหน้าที่ ยังไม่มีความเชื่อมั่นกับในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น จึงควรจะต้องพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการรักษาภูมิระเบี่ยบมาตรฐานเพิ่มขึ้น อาจจะโดยการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม ตลอดจนให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อบบทบาทดังกล่าว จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนี้ควรจะต้องขยายกลุ่มคณะกรรมการไปสู่กลุ่มเยาวชนมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามายืนบทบาทต่อชุมชนมากขึ้นดังเช่นเดิมกับในอดีต ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาเยาวชนโดยตรงแล้ว ยังจะทำให้เยาวชนอุตสาหะในสายตาผู้ใหญ่หรืออยู่ในที่แจ้ง ซึ่งน่าจะจ่ายต่อการสอดส่องคุ้มครองพุทธิกรรม และควรกระตุ้นให้เยาวชนทำงานร่วมกับเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล หรือ เยาวชนระหว่างหมู่บ้านมากขึ้น

บทที่ 4

การแก้ปัญหาやりเสพติดในชุมชนด้วยกลไกกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

4.1 บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านสว่าง

หมู่บ้านสว่างก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2457 โดยชาวบ้านจำนวน 11 ครัวเรือน อยู่จากบ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นมาตั้งบ้านเรือนใหม่เนื่องจากใน หมู่บ้านสาวะถีมีความแออัดคับแคบ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในอดีตเป็นโคลก เป็นโนนโล่งๆ สว่าง จึงได้ ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโคลกสว่าง ขึ้นกับตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่ต้องขึ้นกับ ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองพะรະสมัยนั้นยังไม่ตั้ง ตำบลป่าหวานยัง หมู่บ้านมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่ บ้านมาแล้ว 9 คน ปัจจุบันบ้านสว่างมีจำนวนหลังคาเรือน 175 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 757 คน แยกเป็นเพศชาย 368 คน เพศหญิง 367 คน

สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และการประกอบอาชีพนอกรากเกษตรกรรม

1) การประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม เป็นอาชีพดั้งเดิมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการตั้งหมู่บ้าน แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1) การเพาะปลูก ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักเกือบทุกหลังคาเรือน เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ไม่ได้จำหน่าย พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชาวบ้าน คือ อ้อย ถึงแม้ว่าจะจะไม่มีการปลูกอ้อยแทนทุกครัวเรือนเช่นเดียวกับการทำนาปลูกข้าว แต่การปลูกอ้อยกลับเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน ปัจจุบันชาวบ้านปลูกอ้อยประมาณ 60 ครัวเรือน แต่ย่างไรก็ตามการปลูกอ้อยก็มีปัญหามากกว่าการทำนาปลูกข้าว เนื่องจากต้นทุนสูง ราคายอดผลิตตกต่ำ รายได้ไม่พอเพียงต่อการยังชีพ แต่เนื่องจากไม่มีอาชีพอื่นที่ทำรายได้ กว่านี้ ชาวบ้านจึงยังคงปลูกอ้อยอยู่ นอกจากปัญหาการเพาะปลูกและผลผลิตแล้ว การปลูกอ้อยยังนำมาซึ่งปัญหาやすพติดอีกด้วย เพราะการปลูกอ้อยต้องใช้กำลังแรงงานมาก เริ่มตั้งแต่การขุดดิน การปลูกอ้อย ด้วยหูเสื้า ตัดอ้อย เนพะกำลังแรงงานที่มีอยู่ตามปกติทำให้ชาวบ้านทำงานได้น้อย จึงต้องพึ่งยาやすพติด ประเภท ยาบ้า เพื่อช่วยกระตุ้นให้ร่างกายกระปรี้กระเปร่า ทำงานได้ในปริมาณมาก และนานกว่าคนปกติทั่วไป การปลูกพืชชนิดอื่นๆ มีบ้าง เช่น การปลูกข้าวโพด การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไก่ การปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับการบริโภค เป็นต้น

1.2) อาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรม "ได้แก่ รับจ้างดำเนิน เกี่ยวข้าว ในหมู่บ้านมีเกือบทุกหลังคาร่อง คือเมื่อเสร็จจากการทำงานของตนแล้วก็ไปรับจ้างดำเนินเกี่ยวข้าวคนอื่น บางที่ก็มีไปรับจ้างที่หมู่บ้านอื่นด้วย โดยมีรายได้ประมาณวันละ 100 บาท แต่สำหรับคนที่รับจ้างอย่างเดียวโดยไม่ทำนา มี 5-6 ครอบครัว และรับจ้างตัดอ้อย ส่วนใหญ่จะรับจ้างในหมู่บ้านตนเอง หมู่บ้านใกล้เคียง และรับจ้างโรงงาน ส่วนที่ไปรับจ้างตัดอ้อยต่างจังหวัดปัจจุบันมีจำนวน 2 ครัวเรือน โดยจะไปรับจ้างตัดอ้อยที่ จังหวัดกาญจนบุรีและนครสวรรค์ รายได้สูงสุดวันละ 100-150 บาท อาชีพรับจ้างในภาคเกษตรกรรม พบว่า แรงงานมีการใช้ยาเสพติด เช่นเดียวกับการเพาะปลูกอ้อย เนื่องจาก เจ้าของไร่อ้อยต้องการตัดอ้อยให้เสร็จทันตามกำหนดเวลา รับซื้อของโรงงาน และในการรับจ้างตัดอ้อยจะจ่ายค่าแรงตามปริมาณอ้อยที่ตัด ได้ในแต่ละวัน ทำให้แรงงานรับจ้างต้องตัดอ้อยในปริมาณมาก และตัดอย่างรวดเร็ว ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวจึงมีการนำยาเสพติดเข้ามาช่วย บางครั้งเจ้าของไร่อ้อยจะเป็นคนผสมยาบ้าลงในน้ำ บางครั้งแรงงานก็จะหามากินเอง

3) อาชีพเลี้ยงสัตว์ "ได้แก่ การเลี้ยงโค กระเบื้อง ชาวบ้านจะเลี้ยงไว้สำหรับขายในเวลาที่จำเป็น เช่น งานบุญของครอบครัว ค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน ไม่ได้เลี้ยงไว้ใช้แรงเป็นหลัก เช่นในอดีต แต่ก็ยังมีบางครอบครัวใช้แรงกระเบื้องได้ดีในไร่อ้อย ใน 2522-2523 โครงการเด็กสากล ได้แจกโค กระเบื้อง กับชาวบ้านจำนวนมาก แต่หลังจากที่โครงการได้ยกเลิกไป ชาวบ้านจึงได้ขายโค กระเบื้องเหล่านั้นเพื่อนำเงินมาใช้จันหมดแล้ว การเลี้ยงสุกร มีชาวบ้านที่เลี้ยงสุกรไว้ขาย 2 ครอบครัว ส่วนการเลี้ยงเป็ดและไก่ ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้สำหรับการบริโภคในครอบครัวเท่านั้น แต่ถ้าคนในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงมากขอซื้อบ้างเป็นครั้งคราว ก็จะขายให้ในจำนวนไม่มาก 1-2 ตัว

2) การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม "ได้แก่"

อาชีพรับจ้าง เป็นการรับจ้างในโรงงาน ชาวบ้านวัยกลางคนประมาณ 10 กว่าคนเท่านั้นที่ประกอบอาชีพนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง โดยจะมีการไปรับจ้างในโรงงานผลิตรองเท้า โรงงานแห่งอوان โรงงานเย็บผ้า การใช้ยาเสพติดในอาชีพนี้ พบในผู้ชายที่ต้องทำงานล่วงเวลาจึงมีการใช้ยาบ้าช่วยกระตุ้นร่างกาย แต่ในแรงงานหญิงไม่ใช้ยาเสพติด การรับจ้างอีกส่วนหนึ่งเป็นการไปรับจ้างแรงงานในต่างประเทศ ปัจจุบันมีชาวบ้านจำนวน 7 ราย ที่ไปรับจ้างอยู่ในประเทศไทย 1 วัน รับจ้างอยู่ในโรงงานเช่นกัน เป็นโรงงานผลิตอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ การรับจ้างแรงงานในต่างประเทศจะมีรายได้ค่าตอบแทนมากกว่าการรับจ้างในโรงงานในพื้นที่ แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการดำเนินการมากพอสมควร

สภาพสังคม และวัฒนธรรม

ปัจจุบันฐานอาชีพของคนในหมู่บ้านชุมชนเปลี่ยนไป จากการเกษตรกรรมที่ผลิตเพื่อยังชีพเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย และการเข้าสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ทำให้ทุกคนต้องทำกิจกรรมแข่งขันกับเวลา พ่อแม่ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูก ใช้เงินและวัตถุสิ่งของทดแทนให้

ค่านิยมในการส่งลูกหลานเรียนต่อมีมากขึ้นเนื่องจากคิดว่าการศึกษาจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของลูกให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงส่งลูกเข้าไปเรียนในเมืองโดยไม่ได้มีการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้เด็กได้รับค่านิยมของสังคมเมือง และนำมาใช้อ่าย่างไรการควบคุม ในบางครอบครัวพ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด ฝากลูกไว้ให้ปู่ย่าตายายดูแล ด้วยความห่วงของวัยทำให้ขาดความเข้าใจในตัวหลาน ตามพฤติกรรมของลูกหลาน ไม่ทัน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น การขับรถเร็ว เลี้ยงดัง การมัวสุมดื่มเหล้า การใช้ยาเสพติด เป็นต้น

ระบบเครือญาติในหมู่บ้านสว่าง ยังมีความเห็นข้างแรมเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่มีการขยายตัวมากเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นในตำบล ความสัมพันธ์อันดีของเครือญาติยังเป็นไปอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าจะมีคนในหมู่บ้านแต่งงานกับคนหมู่บ้านอื่นก็ยังคงความสนใจสนับสนุนของกันและกัน เครือญาติ เหมือนเดิม ตระกูลที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นมีอยู่หลายตระกูล บางตระกูลเป็นตระกูลเก่าที่เริ่มมาตั้งบ้านเรือน บางกุ้งตระกูลที่ค่อนข้างมีอิทธิพลในหมู่บ้าน เพราะเป็นตระกูลเก่า ถึงแม้ว่าจะมีสมาชิกในตระกูลไม่นัก แต่ที่มีฐานะดี มีบทบาทหน้าที่ทางสังคม และมีความสนใจสนับสนุนผู้นำในท้องถิ่น การที่ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติอย่างเห็นข้างหนึ่งนี้ ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ชาวบ้านมีความเชื่อเพื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามบางครั้งกุ้งตระกูลต้องขัดแย้งกัน จะเห็นจากความขัดแย้งที่เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด ตระกูลที่มีลูกหลานติดยาเสพติดก็จะพยายามปกป้องลูกหลานตนเองให้พ้นจากการจับกุมของตำรวจ และการว่ากล่าวติเตียนจากกุ้งตระกูลอื่น ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชุมชนด้วย

หมู่บ้านแบ่งออกเป็นกุ้งตระกูลคุ้มเล็กๆ จำนวน 9 คุ้ม แต่ละคุ้มนิยมการคุ้ม ทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ว่ากล่าวตักเตือนผู้ก่อความวุ่นวาย และผู้ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้าหากเกินความสามารถของประชาคุ้มในจัดการกับลูกคุ้มของตนเอง ก็จะจับกุมส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินการต่อไป กรรมการคุ้ม ประกอบด้วย หัวหน้าคุ้มฝ่ายชาย หัวหน้าคุ้มฝ่ายหญิง เหรัญญิก และเลขานุการ การที่มีหัวหน้าคุ้มทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เพื่ออำนวยความสะดวกในการดูแลลูกคุ้มทั้งชายและหญิง ได้ทั่วถึงกัน

กุ้งตระกูลสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

กุ้งตระกูลสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2544 พร้อมๆกับหมู่บ้านอื่นๆในอำเภอ บ้านฝางเพราเป็นนโยบายของทางอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมของคนในหมู่บ้านที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และรายงานให้กับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ ทั้งนี้ยังสามารถจับกุมผู้เสพในกรณีที่พบเห็นว่ากำลังทำการเสพยาเสพติดอยู่ กุ้งตระกูลสมัชชาต่อต้านยาเสพติดมีสมาชิกกุ้งตระกูล 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 39 คน เนื่องจากกุ้งตระกูลจัดตั้งขึ้นมาโดยหน่วยงานราชการ ทำให้การดำเนินการกิจกรรมของกุ้งตระกูลจำกัดอยู่เฉพาะตามกรอบที่ทางราชการกำหนด เช่น การร่วมเดินรณรงค์ รวมกุ้งตระกูลแสดงพลังเนื่องในโอกาสสำคัญทางต่างๆ

ก ลุ่มดอกสะเดา

นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีกลุ่มดอกสะเดา เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการอุดหนัง กาย เริ่มจัดตั้งปี 2545 ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขผ่านสาธารณสุขอำเภอ มีสมาชิกจำนวน 60 คน ส่วนใหญ่สมาชิกเป็นกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน กิจกรรมของกลุ่มเพื่อรวมกลุ่มกันอุด ก้ำลังกายในตอนเย็นทุกวัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มประปา กลุ่มใหม่ กลุ่มปูย กลุ่มกองทุน กบคจ. กองทุนสงเคราะห์หมู่บ้าน กองทุนเงิน แสน กองทุนหมู่บ้านล้านนา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มส่วนมากที่รวมตัวอยู่เป็นกลุ่มที่ทางราชการเข้ามาจัด ตั้งขึ้น

ก ลุ่มเยาวชน

เยาวชนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน และมีบทบาทในการช่วย เป็นแรงงานในการช่วยงานของหมู่บ้านเมื่อมีงานบุญสำคัญ กลุ่มเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด เวลาตามเงื่อนไขของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วัตถุประสงค์ในการ รวมกลุ่มเปลี่ยนไปจากเดิม บทบาทหน้าที่ในเรื่องการทำสาธารณสุขลดลง การว่ากล่าว ตักเตือน การควบคุมกันเองของกลุ่มเยาวชนไม่สามารถทำได้เช่นในอดีต ในระยะหลังมีการจัดตั้ง กลุ่มขึ้นมาอย่างเป็นทางการเพื่อรองรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ในปี 2527 มีการตั้ง กลุ่มเพื่อรองรับการสนับสนุนจากโครงการเด็กสากล มีโครงสร้างคณะกรรมการประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธาน เลขาธุการ และหัวัญญิก โดยที่ประธานจะเป็นผู้เลือกกรรมการฝ่าย ต่างๆตามความเหมาะสม กิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตามที่โครงการเด็กสากลให้การสนับสนุนคือ การตั้งกลุ่มเลี้ยงโโคกระเบื้อ รายได้ที่มาจากขายลูกโคำ ระบะน้อนำมำทำสาธารณสุขให้กับ วัด โรงเรียน และชุมชน จะเห็นได้ว่าในอดีตกลุ่มเยาวชนนับว่ามีบทบาทต่อชุมชนค่อนข้างชัดเจน

ตั้งแต่ปี 2530 เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเยาวชนอย่างเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจาก เยาวชนเข้าไปเรียนในเมืองมากขึ้น ไม่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน ไม่มีส่วนร่วมที่จะ ช่วยงานส่วนรวม เช่น งานวัด หรืองานบุญประจำเดือน ภาระน้อยลงทำให้สาธารณสุขไม่ค่อยมี บทบาทในการเป็นผู้นำ ไม่สามารถควบคุมดูแล ว่ากล่าวตักเตือนกลุ่มเยาวชนเมื่อมีพฤติกรรมไม่ เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับรุ่นน้องอีกด้วย โดยการแพทย์และพยาบาล ใจช่วงนี้เองที่กลุ่ม เยาวชนลูกชาวบ้านมองว่า ไม่มีการรวมกลุ่ม และประพฤติตามไม่เหมาะสม ทำให้ชาวบ้านไม่มี ความเชื่อมั่นต่อเยาวชน ว่าจะสามารถรับผิดชอบกิจกรรมใดๆได้ และ เริ่มเห็นว่าพฤติกรรมเยาวชน บางอย่างอาจนำมาซึ่งปัญหาที่กระทบต่อบุคคล ครอบครัวและชุมชนได้

ปี 2539 มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาอีกรัง เป็นกลุ่มเกณฑ์เยาวชน โดยการสนับสนุนจากเกณฑ์สำรอง เข้ามาส่งเสริมให้เยาวชนเลี้ยงไก่ แต่หัวหน้ากลุ่มนักจะซักชวนแต่ญาติของตนเองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเห็นว่าเป็นการรวมกลุ่มเพื่อรับประโยชน์ สมาชิกจำกัดแค่คนที่รู้จัก สนิทสนม เป็นญาติกันเท่านั้น ไม่ใช่กลุ่มที่จะเปิดให้คนอื่นเข้ามาร่วมทำกิจกรรมด้วย ประกอบกับนักเยาวชนส่วนใหญ่ต้องเรียนหนังสือ ไม่ค่อยมีเวลาสนับสนุนให้กิจกรรมกลุ่มที่จะทำงานส่วนร่วมของหมู่บ้าน หรือแม้แต่กิจกรรมระดับบุคคลเช่นการเสริมอาชีพดังกล่าว ทำให้กิจกรรมกลุ่มไม่ยั่งยืน ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนไม่มีการรวมตัวกันอย่างชัดเจน

สถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้าน

การใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านมีมานานแล้ว เป็นการใช้ยาเสพติดประเภท กัญชา เพื่อผ่อนคลายจากการทำงานหนัก และเพื่อความสนุกสนาน โดยจะมีการปลูกเองตามไร่นาและเชิงเขา ในปี 2522 ประเภทของยาเสพติดเพิ่มขึ้นมา ได้แก่ สารระเหย ผู้เสพส่วนใหญ่เป็นเยาวชนอายุ 18 ปี เด็กเยาวชนจะลักลอบเสพในที่ลับตาม และบริเวณงานเทศกาล เวทีหมอลำ เป็นการเสพเพื่อให้ใจเบาสบาย ลืมปัญหา คลายความกังวล ซึ่งสารระเหยหาซื้อด้วยตนเอง เช่น ตามร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ร้านรับประทานเด็กที่ใช้สารระเหยคือ สมองเล lokalein กลุ่มคลัง เดินไปตามถนน ส่วนสถานการณ์ของกัญชาบ้างคงมีอยู่

ในปี 2533 มีการตัดถนน รพช. เชื่อมหมู่บ้านป่าหวยนั่งกับหมู่บ้านหนองเชียงชัย มีรถบรรทุกปอ และอ้อยแล่นผ่าน และเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่ระบาดยาบ้า โดยการนำเข้ามาในหมู่บ้านของคนขับรถบรรทุกดังกล่าว และในปี 2538-2539 มีการทำไร่อ้อยมากขึ้นส่งผลให้มีการใช้ยาบ้าในการทำงานมากขึ้นไปด้วย ผู้เสพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่กวัยแรงงาน ที่มีครอบครัวแล้ว และกลุ่มเยาวชนที่มีกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อมาใช้ได้

ช่วงปี 2538-2539 นอกจากสถานการณ์การเสพที่รุนแรงแล้ว ยังมีสถานการณ์การค้ายาที่แพร่หลายอีกด้วย แหล่งจำหน่ายยาบ้าเริ่มเข้ามาอยู่ในกลุ่มหมู่บ้าน คือ มีการค้ายาบ้าในหมู่บ้านหนองเชียงชัย และมีนักค้าส่งรายย่างมาขายในบริเวณที่มีการขึ้นอ้อย ปี 2540 สถานการณ์ยาเสพติดรุนแรงมาก การใช้ยาเสพติดขยายไปในกลุ่มเล่นการพนัน วงไฟ วงไอโล วัดถุประสังค์ของการเสพเปลี่ยนจากเพื่อการทำงาน มาเป็นเพื่อความสนุกสนาน ปี 2542 มีผู้ค้ายาเสพติดในหมู่บ้านถูกจับ 1 ราย และมีการตรวจค้นบ้านผู้ต้องสงสัยอีก 1 ราย แต่ไม่ถูกจับเนื่องจากเป็นกลุ่มตระกูลที่มีอิทธิพลในหมู่บ้าน

ปี 2543-2544 หน่วยงานราชการเข้ามาร้านนิการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเพื่อที่โดยเข้ามาร้านนิการกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ ตำรวจเข้าไปดำเนินกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ด้านยาเสพติด สถานการณ์ยาเสพติดเริ่มลดลง

ปี 2545-2546 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผ่านสำนักงานประสานและสนับสนุนภาคประชาชน ดำเนินกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด เดินเรียนรู้ และเวทีชุมชนต่อต้านยาเสพติด ส่วนสถานการณ์การแพร่ระบาดยาบ้าไม่พบเห็น แต่เริ่มมีสารระเหยเข้ามาแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนแทน

เงื่อนไขสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในพื้นที่โดยเฉพาะเยาวชน เงื่อนไขที่เกิดจากภัยในชุมชน

1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ จากเดิมที่ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ เป็นการทำการเกษตรเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ทำให้ชาวบ้านต้องทำการผลิตมากขึ้น ภัยใต้เงื่อนไขของระยะเวลาและแรงงานที่มีจำนวนจำกัดทำให้ต้องอาศัยยาเสพติด ประพฤตยาบ้าเข้ามาร่วมในการทำงาน ระยะแรกเยาวชนผู้ใช้ยาเสพติดคือเยาวชนกลุ่มรุ่นใหม่ที่ต้องใช้แรงงานในไร่อ้อย

2) การเสพในชุมชน เนื่องจากในชุมชนมีการใช้ยาเสพติดกันอย่างแพร่หลาย จากกลุ่มผู้ใหญ่ร่วมแรงงานจำนวนมากลึกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่ใช้เพื่อการทำงาน และในระยะหลังมีการนำมาเสพเพื่อความสนุกสนาน ทำให้เยาวชนอยู่ท่ามกลางบรรยายกาศของการใช้ยาเสพติด เมื่อถูกหักหัวน ประกอบกับความอยากรู้อยากลองซึ่งเป็นลักษณะของเยาวชน ทำให้เยาวชนรุ่นกลางที่อยู่ในวัยเรียนมีโอกาสเข้ามายังข่องกับยาเสพติดชนิดนี้ ส่วนเยาวชนรุ่นเล็กก็เลียนแบบพฤติกรรมของรุ่นพี่เริ่มจากการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ สูดคอมสารระเหย และเสพยาบ้า ตามลำดับ

3) การค้าในชุมชน ความต้องการใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านมีมากขึ้น ทำให้มีผู้นำยาเสพติดเข้ามายังในหมู่บ้าน เริ่มจากบุคคลภายนอก ต่อมานบุคคลในหมู่บ้านเริ่มเป็นตัวแทนจำหน่ายเองจากการที่มียาบ้าจำหน่ายในหมู่บ้านทำให้การซื้อขายเป็นไปได้โดยง่าย ไม่จำกัดกลุ่มชาติ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ หรือเยาวชนสามารถหาซื้อได้ตามแต่กำลังทรัพย์ของตนเอง

เงื่อนไขที่เกิดจากภัยนอก

1) การเข้าศึกษาต่อในเขตเมือง เป็นเงื่อนไขปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้รุ่นใหม่ใช้ยาเสพติด เยาวชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาต่อหลังจากจบชั้นประถมศึกษาแล้ว เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองค่อนข้างมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เยาวชนบางคนเข้าไปศึกษาต่อในเมืองทำให้ห่างไกลพ่อแม่ผู้ปกครอง ใช้ชีวิตส่วนใหญ่กับเพื่อนในสถาบันการศึกษา บางคนเข้าไปพักอาศัยอยู่หอพักโดยลำพังซึ่งเป็นการใช้ชีวิตแบบคนเมือง มีค่านิยมในเรื่องการบริโภคของฟุ่มเฟือย รวมทั้งการใช้ยาเสพติดด้วย พฤติกรรมดังกล่าวได้นำมาปฏิบัติในหมู่บ้านด้วย ทำให้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชนในหมู่บ้านเลียนแบบได้

2) นโยบายจากภาครัฐ หลังจากที่สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่รุนแรงขึ้น ทำให้หน่วย

งานภาครัฐเข้าไปดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในหมู่บ้าน ประกอบกับการประกาศงบประมาณกับยาเสพติด ทำให้เยาวชนเกิดความกลัว ไม่เสพยาเสพติดในหมู่บ้านให้พับเห็นเช่นเดิม และมีการหยุดพฤติกรรมการเสพยาเสพติดไปชั่วเวลาหนึ่ง แต่มักจะหายเสพติดประเภทอื่นมาทดแทนกันอยู่ตลอดเวลา เช่น ในช่วงที่มีการปราบปรามยาบ้าอย่างจริงจัง ทำให้เยาวชนหันไปมัวสูบดื่มสุรา และใช้สารระเหยแทน

กลุ่มผู้สภาพเดพติด สามารถเปลี่ยนกลุ่มเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับการสภาพเดพติดได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มคนหนุ่มรุ่นใหญ่ในหมู่บ้าน ได้แก่ คนหนุ่มที่มีอายุมากกว่า 25 ปีแต่ยังคงเป็นโสด และไม่อยู่ในระบบการศึกษานานส่วน เป็นแรงงานในภาคเกษตร รับจ้างตัดอ้อย ขึ้นอ้อย แต่บางส่วนเป็นกลุ่มที่รับจ้างเล็กๆน้อยๆในชุมชน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทั้งดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ ในกลุ่มที่เป็นแรงงานขึ้นอ้อย จะเสพยาบ้านอกหมู่บ้าน ในเขตป่าอ้อยรอบๆหมู่บ้าน เป็นการใช้ยาบ้าเพื่อให้สามารถทำงานได้มาก ส่วนกลุ่มที่รับจ้างเล็กๆน้อยๆ เช่น ทำไร่อ้อย มักจะรวมกลุ่มลักษกลอน สูบกัญชาในหมู่บ้าน พฤติกรรมของกลุ่มนี้เปรียบเสมือนเป็นต้นแบบของกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2) กลุ่มรุ่นกลาง ได้แก่ เยาวชนในระบบการศึกษา เช่น กลุ่มนักเรียนสายอาชีพ ที่เริ่มเรียนปวช. เพศชาย ที่เข้ามาศึกษาต่อในเขตเมือง กลุ่มนี้จะทดลองใช้กัญชา กาว และ ยาบ้า ซึ่งการและยาบ้าพบว่ามีการใช้เพียงส่วนน้อยและมักใช้นอกหมู่บ้าน มีบางส่วนมีการรวมกลุ่มใช้กัญชาในหมู่บ้านบ้าง บางโอกาสเพื่อความสนุกสนาน ดังนั้นพ่อแม่เด็กเยาวชนกลุ่มนี้จึงมักไม่เชื่อว่าลูกเสพยาบ้า หรือ คอมพิวเตอร์ อย่างไร ก็ตามเยาวชนกลุ่มนี้มักไม่ประสบความสำเร็จด้านการศึกษา

3) กลุ่มรุ่นเล็ก ได้แก่ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นลงมาถึงประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนี้ มักมีพฤติกรรมเลียนแบบเริ่มทำตัวเป็นคนหนุ่ม ค่อนข้างเข้าไปสนใจสนทนากับกลุ่มเยาวชนรุ่นพี่ซึ่ง เป็นนักเรียนสายอาชีพเพื่อให้ได้รับการยอมรับ กลุ่มนี้เริ่มรวมกลุ่มกันและเริ่มการสูบหรือ ดื่มเหล้า และสูบกัญชา เพื่อความสนุกสนาน

อนิ่งกลุ่มเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาฯ จะไม่มีการรวมกลุ่มกันข้ามกลุ่ม กลุ่มคนหนุ่มรุ่นใหม่ ไม่คลุกคลีกับกลุ่มอื่น แต่กลุ่มรุ่นเล็กจะค่อนข้างใกล้ชิดกับกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาและลอกเลียนแบบพฤติกรรมบางอย่างจากกลุ่มเยาวชนในระบบสถานศึกษา

การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ในชั้นเรียน คือการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ที่มีความต้องการและมีความตื่นเต้น กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้สามารถนำความต้องการของนักเรียนมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนานและน่าสนใจ ไม่ใช่การเรียนรู้แบบจำเพาะๆ แต่เป็นการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตจริง

เนื่องจากต้องไปทำงานนอกหมู่บ้านด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่กระบวนการการเดินทางกลับบ้าน จะเห็นว่าเมื่อเยาวชนมีการรวมกลุ่ม จะนำไปสู่การเลียนแบบทดลองเสพ และ เป็นจุดเริ่มของการทดลองเสพสารชนิดใหม่เพิ่มขึ้น

สำหรับสาเหตุของการเสพยาเสพติดของเยาวชน ในหมู่บ้านส่วน พบร่วมกับ มีสาเหตุสำคัญมาจากการทดลองเสพสารชนิดใหม่เพิ่มขึ้น จาก 2 ส่วน ได้แก่

- 1) ครอบครัว เยาวชนได้รับแรงกดดันจากครอบครัว เพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ เนื่องจากแรงกดดันจากภาวะเศรษฐกิจ และที่สำคัญพ่อแม่เชื่อว่าเมื่อลูกไปเรียนหนังสือ ก็จะไม่มีพฤติกรรมเสพยา
- 2) การคุณเพื่อนในเมืองที่ใช้ยาเสพติด ทำให้นำไปสู่การทดลองใช้ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นกลาง ที่พยายามเลียนแบบพฤติกรรมของเยาวชนรุ่นใหญ่ที่เป็นคนหนุ่มส่วนความเชื่อของเยาวชนเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด พบร่วมกับคนหนุ่มรุ่นใหญ่ที่ทำงานรับจ้างที่เป็นหนัก มากเชื่อว่า การใช้ยาบ้า จะทำให้ทำงานได้ทน ในช่วงเวลาภาระงาน ทำให้มีเงินแต่ในกลุ่มเยาวชนรุ่นกลางและรุ่นเด็ก มีความเชื่อว่าการใช้ยาเสพติดทั้งหลายจะทำให้ได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อนมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นของหมู่บ้านส่วน มีสาเหตุจากพื้นฐานครอบครัว พฤติกรรมการรวมกลุ่มและเลียนแบบของเยาวชน ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ยา

4.2 เหตุผลของการเลือกกลไกกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดในการแก้ปัญหายาเสพติด

- 1) สมัชชาเป็นกลไกที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดโดยตรง สมัชชาเกิดขึ้นภายใต้นโยบายและมีการจัดตั้งในพื้นที่ทุกหมู่บ้าน
- 2) คนที่อยู่ในกลไกสมัชชาเป็นผู้นำที่มีบทบาทของชุมชนและได้รับการยอมรับ
- 3) ปัญหาเศรษฐกิจไม่รุนแรง การขายแรงงาน ในเมืองแบบเข้าไป – เข้ากลับ ทำให้ระบบกลุ่มนี้มีบทบาท และทำงานได้ตามปกติ

4.3 บทบาทของสมัชชาต่อต้านยาเสพติดในการแก้ปัญหายาเสพติด

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบัน ทำให้หลายหน่วยงานต้องเข้ามาช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ในหมู่บ้านส่วนก็ เช่นเดียวกันมีการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆที่รับผิดชอบในพื้นที่ กลุ่มผู้นำค่อนข้างมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน ดังนั้นนอกจากใช้กลไกกลุ่มผู้นำในการแก้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านแล้ว ยังมีการจัดตั้งกลุ่มที่มาร่วมทำงานเฉพาะกิจในเรื่อง

ยาเสพติดเพื่อตอบสนองนโยบายของทางราชการด้วย ทำให้หมู่บ้านเกิดกลไกที่ทำงานด้านยาเสพติดโดยตรง ทั้งนี้ยังได้ขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมการดูแลรักษาความสงบของหมู่บ้านด้วย นั่นก็คือ กลไกกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติด การดำเนินงานของกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติดค่อนข้างประสบผลสำเร็จเนื่องด้วยสมาชิกกลุ่มนี้ผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการยอมรับ นับถือจากชาวบ้านร่วมอยู่ด้วย ประกอบกับหมู่บ้านสว่าง ไม่ค่อยมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

การก่อเกิดสมชชาต้านยาเสพติด

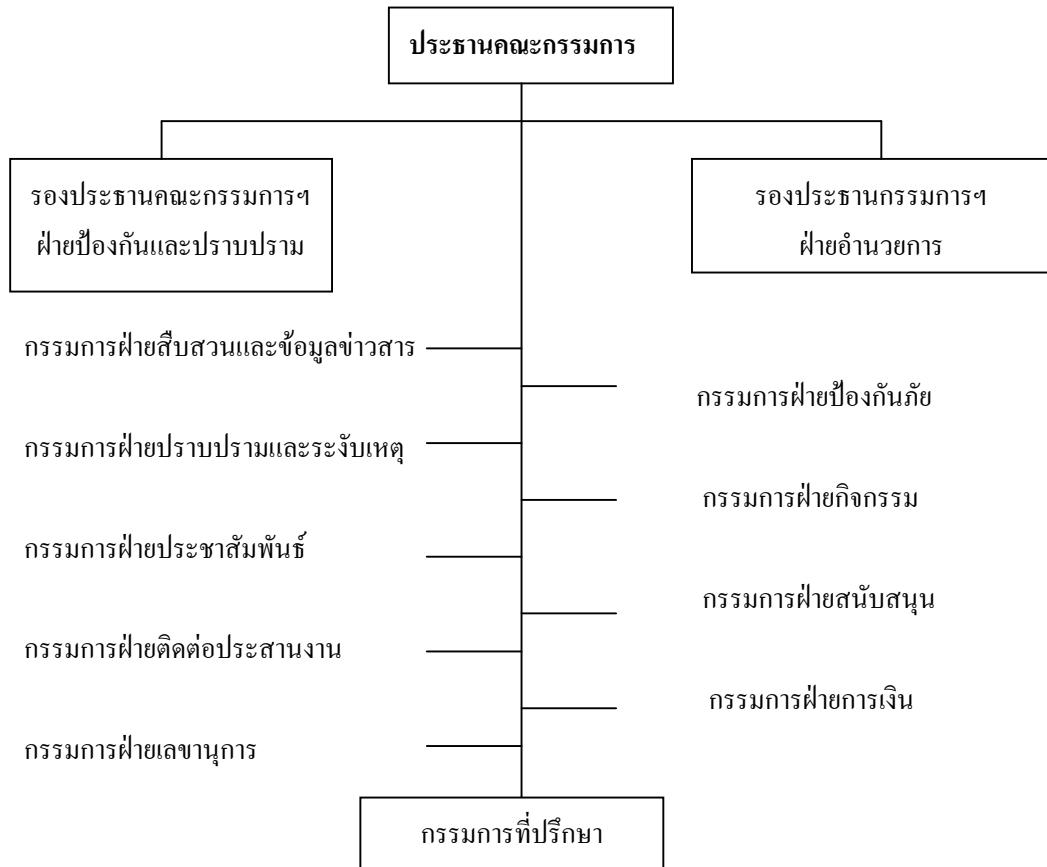
กลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติดเกิดขึ้นมาจากนโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 141/2541 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2541 โดยยึดยุทธศาสตร์ รายภูร์ รัฐ ร่วมใจต้านยาเสพติด เป็นแนวทางปฏิบัติ ภายใต้คำขวัญ “รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมใจต้านยาเสพติด” ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นมีนโยบายเร่งรัดการปราบปรามยาเสพติด ได้ตั้งชุดปฏิบัติการขึ้นมา 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัดมีปลัดจังหวัดเป็นหัวหน้าชุด และระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าชุด นายอำเภอบ้านฝางรับมอบอำนาจโดยดังกล่าวมาปฏิบัติ โดยจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้อำเภอบ้านฝางปลอดยาเสพติด ดังนั้นจึงมีโครงการจัดตั้งกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติด ระดับหมู่บ้านขึ้น มีผู้สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนระหว่าง 80-150 คน มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติด เพื่อ

- 1) รณรงค์ จุดประกาย สร้างกระแสสังคม ให้เกิดปฏิกริยาเคลื่อนไหวต่อต้านยาเสพติด อย่างชัดเจน
- 2) เพื่อปฏิบัติการจิตวิทยา และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมมือแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างจริงจัง
- 3) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติดระดับหมู่บ้าน
- 4) เพื่อเป็นการพัฒนาโครงสร้างคณะกรรมการสมชชาต้านยาเสพติดในระดับหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนตลอดไป

จะเห็นว่าการเกิดของกลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติดไม่ได้มาจากความคิดริเริ่มของชุมชน และไม่ใช่เป็นความต้องการของคนในหมู่บ้านชุมชน เป็นนโยบายของภาครัฐที่สั่งการลงมาตาม ลำดับขั้น ทั้งที่ชาวบ้านต้องการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

1. การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง/บทบาทหน้าที่

เมื่อเริ่มก่อตั้งกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด กลุ่มนี้โครงสร้าง มีดังนี้ (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างเดิมของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

ทั้งนี้คณะกรรมการ ในฝ่ายต่างๆ จะประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย 1 คน และสมาชิกฝ่ายละ 10 คน รวมจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 113 คน

กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดของหมู่บ้านส่วนใหญ่ตามโครงสร้างข้างต้น มีบทบาทในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมการของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในหมู่บ้าน รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้านให้กับหน่วยงานราชการทราบ และประชาสัมพันธ์ ตักเตือนคนในชุมชนให้ระหบนกถึงปัญหา พฤติกรรมของยาเสพติด

ทั้งนี้จะเห็นว่าคณะกรรมการกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดมีโครงสร้างค่อนข้างใหญ่ ไม่สามารถนำมายกย่องได้จริง บทบาทที่ทำคือการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เพราะเมื่อดำเนินกิจกรรมมีเพียงคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกบางส่วนของกลุ่มเท่านั้นที่เข้าร่วมกิจกรรม บทบาทของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดไม่สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านด้วยตนเอง กระบวนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของระบบราชการ ทำให้การดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังมีการทับซ้อนกับโครง

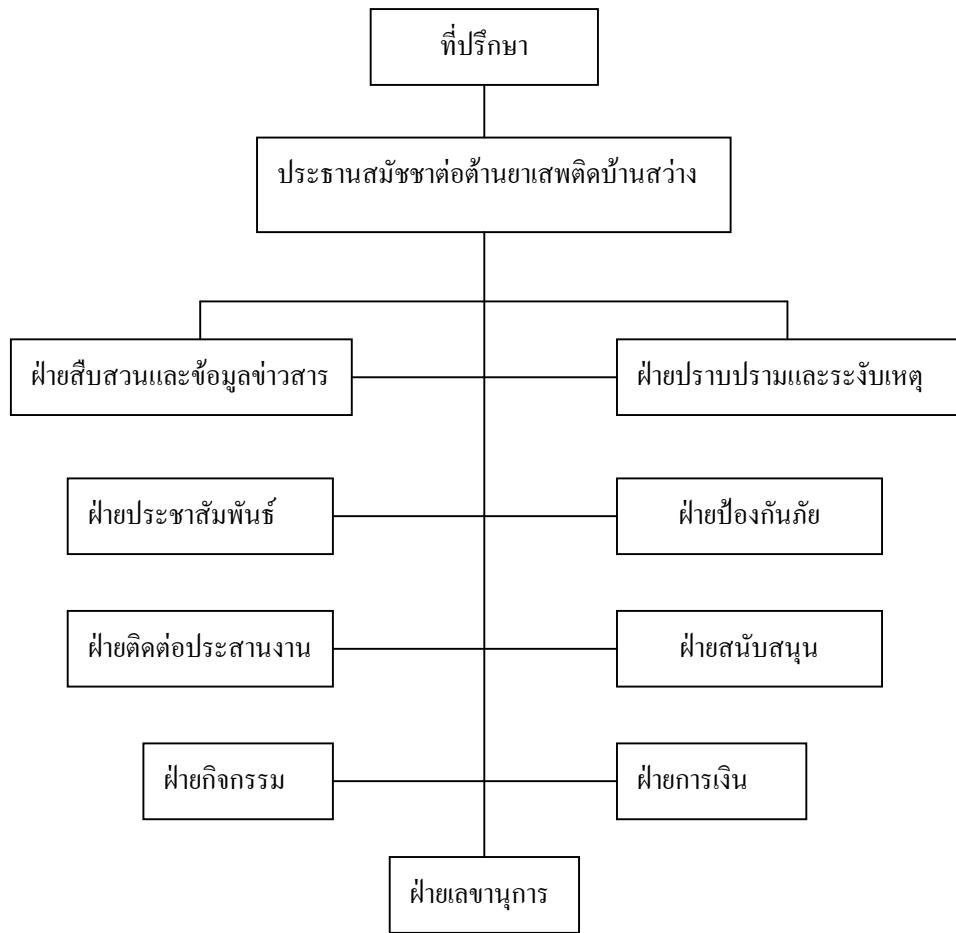
สร้างอื่นๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านก่อนหน้านี้แล้ว ได้แก่ คณะกรรมการคุ้ม กลุ่มแบบธรรมชาติ ทำให้กลุ่ม สมัชชาต่อต้านยาเสพติดเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ดังนั้นจึงมีการปรับโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดให้มี ความกระชับ คล่องตัว และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ที่สำคัญคือ เป็นโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ที่ ชาวบ้านในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ขึ้นเอง

โครงสร้างกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ที่ปรับใหม่ ดังนี้ (แผนภาพที่ 2)

กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดหมู่บ้านสว่าง ประกอบด้วย ที่ปรึกษากลุ่ม 1 คน ประธานกลุ่ม 1 คน คณะกรรมการแต่ละฝ่าย ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย 1 คน และ กรรมการฝ่าย 3 คน ยกเว้นฝ่าย เลขานุการ มีหัวหน้าฝ่าย 1 คน และกรรมการฝ่าย 4 คน รวมจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 31 คน กรรมการทุกคนจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตามโครง สร้างใหม่นี้ คือ เมื่อพบเห็นพฤติกรรมการค้า การเสพ ยาเสพติดหรือการก่อความไม่สงบในหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด จะต้องตักเตือนผู้ปักرونและเยาวชนที่มีพฤติกรรมดังกล่าว สนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน และมีบทบาทในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างใหม่และที่มาของคณะกรรมการของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด นั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำหนด และยังได้ขยายขอบเขตหน้าที่ของกลุ่มสมัชชา ต่อต้านยาเสพติด ให้กว้างขึ้น ไม่เน้นเฉพาะคุณลักษณะเรื่องยาเสพติด แต่ใช้กลไกกลุ่มสมัชชาต่อต้านยา เสพติด เพื่อคุ้มครองความสงบของหมู่บ้าน และให้ในการจัดการปัญหาเรื่องต่างๆของหมู่บ้านด้วย

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างใหม่ของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

2. กระบวนการทำงานของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด

เนื่องจากกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดเดิมเกิดขึ้นมาจากการนโยบายของภาครัฐ ไม่ได้มามาจากความต้องการของประชาชน ดังนั้นการทำงานของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดจึงต้องอิงกับภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มแล้ว ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน โดยกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดต้องเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินกิจกรรม แต่ทั้งนี้กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนต้องอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอบ้านfang (ศปส.อ.) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่ออาชนาจปัญหายาเสพติดอำเภอบ้านfang (ศตส.อ.) ทำให้การเขียนกิจกรรมโครงการไม่ตรงตามความต้องการของชาวบ้านเท่าที่ควร โครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากสำนักงานประสานและสนับสนุนภาคประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ โครงการเดินเรวยาน เวทีชุมชนต่อต้านยาเสพติด และกิฟาร์ต่อต้านยาเสพติด หลังจากหมดงบประมาณแล้วชาวบ้านมิได้ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง ผลการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ไม่ชัดเจน ในช่วง

ที่ชาวบ้านมีการเดินเรียน พฤติกรรมการเสพยาของกลุ่มนิ่งหมู่บ้านจะไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน แต่ชาวบ้านก็ไม่แน่ใจว่าเสพที่อื่นหรือเปล่า

นอกจากการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้รับการสนับสนุนดังกล่าวแล้วอีกบทบาทหน้าที่ของกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติด คือ รายงานความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้านให้กับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ หรือเรียกว่าการดำเนินการด้านการข่าวในพื้นที่ เมื่อพบเห็นว่ามีใครเกี่ยวข้อง หรือมีพฤติกรรมต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก็จะแจ้งให้กับตำรวจทราบ

หลังจากที่มีการปรับโครงสร้างกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดใหม่แล้ว กลุ่มได้รับการพัฒนาทักษะการจัดการปัญหาจากเวทีแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มในโซนด้วยนั้นว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาความรู้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน โดยคัดเลือกกลุ่มนิ่งหมู่บ้านที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหายาเสพติด มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในเนื้อหาดังนี้ ความรู้ ประสบการณ์ด้านยาเสพติดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักของกลุ่มในโซนด้วย และยังเป็นเวทีให้กลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดได้หารือถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการในหมู่บ้านส่วนว่าง วิทยากรเสนอแนะและอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรม กำหนดวันเวลาสถานที่ คัดเลือกคณะกรรมการผู้ดำเนินการ จากการจัดเวทีดังกล่าวทำให้ชาวบ้านได้รับบทเรียน ประสบการณ์ในการเรื่องการดำเนินงานด้านยาเสพติดจากกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดของกลุ่มในโซนด้วยแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมป้องกันปัญหายาเสพติด และการได้มาซึ่งคณะกรรมการดำเนินงาน ทำให้ได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาปรับปรุงโครงสร้างของกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดใหม่และนำมากำหนดกรอบขอบข่ายหน้าที่ของกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติด ตลอดจนเห็นว่ามีช่องทางจะให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

อนึ่งในเวทีดังกล่าวเนี้ยงทำให้กลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดคิดที่จะทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพื่อใช้แก้ปัญหายาเสพติด โดยไม่จำเป็นต้องสร้างกฎหมู่บ้าน เพราะเห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงเรื่องยาเสพติดยังไม่มากนัก และที่สำคัญเวทีการแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้สมาชิกกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติดยอมรับว่าหมู่บ้านตนเองยังมีปัญหายาเสพติด

เป็นที่น่าสังเกตว่า เยาวชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสมัชชาต่อด้านยาเสพติด ไม่ได้เข้าร่วมในเวทีแลกเปลี่ยน เพราะเยาวชนคนดังกล่าว ยังมีพฤติกรรมการเสพกันชา จึงไม่กล้ามาร่วมกิจกรรมนี้

2) กิจกรรมครอบครัวสุดในลูกห่างไกลยาเสพติด เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การป้องกันและฟื้นฟูที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ในการจัดกิจกรรมนี้คณะกรรมการจัดงานร่วมกันปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงาน คัดเลือกครอบครัวที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบด้วย

- เป็นครอบครัวที่พ่อแม่แต่งงานกันมาเป็นเวลากว่า 20 ปี และมีความรักป่องดองกันดี

- ครอบครัวที่มีเยาวชน อาจเป็น บุตรหลาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจริง ประกอบด้วย คู่สมรสที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และ ครอบครัวที่กรรมการเลือก ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีลูกหลานเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นครอบครัวที่มีเยาวชนรุ่นกลางที่เรียนสายอาชีพเป็นส่วนมาก ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าทุกครอบครัวจะต้องนำลูกหรือหลานเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย กำหนดจัดกิจกรรมที่ศาลาวัดของหมู่บ้าน

วิธีการของกิจกรรมนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เริ่มจากให้ครอบครัวเล่าถึงประสบการณ์ วิธีฝ่าฟันปัญหาชีวิตคู่ การเลี้ยงดูลูก ความห่วงใยลูกหลาน เพื่อให้ลูกได้รับรู้ถึงความหักใจของพ่อแม่ที่มีต่อการเลี้ยงดูลูกๆ เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกพ่อแม่ และตระหนักรถึงความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก ส่วนที่ 2 เป็นการให้ความรู้โดยวิทยากร เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด วิธีการแก้ปัญหายาเสพติด ในครอบครัว ครอบครัวสร้างชีวิตกับสังคมปัจจุบัน วิทยากรชี้ให้ทุกคนเห็นความสำคัญของความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของแต่ละครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ และเน้นหนักในเรื่องการใช้พลังชุมชนแก้ไขปัญหาโดยไม่หวังพึงพาคนภายนอก เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน คนภายในจะเข้าใจปัญหามากกว่า และเข้าใจธรรมชาติชุมชนที่จะหาวิธีการมาแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน

ผลจากการดำเนินกิจกรรมนี้ ครอบครัวที่เข้าร่วมส่วนใหญ่คือครอบครัวที่คนในครอบครัวไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมาเข้าร่วมเฉพาะผู้ปกครอง เยาวชนไม่ได้มาด้วยเพราะลูกไม่ร่วงเป็นที่น่าสังเกตว่า ครอบครัวที่ลูกหลานมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ได้เข้าร่วม กลั่นคอกันอื่นทราบว่าลูกหลานตนเองมีพฤติกรรมที่ไม่ดี และอย่างไม่ชอบกิจกรรมนี้ ถึงแม้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบถ้วนก็ตามที่ตั้งเป้าไว้ แต่สังเกตว่าครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความรัก ความเข้าใจกันมากขึ้น ครอบครัว หรือพ่อแม่เห็นว่า ควรจะมีการว่ากล่าว ตักเตือน เยาวชนในครอบครัว มีการสอดส่องดูแล ลูก-หลานมากขึ้น ทำให้ลูกหลานออกห่างจากกลุ่มที่มีพฤติกรรมเลี้ยงในการใช้ยาเสพติด และควรจะใกล้ชิดลูกหลาน และเข้าใจลูกหลานให้มากกว่านี้

3) กิจกรรมกีฬายาเสพติด ในยุทธศาสตร์เดียวกันกับกิจกรรมครอบครัวสุดใสห่างไกลยาเสพติดคือยุทธศาสตร์การป้องกันฟื้นฟู กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดได้ประชุมร่วมกับกลุ่มเยาวชนเพื่อจัดงานนี้ขึ้นมา มีการระดมความคิดเห็นและแบ่งบทบาทหน้าที่กัน กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานและความร่วมมือจากชุมชนในการสนับสนุน เยาวชนเรื่องอาหารและงบประมาณ เยาวชนช่วยประชาสัมพันธ์อีกแรงหนึ่ง และตั้งศูนย์รับบริจาคงบประมาณในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นในการแข่งขันกีฬา ได้แก่ การเดินบนรั้วนรั้งค์ ต่อต้านยาเสพติด แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน พุตบล็อก วอลเลย์บล็อก และตะกร้อ เยาวชนชั้นมัธยมปลาย เล่นดนตรีร่วมกับกลุ่มเดินโปงมีเนื้อร้องเพื่อปลุกจิตสำนึกเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด

ผลการดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดและกลุ่มเยาวชน ทำให้เยาวชนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก เกิดความสามัคคี รู้จักช่วยเหลือกันและกัน ให้

ความเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดเกิดความเชื่อมั่นว่าเยาวชนมีความสามารถในการจัดกิจกรรม แต่เยาวชนยังไม่เข้าร่วมทุกรุ่น เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหญ่ยังอายอยู่ กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดสามารถผลักดันให้ชาวบ้านให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเยาวชน เยาวชนบางคนที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ลดพฤติกรรมลงในขณะร่วมกิจกรรม เยาวชนเห็นว่ากิจกรรมนี้ดี แต่ไม่ควรตั้งข้อโต้ถกยังกินไปว่าเป็นกิฟ้าต้านยาเสพติด เพราะทำให้เยาวชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกว่าตนเองปลดปล่อยจากยาเสพติดทั้งที่ในความจริงยังมีพฤติกรรมบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ ส่วนชาวบ้านรู้สึกว่า กิจกรรมนี้ดีอหากให้การสนับสนุนพระทำให้เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดอยู่เข้ามาร่วมประชุม แม้ว่าจะยังไม่ร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง ทำให้เยาวชนมาอยู่ในสายตา

4) การสอดส่อง ดูแล พฤติกรรมของคนในหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ทำเป็นปกติตลอดเวลา เมื่อกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดพบเห็นหรือทราบว่า ใครมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จะไปบอกรถล่าว่าแก่เพื่อแม่ปีกครอง ให้ว่ากล่าวตักเตือนลูกคนเองให้เลิกพฤติกรรม แต่ไม่ได้ว่ากล่าวลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมโดยตรง เพราะหมู่บ้านนี้เชื่อว่า “พ่อแม่เท่านั้นที่เตือนลูกตัวเองได้ ถ้าพ่อแม่เตือนลูกตัวเองไม่ได้ก็ไม่มีใครเตือนได้” ดังนั้นกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติด จึงทำงานผ่านกลไกระบบครอบครัวและระบบเครือญาติในการควบคุมพฤติกรรมเยาวชนเพื่อไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

จะเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติด ที่มีการดำเนินการร่วมกับกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน ไม่ได้ทำให้ปัญหายาเสพติดลดลง แต่เป็นการขยายพูดพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดในพื้นที่เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นเอง

3. ทัศนะของชุมชนต่อกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติด

แต่เดิมกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดตั้งขึ้นมาซ้อนกับคณะกรรมการคุ้มที่มีอยู่แล้ว ชาวบ้านคุ้นกับการทำงาน และให้การยอมรับประชาคุ้มมากกว่า เรื่องที่กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดทำ โดยเฉพาะการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น เป็นเรื่องที่กรรมการคุ้มต้องทำอยู่แล้ว คณะกรรมการกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดบางท่านไม่ได้ทำหน้าที่ตามโครงสร้างเดิม เป็นการจัดตั้งขึ้นมาเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยที่บางครั้งเจ้าตัวก็ยังไม่ชัดเจนในบทบาท การรวมกันของกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติด ไม่ได้เป็นการรวมพลังชุมชนอย่างแท้จริง

ในบางกิจกรรมของกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดได้แก่ การเดินเรวยาน พ่อแม่ผู้ปีกครอง เชื่อว่า จะสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้ปัญหาลดลง ได้ เพราะไม่เห็นมีคนเสพในหมู่บ้านแล้ว และคิดว่าชุมชนจะปลอดภัยจากโภย และคนที่คิดไม่ดีทั้งหลายด้วย เพราะมีคนจำนวนมากที่ทำหน้าที่สอดส่องช่วยกัน ดังทัศนะของชาวบ้านกลุ่มนี้ “...ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับสมมชชา รู้แต่ว่าสมมชชาเป็น อปพร. เดินเรวยาน รู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และคิดว่าหมู่บ้านต้องปลอดภัยจากยาเสพติด”

ในทัศนะของกลุ่มเยาวชน บางคนไม่ได้กลัวหรือเกรงกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติด โดยสะท้อนออกมายากบางคำพูด “ถ้าสมมชชาเดินมา (ขณะที่ตนเองเสพยาเสพติดอยู่) ก็เดินหนีไปเสพที่อื่น”

กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดเอง มีความภูมิใจในตัวเองที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน และภูมิใจที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย สอดส่องพฤติกรรมเกี่ยวกับข้องกับยาเสพติดในหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็ได้ทำตามนโยบายของรัฐ แต่อีกส่วนหนึ่งก็รู้สึกว่า เมื่องบประมาณในการดำเนินกิจกรรมหมุด บทบาทหน้าที่การเป็นสมาชิกกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดของตนก็จะหมดสภาพไปด้วย

สำหรับบทบาทของกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดในทัศนะของกลุ่มต่างๆ เห็นว่า กลุ่มสามารถร่วมกับกลุ่มต่อคนในชุมชนได้ แต่ไม่มีอำนาจในการดำเนินการอย่างเด็ดขาด เช่น การจับกุม หรือการลงโทษ ประกอบกับความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติในชุมชนยังเหนียวแน่นทำให้กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ยังมีการปักป้องลูกหลวงของตนออกจากตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ หากมีการจับปรับ ก็อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในกลุ่มเครือญาติได้

4.3 เสื้อ Nichols ผลต่อกระบวนการทำงานของสมมชชา

กลุ่มสมมชชาจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนนโยบายของภาครัฐดังนั้นการดำเนินงานหรือกิจกรรมใดๆ จึงขึ้นอยู่กับคำสั่งของทางราชการ โดยเฉพาะคำสั่งจากทางเจ้าหน้าที่ปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้กลุ่มสมมชชาไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ไม่ได้คิดวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพราะรอฟังแต่คำสั่ง การดำเนินกิจกรรมไม่ได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในหมู่บ้าน ส่งผลให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง ประกอบกับกลุ่มคณะกรรมการแต่ละคนมีหลายบทบาทหน้าที่ในหมู่บ้านจึงมีความสับสนอยู่บ้าง

กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรับรองการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้กลุ่มไม่มีความสัมพันธ์กับอย่างเหนียวแน่น เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจเฉพาะกาล เมื่องบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนหมุด กลุ่มจะหมดบทบาทหน้าที่ไปด้วย สถานภาพของกลุ่มจึงไม่ยั่งยืน สมาชิกกลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดบางคนคาดหวังค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ สะท้อนออกมามาว่าถ้าหากเขามีค่าตอบแทน สวัสดิการ เขาจะทำงานได้เต็มที่มากกว่านี้ กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดไม่กล้าจับผู้มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดจริง เนื่องจากกลัวความขัดแย้งในหมู่บ้านชุมชน ความสัมพันธ์พันธ์ที่เครือญาติอาจสั่นคลอนได้

กลุ่มสมมชชาต่อต้านยาเสพติดไม่มีการสื่อสารกับชาวบ้านทำให้การดำเนินงานขาดความร่วมมือกับชาวบ้าน สถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้านส่วนใหญ่ค่อนข้างน้อยกว่าอีก 2 หมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายทั้งก่อนและหลังเข้าไปดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทำให้ไม่ชัดเจนว่าปัญหาลดหรือหมดไปด้วยแต่เมื่อไหร่

4.4 แนวทางในการพัฒนาสมัชชาฯให้เข้มแข็ง

การดำเนินการเพื่อแก้ปัญหารื่องยาเสพติดของหมู่บ้านส่วน โดยใช้กลไกของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดนั้น แม้ว่ากลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด จะมีปฏิบัติการที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาความรู้ ซึ่งดำเนินการผ่านเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มในโขนด 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ ดำเนินการผ่านกิจกรรมครอบครัวสดใสลูกห่างไกลยาเสพติด ซึ่งมุ่งเน้นความร่วมมือจากครอบครัวที่มีลูกหลานเป็นเยาวชน 3) ยุทธศาสตร์การป้องกันและฟื้นฟู ที่ดำเนินการผ่านกิจกรรมกีฬาตามลิธร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล(ดัง ໄດ້กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2)

ถึงแม้ว่าหมู่บ้านส่วนจะถูกคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการในฐานะหมู่บ้านที่มีระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อย แต่ผลจากการปฏิบัติการผ่านกิจกรรม หมู่บ้านยอมรับกับปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านมากขึ้น และยอมรับถึงความเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนที่ไปเรียนหนังสือในเมือง ซึ่งเดิมพ่อแม่จะเห็นว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่น่าจะเสี่ยง เพราะอยู่ในระบบโรงเรียน อนึ่งแม้ว่าหมู่บ้านจะไม่มีสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดมากเช่นกับหมู่บ้านอื่นที่เป็นเป้าหมายของพื้นที่วิจัย แต่ด้วยเป็นหมู่บ้านที่ผู้นำมีบทบาทชัดเจนและจริงจังกับการทำงาน ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมาตลอด รวมทั้งหมู่บ้านมีพื้นฐานเครือญาติที่ดี ทำให้เป็นพลังผลักดันให้หมู่บ้านสามารถขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมได้ครอบคลุมทั้ง 3 ยุทธศาสตร์

การที่กลไกการดำเนินผ่านใช้กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดนั้น ก็เป็นการปรับโครงสร้างภายนอกให้สอดรับกับความต้องการของคนในชุมชน แต่การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาทั้ง 3 อย่างก็ยังไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการแก้ปัญหารื่องยาเสพติดชัดเจนนัก จึงควรจะต้องพัฒนากลไกกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดให้สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

1. ควรกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด มีความชัดเจนในบทบาทและจริงจังในการทำงานในฐานะกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดมากขึ้น เพราะโดยโครงสร้างของกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดแม้ว่าจะปรับมาให้ตรงกับความต้องการของหมู่บ้านแล้ว แต่ด้วยเป็นโครงสร้างที่ทางรัฐกำหนดขึ้น ทำให้คนในหมู่บ้านยอมรับกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดและเชื่อมั่นว่าจะทำงานแก้ปัญหาได้ เนื่องจากองค์ประกอบบุคคลที่อยู่ในกลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด เป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้การยอมรับว่ามีความจริงจังในการทำงานเพื่อหมู่บ้านและมีพื้นฐานจากเครือญาติกัน
2. กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติดควรมีวิธีการทำงานกับกลุ่มเยาวชนชัดเจนขึ้น ที่เป็นอยู่ กลุ่มสมัชชาต่อต้านยาเสพติด ทำงานกับครอบครัวของเยาวชน โดยเฉพาะการว่ากล่าวตักเตือนเมื่อพบเยาวชนมีพฤติกรรมเรื่องยาเสพติด จะเห็นได้ว่าแม้ว่ากลุ่มสมัชชา

ต่อต้านยาเสพติดจะมีอำนาจในการจับกุม แต่ก็ไม่ได้ใช้อำนาจดังกล่าวในการควบคุม แต่ยังคงใช้กลไกของระบบเครือญาติทำหน้าที่ในการควบคุมอยู่

3. กลุ่มสมชชาต่อต้านยาเสพติดควรให้โอกาสกับกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน ได้ทำงานเพื่อส่วนรวม และผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อให้กลุ่มควบคุมพฤติกรรมกันเอง เช่น ในอดีต และการสนับสนุนกิจกรรมที่เยาวชนจะดำเนินการและร่วมมือให้เกิดขึ้นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้แสดงบทบาทเพื่อชุมชน ซึ่งจะทำให้เยาวชนได้รับการยอมรับจากชุมชนและสร้างความมั่นใจให้กับเยาวชนด้วย